BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ВЛАДА

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
GOVERNMENT

Broj: 03-02-498-1/2025
Sarajevo, 23.12.2025. godine

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
PARLAMENT FEDERACIJE
SARAJEVO

Primljeno:			24-12-2025
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
01;02	-02-	2377	/25

PARLAMENT FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE

- **Predstavnički dom**
gosp. Dragan Mioković, predsjedavajući

- **Dom naroda –**
gosp. Tomislav Martinović, predsjedavajući

Poštovani,

U prilogu Vam, radi razmatranja na tematskoj sjednici, dostavljam **INFORMACIJU O STANJU U ENERGETSKOM SEKTORU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**, koju je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvojila na 63. sjednici, održanoj 23.12.2025. godine.

Također, radi razmatranja i donošenja, dostavljam Prijedlog zaključka o usvajanju Informacije Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o stanju u energetskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine.

S poštovanjem,

BOSNA I HERCEGOVINA - FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE * VLADA * Sarajevo 1

PREMIJER
Nermin Nikšić

Prilog: kao u tekstu

Adresa: Hamdije Čemerlića 2, 71000 Sarajevo
Tel.: +387 33 66 44 49, Fax.: +387 33 21 24 11, +387 33 66 72 69
www.fbihvlada.gov.ba
e-mail: sekretar@fbihvlada.gov.ba

Na osnovu člana 19. stav (4) Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH", br. 11/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), na prijedlog Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na 63. sjednici, održanoj 23.12.2025. godine, donosi

ZAKLJUČAK

1. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvaja Informaciju Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije o stanju u Energetskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine i utvrđuje Prijedlog zaključka koji će biti upućen Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine.

2. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Generalni sekretarijat Vlade Federacije Bosne i Hercegovine da Informaciju i Prijedlog zaključka iz tačke 1. ovog zaključka dostavi Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i odlučivanje.

3. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine upućuje zahtjev Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da Informaciju o stanju u Energetskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine i Prijedlog zaključka, razmatra na tematskim sjednicama Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine.

4. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja.

V. broj: 1891 /2025
23.12.2025. godine
Sarajevo

PREMIJER
Nermin Nikšić

Adresa: Hamdije Čemerlića 2, 71000 Sarajevo
Tel.: +387 33 66 44 49, Fax.: +387 33 21 24 11, +387 33 66 72 69
www.fbihvlada.gov.ba
e-mail: sekretar@fbihvlada.gov.ba

Na osnovu člana 153. stav (2) Poslovnika o radu Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 69/07, 02/08, 26/20 i 13/24) i člana 144. stav (2) Poslovnika o radu Doma Naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 27/03, 21/09, 24/20 i 60/24), Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od _____ i na sjednici Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od _____ donosi

Z A K L J U Č A K

1. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine usvaja Informaciju Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o stanju u Energetskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine.
2. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava pokrenute aktivnosti od strane institucija Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine (Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa) u vezi: donošenja zakonodavnog okvira za oblast električne energije i za oblast gasa na Državnom nivou; donošenja Nacionalnog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine; usvajanja Mape puta za uspostavu ETS EU u Bosni i Hercegovini; problema napona i priključenja na prijenosnu mrežu, rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih prijenosnih kapaciteta; rješavanja problema raspolaganja sa državnom imovinom; implementacije projekata novih gasnih i elektroenergetskih interkonekcija; uspostave obaveznih rezervi nafnih derivata, uspostave sistema garancije porijekla električne energije i drugih aktivnosti na ispunjenju međunarodno preuzetih obaveza po Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice, Pariškom sporazumu, Sofijskoj deklaraciji i drugim dokumentima kojima je Bosna i Hercegovina preuzela obavezu usklađivanja sa standardima Evropske unije.
3. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, svjestan aktuelne situacije u energetskom sektoru i njegove strateške važnosti za ekonomski razvoj i socijalne aspekte društva, konstatuje spor napredak u donošenju ključnih akata na usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa obavezama prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice. Cijeneći napore svih uključenih institucija, ističe potrebu za hitnijim i koordiniranim djelovanjem Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, kako bi se osigurala pravna sigurnost, privukle investicije i unaprijedila energijska efikasnost. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine poziva sve nadležne institucije da, u duhu međuinstitucionalne saradnje i zajedničke odgovornosti, preduzmu sve neophodne korake za ubrzanje reformi, čime bi se osigurala energetska stabilnost i zaštitio interes građana i privrede Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Bosne i Hercegovine.
4. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sagledavajući trenutnu energetsku situaciju, konstatuje da je realizacija Energetskog bilansa ugrožena zbog strukturalnih problema uključujući nedostatke primarnih energetskih resursa, nepovoljnih hidroloških prilika i ograničenih kapaciteta proizvodnih postrojenja. Zbog izazova koji direktno ugrožavaju sigurnost snabdijevanja, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine smatra hitno potrebnim da elektroprivrede u saradnji sa Vladom Federacije Bosne i Hercegovine izrade i predstave detaljne scenarije rješavanja krize, s posebnim osvrtom na realne mogućnosti povećanja domaće proizvodnje u postojećim okvirima, optimizaciju raspoloživih resursa i zaliha uglja i zaliha u akumulacijama, neophodne investicije u održavanje i rekonstrukciju ključnih postrojenja i alternative uvoznim rješenjima osim komercijalne kupovine energije. Potrebno je donošenje operativnih planova sa jasnim rokovima implementacije, uz

redovno informisanje i o poduzetim koracima. Ovo je preduslov za održavanje energetske stabilnosti kao strateškog interesa Federacije Bosne i Hercegovine. Rok za ovu aktivnost je 31.12.2025. godine.

5. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine odobrava nastavak rada Bloka 4 u Podružnici Termoelektrana „Tuzla", Tuzla i Bloka 5 u Podružnici Termoelektrana „Kakanj", Kakanj kako bi se osiguralo nesmetano snabdijevanje električnom i toplotnom energijom, što se osigurava radom ovih blokova.
6. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije i JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo da poduzmu sve mjere i aktivnosti kako bi se osigurale dovoljne količine uglja iz rudnika u Federaciji Bosne i Hercegovine, uključujući popunu depoa planiranim količinama i na propisan način.
7. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine daje punu podršku Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, Federalnom ministarstvu energije, rudarstva i industrije JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo na aktivnostima za trajno zatvaranje RMU Zenica d.o.o. Zenica i traži ubrzanje procesa koji će dovesti do konačnog zatvaranja rudnika i zbrinjavanja radnika. Rok za ovu aktivnost je 31.12.2025. godine.
8. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine prepoznaje dekarbonizaciju kao ključno opredjeljenje koje je nužno za postizanje održive energetske budućnosti i treba biti dio strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine koje će omogućiti smanjenje emisija i prelazak na obnovljive izvore energije i ispunjenje međunarodno preuzetih obaveza.
9. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava osiguranje jačih podsticaja za obnovljive izvore energije kako bi se olakšao njihov razvoj i implementacija u okviru novih resornih zakona, a kako bi se smanjio uticaj CBAM (Uredba o prilagodbi graničnih emisija) na cjelokupnu privredu Federacije Bosne i Hercegovine.
10. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, s ciljem diverzifikacije izvora i pravaca snabdijevanja prirodnim gasom, podržava implementaciju projekata gasifikacije Federacije Bosne i Hercegovine putem Južne, Sjeverne i Zapadne interkonekcije kao ključne prioritete za razvoj gasne mreže Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Bosne i Hercegovine, i zadužuje Vladu Federacije Bosne i Hercegovine i sve nadležne aktere iz gasnog sektora da ubrzaju implementaciju projekata iz ove oblasti koji su spremni za realizaciju.
11. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava uspostavu nacionalnog ETS-a, uz postepeno usklađivanje sa EU ETS-om, utemeljenog na jasnom zakonodavnom okviru, uz strateški pristup koji uključuje sve nivoe vlasti i sektore privrede – multisektorski pristup, kako bi se prikupljena novčana sredstva koristila za projekte dekarbonizacije u Federaciji Bosne i Hercegovine.
12. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije BiH, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH d.d. - Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar, da ubrzaju izgradnju novih kapaciteta i diverzifikacije proizvodnje i planiranju svoju budućnost kroz diverzifikaciju svog energetskog miksa kako bi obezbijedili zadovoljavajuću sigurnost snabdijevanja energentima i energijom, bolju finansijsku stabilnost i smanjili štetni uticaj na okoliš.
13. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje JP Elektroprivreda BiH d.d. - Sarajevo i JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar da u što kraćem roku, u saradnji sa Vladom Federacije Bosne i Hercegovine i svim resornim ministarstvima i institucijama

u Federaciji Bosne i Hercegovine, provedu aktivnosti na pravnom, računovodstvenom i funkcionalnom razdvajanju operatora distributivnog sistema.

14. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH d.d. -Sarajevo i JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar, odnosno operatore distrubutivnih sistema i Operatora za OIEiEK, da s ciljem demokratizacije obnovljivih izvora energije, ubrzaju aktivnosti na integraciji novih instituta (prosumera, aktivnih kupaca, zajednice OIE, zajednice građanske energije).
15. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije Bosne i Hercegovine da pokrene aktivnosti na izradi posebnog zakona o izgradnji strateških energetskih infrastrukturnih projekata iz nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine, a zajedno sa nadležnim državnim institucijama osigura realizaciju međunarodnih interkonekcija u skladu sa propisima EU, kako bi se pojednostavio i ubrzao proces izgradnje istih.
16. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava napore Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u aktivnostima na donošenju Odluke kojom se određene količine dizel goriva oslobađaju od plaćanja putarine na godišnjem nivou za potrebe rudnika, termoelektrana i željeznica u Bosni i Hercegovini.
17. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava aktivnosti na obnavljanju i zapunjavanju kapaciteta za skladištenje naftnih derivata, uključujući i razmatranje stavljanja "vojnih" terminala u funkciju skladištenja naftnih derivata, ali i kroz korištenje i modernizaciju kapaciteta Naftnih Terminala Federacije d.o.o. Ploče.
18. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava intenzivnije korištenje željezničke infrastrukture prilikom transporta naftnih derivata.
19. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine traži od svih nadležnih da pokažu proaktivan pristup u rješavanju problema državne imovine na nivou Bosne i Hercegovine u cilju nastavka investicionih ulaganja i sprječavanja zastoja u implementaciji razvojnih projekata od interesa za Federaciju Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine u cjelini.
20. Zadužuje se Vlada Federacije Bosne i Hercegovine da zajedno sa resornim ministarstvima i privrednim društvima pokrene aktivnosti na uspostavi skladišta gasa, kako bi se ispunile i međunarodno preuzete obaveze.
21. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, a sve s ciljem povećanja korištenja ekološki prihvatljivijih energenata, podržava širenje gasne distributivne mreže na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, a posebno traži od Vlade Zeničko-Dobojskog kantona, Grada Zenice i drugih relevantnih učesnika, da intenziviraju aktivnosti na izdavanju građevinske dozvole i rješavanju imovinsko pravnih odnosa po pitanju lokacije kotlovnice na gas za Kantonalnu bolnicu Zenica.
22. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Federacije BiH".

PFBiH, broj_____

Sarajevo,_____2025. godine

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamenta Federacija BiH

Tomislav Martinović

Predsjedavajući
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH

Dragan Mioković

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
MOSTAR

INFORMACIJA
o stanju u Energetskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine sa Prijedlogom zaključka

Mostar, decembar 2025. godine

S A D R Ž A J

1. UVOD 3

2. OSNOVNI POKAZATELJI POSLOVANJA U PRIVREDNIM DRUŠTVIMA U SEKTORU ENERGIJE 6

2.1 JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo i rudnici uglja Koncerna EP BiH i RMU „Banovići“ d.d. Banovići 6

2.2 JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar 25

2.3 "BH-Gas" d.o.o. Sarajevo 38

2.4 "Operator - Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo 56

2.5 "NTF" d.o.o. Ploče 70

2.6 Energoinvest d.d. Sarajevo 79

2.7 Energopetrol d.d. Sarajevo 114

3. DEMOKRATIZACIJA ENERGETSKOG SEKTORA I ULOGA OPERATORA ZA OIEiEK FEDERACIJE BiH 115

4. UTICAJ OKOLINSKIH ASPEKATA I MEĐUNARODNO PREUZETIH OBAVEZA NA RAD I STABILNOST ENERGETSKOG SEKTORA 116

5. PRVA KONFERENCIJA "ENERGETSKI ZAOKRET – PUT PREMA KLIMATSKOJ NEUTRALNOSTI, DEKARBONIZACIJA I PRAVEDNA TRANZICIJA“ 118

6. ZAKLJUČCI 121

1. UVOD

Održivi razvoj na principima ekonomskog rasta uz imperativ očuvanja okoliša i uvažavanja socijalnog aspekta, suština je energetske i razvojne politike, kako Evropske unije, tako i Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Bosne i Hercegovine.

Geopolitičke prilike u svijetu, promjenjive cijene energije i energenata i ovisnost o uvozu energije ugrožavaju stabilnost isporuke energije, kao i konkurentnost. Osim toga, negativni utjecaji na okoliš i iscrpljivanje rezervi fosilnih goriva, ključni su problemi današnjice u energetici EU ali i Bosne i Hercegovine. Dodatni problem je imperativ smanjenja emisija, kao i borba protiv klimatskih promjena.
Iz tih razloga osnovni ciljevi energetske politike Bosne i Hercegovine/Federacije Bosne i Hercegovine, su:

- stabilnost snabdijevanja (donosi smanjenje ovisnosti od uvoza energenata)
- konkurentnost (omogućava ekonomski rast)
- održivost (omogućava očuvanje okoliša i socijalnu prihvatljivost),

što, među ostalom, rezultira i osnovnim ciljevima Bosne i Hercegovine, u kontekstu međunarodno preuzetih obaveza, odnosno ciljevima Energetske zajednice, na način da se osigura:

- kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdano snabdijevanje energijom i energentima i može privući ulaganja u sektore električne energije i prirodnog gasa,
- razvoj alternativnih pravaca snabdijevanja gasom i
- poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu mjera energijske efikasnosti i povećanja korištenja obnovljivih izvora energije.

Paket energetskih propisa EU „Čista energija za sve Evropljane" predstavlja reviziju okvira energetske politike EU, u pravcu sve manjeg korištenja fosilnih goriva ka čistoj energiji i ispunjenju obaveza iz Pariškog sporazuma koji je Bosna i Hercegovina ratifikovala 2017. godine Odlukom o ratifikaciji Pariškog sporazuma uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promjeni klime („Službeni glasnik BiH — Međunarodni ugovori" broj 1/2017) za smanjenje stakleničkih gasova.

U skladu sa međunarodnim obavezama utvrđenih Pariškim sporazumom, Sofijskom deklaracijom i drugim dokumentima, Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu usklađivanja sa Zelenim planom Evropske unije koji, između ostalog, uključuje smanjenje emisija $C0_2$ i provođenje aktivnosti u pravcu ostvarivanja ugljično neutralnog kontinenta do 2050. godine.

Obaveze radikalnog smanjenja emisija $C0_2$ i drugih stakleničkih gasova zahtijeva povećanje korištenja nefosilnih goriva, prije svega obnovljivih izvora energije u svim procesima privredne djelatnosti, te povećanje implementacije mjera energijske eflkasnosti i primjenu novih tehnologija.

Sa aspekta međunarodnih obaveza koje utiču na razvoj elektroenergetskog sektora najvažniji je Ugovor o uspostavi Energetske zajednice (The Energy Community Treaty) koji omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas,

u kojem efektivno učestvuje Evropska unija sa jedne strane i države sa područja jugoistočne Europe sa druge strane.

Zaključivanjem ovog Ugovora, ugovorne strane iz regije se obavezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionisati po standardima tržišta energije EU sa kojim će se u konačnici integrirati. To će se postići postupnim preuzimanjem pravne stečevine EU, odnosno implementacijom odgovarajućih direktiva i uredbi EU.

Ugovorom su definirane direktive koje se preuzimaju u cijelosti ili dijelom, a odnose se na energiju, okoliš, konkurenciju, obnovljive izvore, energijsku efikasnost itd.
Usklađivanje zakonodavstva BiH sa relevantnom pravnom stečevinom EU je kompleksan zadatak jer je riječ o obimnim i suštinskim promjenama i sveobuhvatnoj reformi sektora koja zahtijeva i vrijeme i sredstva.
Suština relevantne stečevine je sigurnost snabdijevanja, pri čemu se u središte stavljaju: interesi i zaštita potrošača, smanjenje energetske ovisnosti i ublažavanje uticaja na okoliš.

Sa aspekta tržišta i konkurencije ključne promjene se odnose na: osiguranje prava kupcima da biraju snabdjevača, odvajanje mrežnih aktivnosti koje su prirodni monopol i koje treba regulisati (prijenos, distribucija), od ostalih djelatnosti gdje je moguća konkurencija (proizvodnja, snabdijevanje).
Za uspjeh i prihvatanje svake reforme neophodno je razumijevanje od strane svih sudionika u sektoru na svim nivoima vlasti, uključivo i šire javnosti i potrošača, kao i osposobljavanje nadležnih institucija za uspostavu i provedbu novog pravnog i regulatornog okvira. To je naročito bitno za BiH zbog značajnih političkih, institucionalnih i socijalnih rizika.

Stalna opredjeljenost i aktivnosti koje se provode u Federaciji BiH usmjerene su na međuentitetsko usaglašavanje predloženog seta propisa pod pokroviteljstvom Sekretarijata Energetske zajednice i drugih tehničkih asistencija, a tu se prioritetno misli na usvajanja zakonodavstva na državnom nivou na polju električne energije, gasa, uspostavi obaveznih naftnih rezervi, uspostava sistema garancije porijekla el. energije, uspostava ETS EU itd..

Tragom navedenog, Vlada Federacije BiH je 13.03.2025. godine u Sarajevu održala 49. sjednicu - tematsku sjednicu o energetskom sektoru u Federaciji BiH. Na prijedlog Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije (FMERI), Vlada je usvojila Informaciju o stanju u Energetskom sektoru Federacije BiH.
U Informaciji je prezentirana trenutna situacija u privrednim društvima iz energetskog sektora koja su u nadležnosti FMERI. Informacije su zasnovane na podacima dostavljenim od „Elektroprivrede BiH d.d. Sarajevo", „Elektroprivrede HZHB d.d. Mostar", „BH-Gasa d.o.o. Sarajevo", „Operatora - Terminali Federacije d.o.o. Sarajevo", NTF-a Ploče d.o.o., te „Energoinvesta d.d. Sarajevo".
Na sjednici je istaknut značaj očuvanja energetske stabilnosti Federacije BiH, te daljeg poduzimanja neophodnih aktivnosti javnih preduzeća na razvoju energetskog sektora koji ima javni interes za Federaciju BiH.
„Elektroprivreda BiH" je zadužena da poduzme sve aktivnosti kako bi se osigurale dovoljne količine uglja iz rudnika u Federaciji BiH, uključujući popunu depoa planiranim količinama i na propisan način.

Među ključnim izazovima koji stoje pred EP BiH istaknuto je provođenje energetske tranzicije uz postepeno smanjenje količine i udjela proizvodnje električne energije iz uglja, a da se pri tome ne ugrozi mogućnost snabdijevanja krajnjih kupaca. Prioritetno je naglašeno i osiguranje finansijskih sredstava neophodnih za ključna ulaganja, te osiguranje nivoa proizvodnje uglja u zavisnim društvima rudnicima kako bi se izbjegla potreba kupovine uglja od drugih rudnika (osim RMU Banovići), kao i potreba kupovine električne energije zbog manjka energetskih resursa.

„Elektroprivreda HZHB" u informaciji je navela strukturu svog proizvodnog portfelja, te finansijske pokazatelje, dok u planovima, između ostalog, ističe da je do 2030. godine planirano puštanje u pogon Vjetroelektrane „Poklečani" fotonaponske elektrane „FNE EP HZHB 1".

U informaciji „BH Gasa" među izazovima i planovima istaknuti su modernizacija i zaštita infrastrukture, sigurnost snabdijevanja, kao i novi pravci snabdijevanja i skladište prirodnog gasa. U planiranim razvojnim projekatima navedeni su južna, sjeverna i zapadna interkonekcija, te postizanje reverzibilnosti postojećeg sistema i prilagođavanje postojećeg sistema za transport.

„Operator - Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo, uz pregled osnovnih informacija, te finansijskih pokazatelja i skladišnih kapaciteta, predložio je izgradnju novih skladišnih kapaciteta za naftu i naftne derivate na teritoriji Federacije BiH, čime se stvaraju preduslovi za stabilnost cijena energenta i sigurnost isporuke u slučaju poremećaja snabdijevanja i cijena na svjetskom tržištu energenta. Ovo preduzeće, kao i zavisno društvo NTF Ploče koje je u vlasništvu „Operatora - Terminali Federacije, među izazovima i prijedlozima rješenja ističu i rekonstrukciju i izgradnju dodatne željezničke infrastrukture kojom se osigurava efikasniji i sigurniji prijevoz nafte i naftnih derivata, ali i ostalih roba iz segmenta energije.

„Energoinvest" je u svojoj informaciji prezentovao pokazatelje i plan poslovanja za period 2015-2030. godina, kao i strateške ciljeve osmišljene u skladu s ambicioznom vizijom. Ova kompanija kao potencijalno ključni akter u stvaranju energetske sigurnosti i budućnosti koja bi bila istovremeno tehnološki napredna, ekološki odgovorna i ekonomski održiva, u svom primarnom fokusu ističe energetsku sigurnost, razvoj vlastitih proizvodnih kapaciteta, obnovljive izvore energije, zatim infrastrukturne projekte, regulatorni okvir i geopolitičku dinamiku, te energetsku efikasnost i održivost.

Zaključkom Vlade Federacije BiH, V. broj: 309/2025 od 13.03.2025. godine, zaduženo je Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, kao i navedena privredna društva, da sačine Informaciju o stanju u Energetskom sektoru koja će se uputiti Parlamentu Federacije BiH na razmatranje i usvajanje.

2. OSNOVNI POKAZATELJI POSLOVANJA U PRIVREDNIM DRUŠTVIMA U SEKTORU ENERGIJE

U nastavku je prezentovana trenutna situacija u privrednim društvima iz Energetskog sektora koja su u nadležnosti Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije. Navedene informacije su većinski preuzete sa podacima od privrednih društava i to:

- JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo i rudnici uglja Koncerna EP BiH i RMU „Banovići" d.d. Banovići
- JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar,
- "BH-Gas" d.o.o. Sarajevo,
- "Operator - Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo, .
- "NTF" d.o.o. Ploče, te
- Energoinvest d.d. Sarajevo
- Energopetrol d.d. Sarajevo

2.1 JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo i rudnici uglja Koncerna EP BiH i RMU „Banovići" d.d. Banovići

JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo (u daljem tekstu: EP BiH) se u nekoliko prethodnih godina suočava sa otežanim uslovima poslovanja, gdje je u prethodne dvije godine poslovala sa gubitkom.
Osnovni razlog ovakvog stanja je pad proizvodnje električne energije iz vlastitih proizvodnih pogona, što je EP BiH iz decenijskog neto izvoznika dovelo u poziciju neto uvoznika električne energije. Obzirom da preko 70% proizvodnje EP BiH čini proizvodnja iz termo postrojenja, osnovni razlog za energetski deficit su nedovoljne količine raspoloživog uglja za proizvodnju, što je u situacijama nepovoljnih hidroloških prilika dodatno otežavajuća okolnost.
U nastavku je dat kratak pregled po djelatnostima, te pojedinim aspektima poslovanja.

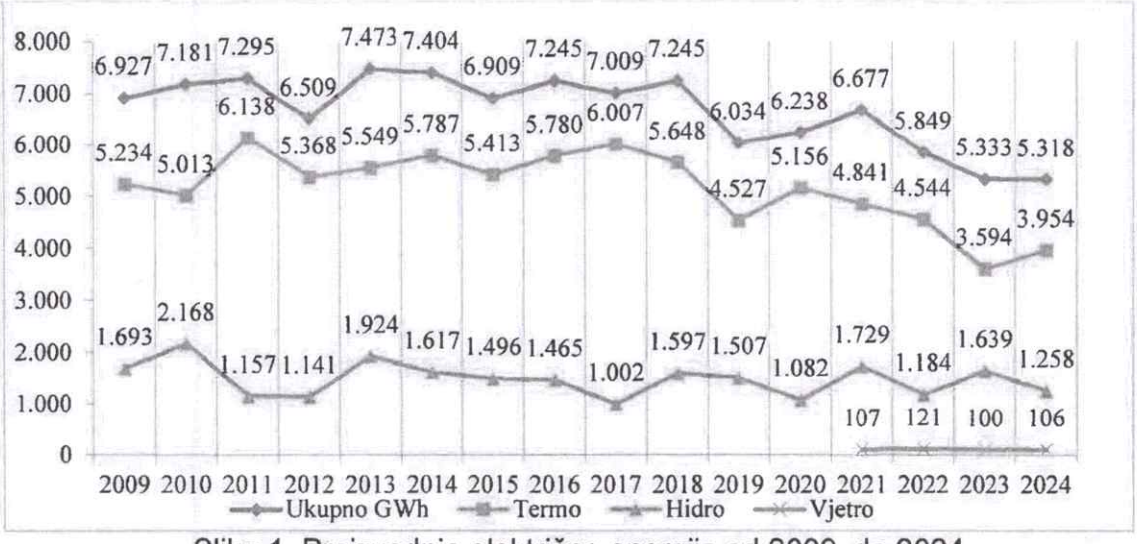
Djelatnost proizvodnje i raspoloživost uglja iz rudnika uglja Koncerna EP BiH

Proizvodnja električne energije

Na slici 1. je prikazan trend proizvodnje električne energije u EP BiH u zadnjih 15 godina po vrstama proizvodnje. Proizvodnja u hidroelektranama (HE) značajno varira iz godine u godinu i ovisna je o hidrološkoj situaciji (dotocima na profilima hidroelektrana). Obzirom na nižu cijenu koštanja i niže varijabilne troškove proizvodnje, obim proizvodnje u hidroelektranama (HE) u velikoj mjeri utiče na troškove i rezultate poslovanja EP BiH.
Vjetroelektrana Podveležje je počela s radom početkom 2021. godine te je dala proizvodne rezultate blizu očekivanih dok su ekonomski efekti ovog objekta iznad očekivanja s obzirom na rast cijena električne energije u posljednje 3 godine.
Što se tiče proizvodnje električne energije iz termo postrojenja, u posljednje 3 godine evidentan je pad u odnosu na ranije godine. U periodu od 2011. do 2018. godine proizvodnja u termoelektranama (TE) je prosječno bila 5.711 GWh godišnje dok je u posljednje 3 godine ista prosječno 4.031 GWh, dakle za skoro 30% niža. Generalno, dva su ključna razloga za pad proizvodnje u TE EP BiH i to:

- Pad proizvodnje uglja u rudnicima Koncerna i RMU Banovići, a što je za posljedicu imalo smanjenu isporuku uglja za potrebe rada termoelektrana,

- Ograničenje broja sati rada pojedinih termo blokova shodno Odluci Ministarskog vijeća 2016/19/MC-ENC (ovo je važilo dijelom posmatranog perioda)

Slika 1. Proizvodnja električne energije od 2009. do 2024.

Proizvodnja i isporuka uglja

Uprkos intenzivnim ulaganjima finansiranim od strane EP BiH, proizvodnja uglja u rudnicima Koncerna EP BiH je bila u konstantnom padu od 2017. godine, ali ipak uz blagi rast u 2024. godini u odnosu na prethodnu godinu. Od formiranja Koncerna pa do kraja 2024. godine EP BiH je putem dokapitalizacije uložila u rudnike Koncerna EP BiH preko 357 miliona KM, od čega je do kraja 2018. godine bilo uloženo oko 285 miliona KM.

Na slikama 2 i 3. prikazani su podaci i trend proizvodnje uglja u rudnicima Koncerna EP BiH za period 2009 -2024 godina te isporuka uglja iz tih rudnika prema EP BiH odnosno prema termoelektrani Tuzla i termoelektrani Kakanj. Trendovi isporuka za potrebe termoelektrana su približni trendovima proizvodnje uglja. U većini rudnika uglja Koncerna EP BiH nisu godinama realizovani planovi proizvodnje, otkrivke i pripreme te se generalno bilježi pad proizvodnih parametara i produktivnosti unatoč značajnim ulaganjima od strane EP BiH, povećanju nivoa primanja zaposlenih te pojačanom angažmanu trećih lica u proizvodnom procesu.

Slika 2. Trend proizvodnje uglja od 2009. do 2024

Slika 3. Trend isporuke uglja iz rudnika Koncerna

Tabela 1. Ukupna proizvodnja uglja i plasman termoelektranama rudnika Koncerna EP BiH i u periodu 2009-2024 godine

Godina	TE (t)	Rudnik Kreka (t)	Index (%)	RMU Kakanj (t)	Index (%)	RMU Breza (t)	Index (%)	RMU Đurđevik (t)	Index (%)	RMU Zenica (t)	Index (%)	RMU Bila (t)	Index (%)	Rudnik Gračanica (t)	Index (%)
2009	4.469.654	2.236.613	50,00	1.132.922	25,30	383.775	8,50	354.050	7,90	116.583	2,60	81.479	1,80	164.032	3,60
2010	4.230.700	2.078.336	49,10	1.036.560	24,50	387.906	9,10	426.400	10,00	191.724	4,50	83.093	1,90	185.294	4,30
2011	4.878.873	2.419.088	49,50	1.087.168	22,20	435.814	8,90	503.544	10,30	154.120	3,10	92.535	1,80	186.604	3,80
2012	4.908.676	2.329.489	47,40	1.146.252	23,30	443.234	9,00	534.142	10,80	128.585	2,60	106.385	2,10	220.589	4,40
2013	4.393.677	1.970.428	44,80	1.073.269	24,40	443.868	10,10	426.752	9,70	120.354	2,70	150.510	3,40	208.496	4,70
2014	4.273.014	1.756.076	41,00	1.094.262	25,60	442.152	10,30	484.000	11,30	112.666	2,60	166.870	3,90	270.609	6,30
2015	4.041.751	1.678.422	41,50	1.000.400	24,70	455.250	11,20	485.000	11,90	75.261	1,80	105.106	2,60	245.276	6,00
2016	3.901.658	1.995.062	51,10	956.810	24,50	517.150	13,20	532.804	13,60	173.088	4,40	99.566	2,50	227.178	5,80
2017	4.927.722	1.976.402	40,10	1.297.701	26,30	626.668	12,70	501.669	10,10	246.523	5,00	127.842	2,50	150.917	3,00
2018	4.690.908	1.835.348	39,10	1.104.602	23,50	625.662	13,30	453.630	9,60	164.910	3,50	134.034	2,80	122.472	2,60
2019	4.334.361	1.723.160	39,70	1.136.797	26,20	560.000	12,90	438.244	10,10	268.785	6,20	119.545	2,70	87.830	2,00
2020	4.011.252	1.405.450	35,00	1.099.858	27,40	494.715	12,30	516.416	12,80	261.403	6,50	151.500	3,70	89.868	2,20
2021	3.319.855	1.111.325	33,40	997.848	30,00	359.216	10,80	443.169	13,30	205.629	6,10	142.759	4,30	73.717	2,20
2022	3.197.820	1.074.848	33,60	956.841	29,90	372.850	11,60	456.543	14,20	208.188	6,50	69.078	2,10	59.972	1,80
2023	2.677.618	1.043.239	38,90	771.903	28,80	240.750	8,90	400.354	14,90	102.232	3,80	59.169	2,20	59.971	2,20
2024	2.893.958	1.221.687	42,20	673.269	23,20	286.689	9,90	589.245	20,30	18.583	0,60	47.774	1,60	56.711	1,90

RMU „Banovići" d.d. Banovići je vodeći rudnik u Federaciji BiH kako po proizvodnji uglja tako i po broju zaposlenih. RMU "Banovići" d.d. Banovići posluje kao samostalno dioničko društvo, sa vlasničkim odnosom 69,5323 % - Vlada Federacije BiH, a ostalo su mali dioničari. Ukupan plasman uglja za termoelektranu Tuzla RMU „Banovići" d.d. Banovići učestvuju sa cca 24 %, što ga čini značajnim faktorom u energetskom bilansu Federacije BiH.

Tabela 2. Ukupan plasman uglja RMU Banovići termoelektranama u periodu 2009-2024. godine

Godina	Ukupno za TE Rudnici Koncerna i RMU Banovići (t)	RMU Banovići (t)	Index (%)
2009	5.380.695	**911.041**	16,96
2010	5.166.620	**935.920**	18,11
2011	5.919.620	**1.040.747**	17,58
2012	5.854.842	**946.166**	16,15
2013	5.283.605	**889.928**	16,70
2014	5.318.862	**1.045.848**	19,63
2015	5.068.297	**1.026.546**	20,25
2016	5.046.747	**1.145.089**	20,71
2017	6.034.763	**1.107.041**	18,36
2018	5.802.235	**1.111.327**	19,15
2019	5.351.498	**1.017.137**	19,00
2020	5.095.682	**1.084.430**	21,28
2021	4.356.541	**1.036.686**	23,80
2022	4.107.633	**909.313**	22,14
2023	3.509.177	**831.559**	23,70
2024	3.729.275	**835.317**	22,39

Posljedice i efekti manje proizvodnje električne energije radi manjih raspoloživih količina uglja

U posljednjih 10 godina je redovna situacija da rudnici u javnom vlasništvu (većina njih) ne isporučuju ugovorene količine i toplotne vrijednosti uglja za potrebe TE. Proizvodnja u TE bila bi još niža tokom prethodne 3 godine da nisu nabavljene značajne količine uglja iz rudnika u privatnom vlasništvu. Ove nabavke su imale ekonomsko opravdanje u smislu pojačanog plasmana električne energije kroz djelatnost trgovine odnosno izbjegavanja nabavke nedostajuće energije po vrlo skupim tržišnim cijenama. Kada se pogleda realizacija elektroenergetskog bilansa (EEB) za 2023. i 2024. godinu vidljivo je da je kroz djelatnost trgovine EP BiH kupila više energije nego je kroz istu prodala. Stoga se može doći do zaključka da je skuplji ugalj iz privatnih rudnika u velikoj mjeri iskorišten i za podmirenje energetskih potreba krajnjih kupaca (neto potrošnja te pripadajući distributivni i prijenosni gubici) i to iz razloga nedostatka dovoljnih količina

raspoloživog uglja iz „javnih" rudnika, uz lošiji kvalitet (toplotnu vrijednost) isporučenog uglja. Zbog navedenog narušen je normalni režim rada blokova te isti proizvode sa značajno nižom snagom, češće se kvare, troše više tečnih goriva za potpalu i podršku vatri te ostvaruju povećani specifični utrošak topline uglja. Sve to utiče na povećanu proizvodnu cijenu i troškove poslovanja.

Samo u periodu prethodne tri godine je iz „javnih" rudnika uglja prema termoelektranama, u odnosu na planirane količine uglja EEB-om godišnje manje isporučeno za oko milion tona uglja.

Tokom prethodnih 6 mjeseci (oktobar 2024. – februar 2025.) uslijed nedovoljnih isporuka uglja i loše hidrološke situacije, EP BiH bila je primorana kupovati značajne količine električne energije na tržištu da bi zadovoljila potrebe svojih krajnjih kupaca i druge obaveze (pokriće prijenosnih i distributivnih gubitaka, balansiranje i dr.). Radi se o količini od blizu 530 GWh nabavljenih po ovom osnovu uz troškove od cca 128 miliona KM gdje cijena nabavke daleko premašuje prodajne cijene za javno i tržišno snabdijevanje. Uočljiv je i izraziti rast potrošnje krajnjih kupaca (posebno *Domaćinstva*) gdje se znatne količine energije troše za potrebe grijanja te je očito da je grijanje na električnu energiju (zbog niske cijene) postalo jeftiniji izbor za mnoge subjekte u odnosu na ostale vidove grijanja stambenog i radnog prostora. Uz trendove snažnog pada proizvodnje i rasta potrošnje, EP BiH je već odavno došla u situaciju da ne može iz svoje proizvodnje podmiriti krajnju potrošnju sa pripadajućim prijenosnim i distributivnim gubicima. To je situacija koja je prisutna još od decembra 2022. godine, dok se obično samo tokom 1-2 mjeseca godišnje dogodi da preostane bilansnih viškova za tržišnu prodaju u djelatnosti Trgovine.

Djelatnost distribucije

Cijena distributivne mrežarine

Cijena distributivne mrežarine se nije mijenjala još od sredine 2011. godine. U međuvremenu su, u odnosu na 2011. godinu povećani troškovi sistemske usluge, troškovi rada NOS-a BiH (Nezavisni operator sistema BiH), te nabavke energije distributivnih gubitaka pa se trenutno važećim tarifama za distributivnu mrežarinu ne pokriva oko 20 miliona KM troškova po ovom osnovu. Tarife za sistemsku i pomoćne usluge odnosno tarifa za rad NOS-a BiH veće su za oko 100% u odnosu na 2011. godinu dok je cijena energije distributivnih gubitaka veća za preko 60% u odnosu na 2011. godinu. No ova povećanja tarifa i troškova još uvijek nisu prebačena na korisnike distributivne mreže, kao ni povećanje troška amortizacije u zadnjih 14 godina. Troškovi djelatnosti distribucije, izuzimajući regulisane i prenesene troškove (koji ovise od količine preuzete i isporučene energije) su od 2011. godine procentualno manje povećani u odnosu na procentualno povećanje energije neto distribucije i broja priključenih kupaca na distributivnu mrežu. Uz to, djelatnosti distribucije je u zadnjem tarifnom postupku (I polovina 2011. godine) odobren izuzetno nizak povrat na regulatornu osnovicu, te se važećim tarifama ne mogu generisati sredstva za neophodnu modernizaciju distributivne mreže. Cijena mrežarine operatora distributivnog sistema (ODS-a) EP BiH je u prosjeku niža u odnosu na druga dva ODS-a u BiH, a što se posebno odnosi na fiksni dio tarife i one kupce koji troše male količine električne energije na mjesečnom nivou. U suštini je potrebno povećanje cijena distributivne mrežarine za oko 10% u prosjeku za krajnje kupce/potrošače te uvođenje

plaćanja distributivne mrežarine za proizvedenu energiju predatu na distributivnu mrežu.

Djelatnost snabdijevanja

Prodajne cijene električne energije krajnjim kupcima EP BiH

U *tabeli 1.* prikazani su podaci o kretanju prosječnih prodajnih cijena električne energije za krajnje kupce BiH u periodu od 2009. do 2024. godine, uključujući i januar 2025. godine gdje je posebno prikazano i kretanje prosječne prodajne cijene za domaćinstva. Napominjemo da se radi o ukupnim prosječnim cijenama koje u sebi, pored dijela kojim se trebaju nadoknaditi troškovi proizvodnje i nabavke električne energije, sadrži i tarife za pokriće troškova mrežarine (distribucija) i snabdijevanja.

Prosječna ukupno prodajna cijena za 2024. godinu je, u odnosu na prosjek iz 2015. godine, povećana za 19,4% dok je za domaćinstva veća za 2,8% (povećana za 10% od avgusta 2024. godine). Za prva 2 mjeseca 2025. godine cijene su povećane u odnosu na prosjek za 2024. godinu, ali je rast u odnosu na 2015. godinu i dalje mnogo manji nego što je rast indeksa potrošačkih cijena (oko 30% u odnosu na 2015. godinu), rast indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda (oko 35% u odnosu na 2015. godinu) te rast proizvodne cijene EP BiH (53% u odnosu na 2015. godinu) i tržišnih cijena električne energije (preko 130% u odnosu na 2015. godinu).

Kod kategorije *Domaćinstva* komponenta energije se domaćinstvima prodavala u 2024. godini za prosječno 6,8 F/kWh, mrežarina je iznosila oko 7,0 F/kWh dok se 1,1 F/kWh odnosi na trošak snabdijevanja (naknada za mjerno mjesto snabdijevanje) što daje prosjek cijene od 14,9 F/kWh. U 2025. godini planirana prosječna prodajna cijena energije u kategoriji potrošnje *Domaćinstava* je 7,7 F/kWh, dok su mrežarina i naknada za mjerno mjesto ostale iste. Treba reći da se proizvodna cijena EP BiH za 2023. i 2024. godinu kretala oko 13,3 F/kWh, a takva je i planska proizvodna cijena za 2025. godinu bez troška za emisiju CO_2.

Tabela 3. Prosječne prodajne cijene električne energije za krajnje kupce za period 2009.-januar.2025.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	jan25
Prosječna cijena F/kWh krajnji kupci (en+mrež)	13,12	13,03	13,75	14,50	14,56	14,55	14,81	14,62	14,29	14,68	14,93	15,03	14,75	16,01	16,57	17,69	18,84
Prosječna cijena F/kWh domaći-nstva (en+mrež)	12,08	12,07	13,02	14,00	13,99	13,99	14,53	14,57	14,57	14,59	14,56	14,53	14,50	14,48	14,45	14,94	15,21
Index potrošačkih cijena decem (2015= 100,0)							99,2	99,0	100,1	101,9	102,1	100,7	107,3	124,1	125,1	128,1	129,4

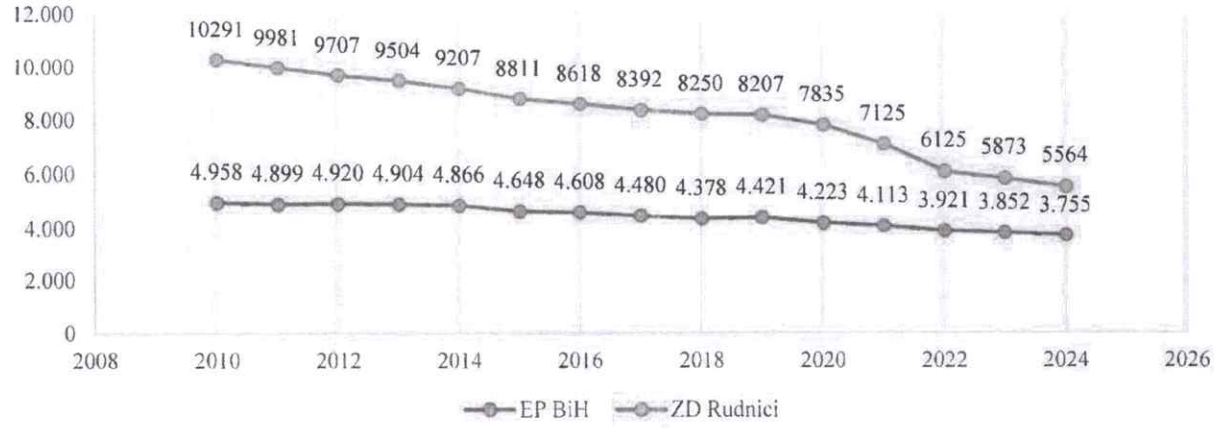
Primjetno je prilično povećanje obima krajnje potrošnje na distributivnoj mreži (kod svih kategorija, osim Kupci na 35 kV i Javna rasvjeta). Povećanje potrošnje je naročito izraženo kod kategorije *Domaćinstva*, čemu je sigurno doprinijela i niska cijena električne energije u odnosu na ostale energente. Povećana potrošnja kod ove kategorije ima dvostruki negativan efekat, s obzirom da su kod ove kategorije najniže

cijene električne energije u odnosu na ostale kategorije i kupce, te da potrošnja kod ove kategorije prouzrokuje najveće tehničke gubitke, odnosno gubitke na mreži. Uvažavajući sve navedeno, Odlukom Regulatorne komisije za energiju Federacije Bosne i Hercegovine (FERK) donesen je novi cjenovni tarifni model za kategoriju potrošnje *domaćinstva*, koji podrazumijeva uvođenje tri blok tarife, kako bi se stimulisala racionalizacija potrošnje električne energije za potrebe grijanja i hlađenja, koji je stupio na snagu 01.09.2025. godine.

Ljudski resursi

Broj zaposlenih i troškovi radne snage

Na *grafu 4.* vidljivi su podaci o broju radnika u 7 rudnika uglja u sastavu Koncerna EP BiH tokom prethodnih 15 godina kao i broj radnika u EP BiH (stanje sa krajem 2024. godine). Evidentno je da je broj radnika smanjen i u zavisnim društvima (ZD) rudnicima uglja i u EP BiH tokom posmatranog perioda gdje je u skoro svim godinama broj prestanaka radnog odnosa (pretežno zbog penzionisanja) bio veći od broja novih zaposlenja.

Slika 4. Broj radnika u EP BiH i rudnicima uglja u sastavu Koncerna EP BiH

Ipak, unatoč smanjenju broja radnika u ZD rudnicima uglja, troškovi radne snage imaju trend rasta zbog povećanja nivoa plata i drugih primanja s tim da se porezi i doprinosi na primanja pretežno (u većini ZD rudnika uglja) ne isplaćuju zajedno s isplatom neto primanja radnika pa su prisutna visoka dugovanja po tom osnovu. Kod nekih rudnika troškovi radne snage prelaze 90% iznosa ostvarenog prihoda na godišnjem nivou. Vlada Federacije BiH i EP BiH su u proteklih par godina izdvojili značajna sredstva kako bi se radnicima ZD rudnika uglja koji su stekli pravo na penziju isplatili neplaćeni doprinosi prethodnog perioda.

RMU "Banovići" d.d. Banovići također bilježe smanjenje broja radnika, možemo reći da u posljednih pet godina broj zaposlenih se smanjio za 15 % i dalje ima trend pada broja zaposlenih. U strukturi ukupnih troškova aktivnosti troškovi radne snage su oko 54%, materijalni troškovi oko 30%, troškovi amortizacije oko 5,5%, nematerijalni troškovi oko 4% i ostali manji troškovi.

U EP BiH broj radnika sa krajem 2024. godine je bio za 25% manji nego sa krajem 2009. godine. U strukturi troškova proizvodnje za 2024. godinu troškovi radne snage učestvuju sa oko 11%, dok u strukturi troškova distribucije učestvuju sa oko 35%. U ukupnim troškovima i rashodima EP BiH za 2024. godinu troškovi radne snage učestvuju sa oko 15%, a EP BiH je uredno izmirivala obaveze u vezi isplata radnicima, te nema dugova po ovom osnovu.

Finansijski pokazatelji

Finansijski rezultati i pozicija ZD rudnika uglja i EP BiH

U tabeli 4. dati su podaci o finansijskom rezultatu 7 rudnika uglja u sastavu Koncerna EP BIH tokom prethodnih 15 godina. Evidentno je da je, sa izuzetkom RU Gračanica, svega par rudnika u par godina imalo pozitivan finansijski rezultat. Uz gubitke u poslovanju, prisutan je i trend povećanja dospjelih neizmirenih obaveza po raznim osnovama. Treba naglasiti da je 6 od 7 ZD rudnika uglja 2008. godine u sastav Koncerna EP BiH ušlo sa gubicima u poslovanju, sa izuzetno visokim dugovima za poreze i doprinose na primanja iz ranijeg perioda, te da je riječ o dugotrajnim i ozbiljnim finansijskim problemima gdje 6 od 7 rudnika ima hronične probleme u svakom aspektu poslovanja.

Tabela 4. Rezultati poslovanja rudnika od 2009. do 2024. godine

mil. KM

FINANSIJSKI REZULTAT RUDNIKA PO GODINAMA								
Godina	**Rudnici Kreka**	**RMU Zenica**	**RMU Kakanj**	**RMU Breza**	**RMU Đurđevik**	**RMU Abid Lolić**	**RU Gračanica**	**Ukupno**
2009	-9,68	-12,22	-3,89	-9,50	-2,72	-0,82	0,16	**-38,67**
2010	-31,32	-20,08	-8,03	-7,96	1,33	-0,22	0,09	**-66,19**
2011	-17,47	-14,17	-12,22	-2,16	-5,75	-0,33	0,09	**-52,02**
2012	-27,51	-9,74	-4,46	-0,22	0,12	-0,91	0,47	**-42,26**
2013	-39,04	-5,78	-4,25	-2,93	-3,99	0,07	0,45	**-55,46**
2014	-33,01	-22,80	-13,59	-9,31	-5,36	-1,62	1,33	**-84,35**
2015	-33,00	-21,82	-21,78	-22,72	-7,64	-5,63	4,34	**-108,25**
2016	-21,47	-20,27	-11,07	-11,20	0,19	-1,78	2,65	**-62,95**
2017	-13,45	-19,38	5,01	0,53	-8,54	-1,07	2,67	**-34,23**
2018	-25,38	-13,62	-13,72	-2,93	-9,11	-1,79	0,28	**-66,26**
2019	-23,47	-24,20	-8,91	-9,12	-7,17	-0,70	1,52	**-72,05**
2020	-30,66	-19,21	-9,54	-14,66	-2,14	-1,09	2,89	**-74,41**
2021	-29,01	-15,20	-14,57	-23,04	-7,23	-1,95	2,25	**-88,74**
2022	-42,81	-31,42	-11,38	-13,30	1,89	-4,69	3,35	**-98,36**
2023	-44,11	-34,74	-16,21	-16,12	-22,89	-2,24	2,70	**-133,61**
2024	-32,21	-26,43	-28,72	-22,39	1,72	-5,81	0,12	**-113,73**
Ukupno	**-453,59**	**-311,10**	**-177,33**	**-167,03**	**-77,28**	**-30,57**	**25,37**	**-1.191,54**

U proteklom periodu EP BiH je na ulaganja u rudnike uglja te održavanje njihove likvidnosti (kroz avanse i pozajmice) utrošila preko 750 miliona KM što se negativno odrazilo na likvidnost i rezultate poslovanja same EP BiH. Izostali su očekivani efekti ovog investiranja i finansijske podrške procesu prestrukturiranja zavisnih društava

rudnika uglja. Efekti višestrukih povećanja cijene topline uglja i promjena skala premiranja i penaliziranja kvalitete uglja (koje idu u prilog rudnicima) su poništeni padom produktivnosti i kvalitete isporučenog uglja, te rastom troškova eksploatacije.

Bitno je napomenuti da RMU "Banovići" d.d. Banovići svoje obaveze podmiruje sa visokim procentom realizacije, ali Društvo nažalost ima dosta nagomilanih problema iz prethodnog perioda. U periodu 2021-2023. godine RMU Banovići d.d. Banovići su poslovali negativno, zbog poremećaja tržišta, niske cijene uglja koju isporučuju termoelektani i niz drugih čimbenika kako stoji u rudničkim dokumentima. U drugoj polovini 2023. godine i nadalje uspostavljeno je stabilno poslovanje društva što je dovelo do pozitivnog rezultata na kraju 2024. godine.

Poslovanje EP BiH, prikazano na slici 5. tokom prethodnih 15 godina je bilo pretežno pozitivno, ali je u svega 2 godine ostvarena značajnija dobit od cca 60 miliona KM. U 2023. godini je iskazan gubitak u poslovanju od 327,6 miliona KM, ali je u tom rezultatu sadržano i dosta rashoda koji su mogli i trebali teretiti ranije godine (nije bila provedena nezavisna procjena vrijednosti ulaganja u zavisna društva rudnike uglja). S obzirom na višegodišnje negativno mišljenje ili mišljenje sa rezervom nezavisne revizije, po pitanju procjene vrijednosti udjela EP BiH u zavisnim društvima rudnicima uglja, implementacijom rezultata urađene procjene je došlo do rashoda u iznosu od 117 miliona KM. Dodatno, izvršena je ispravka potraživanja po osnovu datih pozajmica i PDV-a po ranije datim avansima od RMU Zenica u iznosu od oko 69 miliona KM.

Slika 5. Rezultati poslovanja EP BiH

Rezultati poslovanja EP BiH su u velikoj mjeri ovisili o količini bilansnih viškova električne energije koji su se mogli plasirati po tržišnim uslovima kroz djelatnost trgovine. Ti viškovi su u pojedinim godinama dostizali nivo od preko 2.000 GWh godišnje. Najbolji finansijski rezultati u prethodnih 15 godina su ostvareni u 2009., 2013. i 2018. godini. Karakteristika te 3 godine je da je tada ukupna proizvodnja bila blizu 7.000 GWh, proizvodnja u HE preko 1.600 GWh, te je u tim godinama kroz

trgovinu plasirano preko 2.400 GWh vlastito proizvedene električne energije kao bilansni višak. I u ovim godinama su na prodaji krajnjim kupcima ostvarivani gubici (manji nego trenutno), ali se isto moglo nadoknaditi zahvaljujući rentabilnom plasmanu značajnih bilansnih viškova. U zadnje 3 završene godine količine bilansnih viškova su radikalno smanjene, što zbog pada proizvodnje usljed nedostatka uglja što zbog rasta krajnje (odnosno bruto) potrošnje EP BiH. U takvoj situaciji se gubici na javnom snabdijevanju ne mogu nadoknaditi u punoj mjeri, pa se ostvaruje negativno poslovanje (koje bi se moglo nastaviti i u 2025. godini). Ono što zabrinjava je značajan pad EBITD-a u 2024. godini, a ni 2025. godine i naredne dvije godine ne obećavaju značajniji popravak situacije. Dobra stvar za poslovanje EP BiH u zadnjih par godina su izuzetno visoki pozitivni efekti od kupoprodaje električne energije i povećanje prihoda od naknada za priključenje.

Ulaganja i realizacija investicija

Nedostatak sveobuhvatne državne energetske strategije te jasne vizije i ciljeva razvoja energetike BiH, neadekvatan institucionalni i pravni okvir, politička nestabilnost, nedefinisane procedure autorizacije za izgradnju i odabir investitora, problemi sa raspolaganjem i korištenjem vodnog dobra, poljoprivrednog i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu, uz poznati problem komplikovanih i dugotrajnih procedura za ishodovanje velikog broja dozvola i saglasnosti, predstavljaju prepreku značajnijim ulaganjima u energetski sektor u BiH.

Neke od značajnijih prepreka sa kojima se susreće EP BiH:

- Nepotpun, nejasan i neadekvatan pravni okvir za pripremu izgradnje kompleksnih energetskih objekata, neusaglašen regulatorni okvir između Federacije BiH i pojedinih kantona, kao i različito tumačenje i vrlo restriktivna primjena propisa mimo zakonom propisanih odredbi.
- Nepostojanje eksplicitnih zakonskih rješenja koja bi pojednostavila i ubrzala izgradnju infrastrukturnih elektroenergetskih objekata od javnog interesa Federacije BiH kojim bi se prevazišao nesklad između prostornih planova nižeg reda i gradnje elektroenergetskih objekata od javnog interesa FBIH.
- Problematika korištenja i raspolaganja državnom imovinom i rješavanja imovinsko pravnih odnosa, zbog zabrane vršenja promjene namjene šumskog i poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države BiH, u skladu sa Zaključkom Vlade Federacije BiH, broj: 1643/2023 od 15.11.2023. godine do donošenja novog Zakona o državnoj imovini.
- Nepostupanja nadležnih federalnih (i kantonalnih) ministarstava u skladu sa Odlukama Vlade Federacije BiH o proglašenju javnog interesa za izgradnju elektroenergetskih objekata.
- Restriktivno tumačenje i neosnovani zahtjevi po principu „vlastite diskrecione ocjene" nadležnog Federalnog ministarstva prostornog uređenja po pitanju propisanih uslova za izdavanje urbanističke saglasnosti, koje nije propisano Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH, koje otežava ili onemogućava razvoj kompleksnih energetskih projekata.
- Trenutnim uredbama u Federalnom ministarstvu okoliša je svakoj trećoj strani omogućeno neosnovano blokiranje elektroenergetskih projekata od javnog

značaja putem pokretanja upravnog spora koji u prosjeku traje preko 5 godina, a što je u suprotnosti sa Zakonom o zaštiti okoliša na osnovu kojeg je donijeta predmetna uredba, jer postojeći zakon propisuje da su rješenja Ministarstva okoliša i turizma konačna i da žalbe ne odgađaju njihovo izvršenje (primjer: HE Kovanići – tužba nevladine organizacije s ciljem dugogodišnjeg blokiranja projekta, TE Tuzla – tužba nevladine organizacije protiv Okolinske dozvole o zatvaranju deponije šljake i pepela Plane, Divkovići I i Divkovići II, na kojoj je planirana izgradnja FNE Divkovići 56 MW, gdje tužba još nije uopće razmatrana na Kantonalnom sudu u Sarajevu).

- Problem nepostojanja Prostornog plana Federacije BiH koji bi bio usklađen sa svim elementima odluka o javnom interesu Vlade FBiH o izgradnji elektroenergetskih objekata.
- Izgradnja elektroenergetskih objekata podliježe odredbama Zakona o javnim nabavkama, što značajno otežava i usporava realizaciju ovih projekata.
- Snažan i negativan uticaj i protivljenje NVO, zaštitara prirode i spomenika, te stanovništva implementaciji elektroenergetskih projekata (primjeri: Blok 7- TE Tuzla, HE Kovanići, HE Vranduk, SHE Gornja Neretva, mHE na Neretvici, VE Vlašić itd), omogućen kroz neadekvatna zakonska rješenja koja omogućavaju podnošenje neosnovanih tužbi i dugogodišnje blokiranje projekata.
- Realizacija razvojnih planova Elektroprijenosa BiH se ne odvija u skladu sa kratkoročnim i dugoročnim planovima ove kompanije, što kao posljedicu ima odgađanje pravovremenog i efikasnog priključenje projekata EP BiH iz obnovljivih izvora energije (OIE) na elektro energetski sistem Bosne i Hercegovine (EES BIH).
- *"Nezakonit i neosnovan način bilansiranja novih korisnika na EES BiH koji provodi NOS BiH u saradnji sa Elektroprenosom BiH, a kojim su investitori u Federaciji BiH, prevashodno EP BiH kao najveći javni snabdjevač u BiH dovedeni u diskriminatoran i značajno nepovoljniji položaj u odnosu na druge investitore, a posebno u odnosu na investitore iz entiteta RS-a. Na ovaj način se JP EP BiH sistemski onemogućava pristup mreži, za razliku od privatnih investitora koji na lakše načine dolaze do ovih saglasnosti primjenom mnogo lakših kriterija – posebno u entitetu RS te zauzimaju preostale kapacitete na mreži."* (Iz Izvještaja JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo)
- Naime, Zakon o osnivanju NOS BiH ("Službeni glasnik BiH, broj:35/04), nije dao ovlaštenje NOS BiH da utvrđuje Spisak bilansiranih projekata na prenosnoj mreži u BiH tako da je navedena lista koja je sastavni dio Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2025. - 2034. godine sačinjena suprotno zakonskim ovlaštenjima, o čemu je DERK, prilikom donošenja Odluke o odobravanju ovog Plana, trebao voditi računa po službenoj dužnosti, te zahtijevati od NOS-a da navedeni Spisak isključi iz Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2025. - 2034. godine. Spisak bilansiranih VE i SE na prenosnoj mreži u BiH se dakle utvrđuje suprotno zakonskim odredbama, paušalno i diskriminatorno, te ne sadrži nikakvu metodologiju niti analizu.

U Planu poslovanja EP BiH za period 2025-2027. godina iskazana su nedostajuća sredstva za finansiranje investicija od skoro 800 mil. KM što znači da je ugrožena finansijska sposobnost EP BiH da modernizuje svoje postojeće kapacitete te izgradi zamjenske. Dodatno, stanje zaliha vode u hidroakumulacijama i zaliha uglja na depoima termoelektrana je početkom 2025. godine bilo značajno manje nego je to

predviđeno elektroenergetskim bilansom i Planom poslovanja za ovu godinu, a što se već odražava na finansijske rezultate i likvidnost u prva 2 mjeseca. Ukoliko se nešto ne poduzme na iznalaženju dodatnih gotovinskih sredstava, moguće je da u toku II polugodišta 2025. godine nastupi nelikvidnost EP BiH i/ili da se ne mogu realizovati predviđena ulaganja.

Emisije CO_2 i CBAM

Zakonom o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda preduzeća ostvarenih radom termoelektrana („Službene novine Federacije BiH", broj 80/14) definisana je obaveza plaćanja naknade po kWh proizvedene energije na pragu termoelektrana. Zakonom o izmjeni Zakona o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda preduzeća ostvarenih radom termoelektrana („Službene novine Federacije BiH", broj 19/25) naknada je sa dosadašnjeg iznosa od 0,0015 KM/kWh uvećana na iznos od 0,0018 KM/kWh. Primjena ove izmjene je od 01.01.2025. godine.
Do kraja 2024. godine EP BiH je po odredbama ovog Zakona izdvojila oko 75 miliona KM općinama/gradovima Tuzla i Kakanj. Pregled po godinama dat je u tabeli 5.

Tabela 5. Naknade po osnovu rada termoelektrana u Tuzli i Kaknju u mil. KM

	2024.	2023.	2022.	2021.	2020.	2019.	2018.	2017.	2016.	2015.	UKUPNO
Naknada po Zakonu o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda ostvarenih radom TE	6,3	5,8	7,2	7,7	8,2	7,2	9,0	9,0	8,7	8,1	**77,1**
Općina Kakanj	2,5	2,8	3,3	3,4	3,5	3,0	4,1	3,8	3,1	2,9	**32,4**
Grad Tuzla	3,8	3,0	3,9	4,3	4,7	4,2	4,8	5,2	5,5	5,2	**44,7**

S obzirom da vrlo brzo slijedi stupanje na snagu obaveze plaćanja taksi za emisije CO_2, izdvajanja općinama/gradovima Tuzla i Kakanj po osnovu Zakona o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda preduzeća ostvarenih radom termoelektrana, bi se eventualno mogla tretirati kao obaveza plaćanja taksi za emisije CO_2 iz termoelektrana na ugalj.

Zakonom o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda preduzeća ostvarenih radom termoelektrana uključujući Zakon o izmjeni tog Zakona, operateri tj. termoelekterane plaćaju naknadu obračunatu po proizvedenom kWh električne energije iz TE, što je naknada koja se, u kontekstu *carbon tax*, može tretirati kao tzv. *Explicit CO_2 Tax*.

Interes EP BiH, a time i Federacije BiH i njenih kupaca (građana i industrije) jeste da se ova izdvajanja tretiraju kao CO_2 taksa. Novim amandmanom na Zakon, ova naknada bi se uz konsultaciju sa EZ mogla nazvati *Carbon Tax – karbonska taksa*, a s obzirom da ima potrebne elemente iste:

- Naknada (taksa) se obračunava i plaća po kWh, što je za lignitne termoelektrane (slučaj TE Tuzla i TE Kakanj) komparativno po kg CO_2.
- Naknada se uplaćuje u namjenski fond (u ovom slučaju pri općinama/gradovima gdje se TE nalaze), a iz kojeg se namjenski investira u projekte Energetske

efikasnosti, Okoliša, projekte Obnovljivih izvora energije, infrastrukturne projekte kao što su sistemi daljinskog grijanja, subvencioniranje prelaska pojedinačnih ložišta na ugalj na OIE, a što je upravo i namjena *Climate Fond* – klimatskog fonda sistema ETS.

Ova intervencija u smislu proglašavanja ove naknade *Taksom na* CO_2 bi mogla ublažiti eventualne negativne posljedice po EP BiH kod uvođenja CBAM, te biti prelazno rješenje ka uvođenju Sistema trgovanja emisijama u BiH (ETS). Naime, u skladu sa članom 9. CBAM Direktive, svako plaćanje po osnovu emisija CO_2 u zemlji će biti razlogom proporcionalnog umanjenja zahtijevanih CBAM certifikata, odnosno uzeti će se u obzir. Ovo je direktni interes Federacije BiH i domaćih kupaca električne energije, naročito izvozno orijentisane privrede.

Pored navedenog izdvajanja, EP BiH na ime naknade za zagađenje zraka uzrokovanog radom termoelektrana plaća naknadu Fondu za zaštitu okoliša, gdje je u periodu od početka važenja plaćanja ove naknade pa do kraja 2024. godine platila ukupno skoro 72 miliona KM, kako je to prikazano u tabeli 6.

Tabela 6. Naknada za zagađenje zraka Fondu za zaštitu okoliša u mil. KM

	'24.	'23.	'22.	'21.	'20.	'19.	'18.	'17.	'16.	'15.	'14.	'13.	'12.	'11.	UKUPNO
Naknada za zagađenje zraka Fondu za zaštitu okoliša	3,9	3,6	4,2	4,4	5,1	4,6	5,8	6,1	5,4	5,6	6,5	6,6	6,9	3,2	**71,9**
TE Kakanj	2,2	2,2	2,4	2,5	3,2	2,8	3,7	3,5	2,6	2,7	3,4	4,1	4,6	1,6	**41,7**
TE Tuzla	1,7	1,4	1,7	1,9	2,0	1,8	2,1	2,5	2,7	2,8	3,1	2,5	2,3	1,6	**30,2**

Izazovi i aktuelna problematika EP BiH i Koncerna EP BiH

Izazovi pred EP BiH

Ključni izazovi koji stoje pred EP BiH su sljedeći:

- Provesti energetsku tranziciju uz postepeno smanjenje količine i udjela proizvodnje električne energije iz uglja, a da se pri tome ne ugrozi pouzdano snabdijevanje krajnjih kupaca,
- Osigurati sve potrebne preduslove za nesmetano izvršavanje obaveza prema elektroenergetskom Bilansu,
- Osigurati finansijska sredstva neophodna za tekuće poslovanje i ključna ulaganja, kroz ozbiljne zaokrete u poslovnoj politici i praksi vratiti nivo proizvodnje uglja u ZD rudnicima na najmanje 4,5 miliona tona godišnje kako bi se izbjegla potreba kupovine uglja od drugih rudnika (osim RMU Banovići) i potreba kupovine električne energije zbog manjka energetskih resursa,
- Suočavanje sa plaćanjem taksi za CO_2 emisije odnosno sa uvođenjem CBAM-a,
- Nastaviti sa racionalizacijom troškova poslovanja uz optimizaciju ulaganja,
- Prodaja električne energije i pružanja usluga mrežarine po ekonomski razumnim cijenama koje omogućavaju održivost Društva i Koncerna (uvođenje posebnog tarifnog modela za kategoriju potrošnje *domaćinstva* i pokretanje tarifnog postupka za mrežarinu) i
- Izdvajanje ODS-a.

Aktuelna problematika u ZD rudnicima uglja

Odluka o naplati akciza na gorivo

ZD rudnici uglja su u prethodnom periodu na godišnjem nivou upućivali Federalnom ministarstvu energije, rudarstva i industrije (FMERI) zahtjeve za oslobađanje od plaćanja putarine na dizel gorivo, sa iskazanim količinama, a koji se koristi u direktnoj proizvodnji uglja.

Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje BiH je na osnovu važećih zakonskih rješenja, a po prijedlozima Vlade Federacije BiH i Vlade RS, donosio Odluku kojom se određene količine dizel goriva oslobađaju od plaćanja putarine na godišnjem nivou za potrebe rudnika, termoelektrana i željeznica u BiH. U 2022. godini, prije donošenja Odluke o količinama dizel goriva na koje se ne plaća putarina za 2023. godinu, Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje (UIO) se obratio Savjetu za državnu pomoć BiH u vezi sa prijedlogom Odluke, u cilju utvrđivanja predstavlja li predmetno oslobađanje državnu pomoć, a sve u skladu sa odredbama Zakona o sistemu državne pomoći Bosne i Hercegovine. Vijeće za državnu pomoć Bosne i Hercegovine donosi Rješenje kojim se ukida Zakonom dozvoljena mogućnost oslobađanja plaćanja od akciza što stvara dodatni neplanirani trošak ZD rudnicima uglja a isto direktno utiče na poslovanje Koncerna EP BiH.

EP BiH je podnijela tužbu, po kojoj je Sud Bosne i Hercegovine donio presudu kojom se poništava Rješenje Vijeća za državnu pomoć Bosne i Hercegovine i vraća Vijeću na ponovno rješavanje. Proces rješavanja ovog pitanja je u toku.

Rješenja UIO o naplati razlike PDV-a

Prema nalazu UIO BiH, osnov za dodatnu PDV obavezu je prodaja uglja povezanom licu EP BiH, po cijeni ispod tržišne, odnosno ispod cijene koštanja. Najviši iznosi PDV obaveza utvrđeni su za rudnike Kreka i Đurđevik, koji su cjelokupnu proizvodnju energetskog uglja prodavali isključivo EP BiH, bez drugih kupaca. Inače, energetski ugalj se isključivo koristi u termoelektranama i toplanama, te je iz tog razloga sav energetski ugalj plasiran za rad termoelektrana. UIO je zaključila da u ovakvim okolnostima tržišna cijena ne može biti utvrđena, te je dodatna PDV obaveza određena poređenjem prodajne cijene i proizvodne cijene. Proizvodna cijena je veća od prodajne u prvom redu iz razloga neproduktivnosti i neostvarivanja planova proizvodnje u rudnicima, zbog čega su fiksni troškovi izuzetno visoki a koji direktno utiču na povećanje proizvodne cijene. Najveći fiksni trošak su primanja radnika i ista u ukupnim troškovima proizvodnje učestvuju sa 80%.

S obzirom da se prodajne cijene uglja prema EP BiH definišu Odlukom o davanju saglasnosti na cijene uglja za termoelektrane, koju donosi Vlada Federacije BiH, ZD rudnici uglja su uložili žalbe ili tužbe na Rješenja UIO, pozivajući se na činjenicu da rudnici ne utiču na formiranje cijena uglja prema povezanom pravnom licu EP BiH.

Prema Zakonu o postupku indirektnog oporezivanja, žalba ne odlaže izvršenje Rješenja, čime su rudnici dužni platiti dodatno utvrđene PDV obaveze (osnovicu i

kamatu). Kamata se obračunava do datuma uplate navedenih iznosa. Iznos obaveza po Rješenju za 5 rudnika uglja je oko 16,9 miliona KM, a iznos kamata oko 4,1 miliona KM.

Izrada Zakona o zatvaranju RMU Zenica sa obavezom zaduživanja EP BiH

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije je dana 23.04.2024. godine donijelo Rješenje o imenovanju radne grupe za izradu Zakona o zatvaranju Rudnika mrkog uglja „Zenica" d.o.o. – Zenica.
Ovim Zakonom bi se uredila visina, način osiguranja finansijskih sredstava, plan i način utroška te izvještaj i nadzor nad utroškom sredstava u postupku potpune i trajne obustave rudarskih radova na eksploataciji mineralnih sirovina na svim objektima i prestanak Društva RMU Zenica.
Svrha ovog Zakona je da se omogući zbrinjavanje radnika RMU Zenica, ishodovanje dozvole za potpunu i trajnu obustavu rudarskih radova u eksploatacionim poljima najkasnije do 31.12.2025. godine, provedba konačne sanacije i rekultivacije u skladu sa Zakonom o rudarstvu Federacije BiH, završetak svih radova u svrhu potpune i trajne obustave izvođenja rudarskih radova na eksploataciji mineralnih sirovina na svim objektima, uključujući i optimalno postupanje sa opremom i stalnim sredstvima, prestanak Društva u skladu sa odredbama Zakona o privrednim društvima, nakon provedenih prethodnih aktivnosti u RMU Zenica. Postupak potpune i trajne obustave rudarskih radova na eksploataciji mineralnih sirovina na svim objektima i prestanak Društva RMU Zenica provodit će se u periodu 2025. do 2028 godine.
Procedura usaglašavanja prijedloga Zakona o zatvaranju RMU Zenica je u toku.

U nacrtu prijedloga predmetnog Zakona predloženo je da se finansijska sredstva za postupak potpune i trajne obustave rudarskih radova na eksploataciji mineralnih sirovina na svim objektima i prestanak Društva RMU Zenica finansiraju iz tri izvora i to:

a) Iz sredstava EP BiH (vlastita sredstva, namjenski krediti /zajmovi/grantovi, otpis potraživanja/dugovanja)
b) Federacije Bosne i Hercegovine i
c) Iz drugih izvora finansiranja

Za realizaciju ovog Zakona potrebna su sredstva u iznosu od 254,5 mil. KM.

Ostala problematika

Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) je krajem aprila 2024. godine odbio zahtjev JP EP BiH za izmjenu tarifnih stavova i uvođenja blok tarifa kod kupaca na javnom snabdijevanju u kojem je primjena novih tarifnih stavova bila predviđena od 10.06.2024. godine. JP EP BiH je 27.05.2024. godine prema FERK-u uputila novi Prijedlog cijena javne usluge snabdijevanja sa uvećanim tarifnim stavovima za električnu energiju za uslugu javnog snabdijevanja. Ovaj prijedlog je predvidio povećanje cijena električne energije na javnom snabdijevanju (energija + mrežarina) u prosjeku do 10 %, uz pretpostavku početka važenja uvećanih tarifnih stavova od 01.08. 2024. godine. FERK je na svojoj 15. sjednici održanoj 28.06.2024. godine donio Odluku o davanju saglasnosti JP EP BiH za linearno povećanje cijena električne energije za kategorije Domaćinstva i Ostala potrošnja, sa primjenom od 01.08.2024. godine. Odgoda primjene uvećanja cijena električne

energije usluge javnog snabdijevanja je dovela do manjih prihoda za oko 7,5 miliona KM u odnosu na planirane.
Međutim, u međuvremenu, na ponovljeni prijedlog JP "Elektroprivreda BiH" d.d. Sarajevo, Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) je, na XIV redovnoj sjednici održanoj 23.7.2025. godine, donijela Odluku broj: 07-13-2-685-4/25 od 23. jula 2025. godine („Službene novine Federacije BiH, broj 57/25 kojom je dala saglasnost na Prijedlog cijena za snabdijevanje krajnjih kupaca kod javnog snabdjevača JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo. Prijedlog predviđa uvođenje novog cjenovnog modela obračuna za kategoriju potrošnje domaćinstva, kao i povećanje cijena električne energije za kategorije domaćinstva, ostala potrošnja na 0,4kV i javna rasvjeta. Uz zadržavanje postojećeg diferenciranja po dobu dana, za kategoriju potrošnje domaćinstva uvedeno je i diferenciranje po količini potrošnje električne energije, u skladu s Pravilnikom o metodologiji za utvrđivanje cijena za snabdijevanje električnom energijom krajnjih kupaca kod javnog i rezervnog snabdjevača („Službene novine Federacije BiH, broj: 22/24, u daljem tekstu Pravilnik).

Novi cjenovni model za kategoriju potrošnje domaćinstva podrazumijeva obračun troška za električnu energiju, za obračunski period od 30 dana, korištenjem tri tarife:
- Zelena tarifa: 0 – 350 kWh (uključujući 350 kWh),
- Plava tarifa: više od 350 – 1.000 kWh (uključujući 1.000 kWh),
- Crvena tarifa: više od 1.000 kWh.

Trošak za električnu energiju koja je utrošena u obračunskom periodu od 30 dana će se obračunavati na način da će se količina energije do 350 kWh obračunavati po zelenoj tarifi, količina energije od 350 do 1.000 kWh po plavoj tarifi, a potrošnja iznad 1.000 kWh po crvenoj tarifi. Za obračunski period u kojem je broj dana koji je obuhvaćen istim različit od 30 dana granice za primjenu različitih tarifa će biti utvrđene proporcionalno na osnovu broja dana obračunskog perioda i granica potrošnje koje su utvrđene za obračunski period u trajanju od 30 dana. Procjenuje se da je više od 70% računa iz kategorije potrošnje domaćinstva su računi sa utroškom električne energije do prve granice – „zeleni računi". Promjena ukupnog troška za električnu energiju u odnosu na trenutni trošak zavisi od količine potrošene električne energije. Prema Pravilniku, cijena usluge javnog snabdjevača treba pokriti sve stvarno nastale troškove vezane za obavljanje usluga. Nažalost, to nije slučaj kod EP BiH, gdje je prosječna prodajna cijena u okviru usluge javnog snabdijevanje za 11% niža od prosječne cijene najpovoljnije nabavne cijene električne energije. Razliku u cijeni pokriva EP BiH. Nove ukupne cijene električne energije u kategoriji potrošnje domaćinstva i dalje ostaju među najnižim u odnosu na ekvivalentne cijene u regiji i šire.
JP Elektroprivreda BiH će i dalje voditi računa o ugroženim kategorijama, koje će se nastaviti subvencionirati u saradnji s Vladom Federacije BiH. Osim toga, u saradnji s udruženjem "Porodice tri plus", povećana je granica za zelenu tarifu kako bi obuhvatila i potrošnju električne energije porodica sa više djece. Tarife za korištenje distributivne mreže i naknada za mjerno mjesto ostaju nepromijenjene.
Nove cijene električne energije primjenjivat će se od 01. septembra 2025. godine.

Ugovorene cijene tržišnog snabdijevanja za period 01.09.-31.12.2024. godine za kupce koji su u skladu sa Zakonom o električnoj energiji Federacije BiH izgubili pravo na javnu uslugu snabdijevanja su bile niže od cijena predviđenih Planom poslovanja. Razlog tome je način primjene Odluke Vlade Federacije BiH o uvođenju posebnih mjera kontrole cijena snabdijevanja za 2024. godinu. Naime, cijene za ove kupce utvrđene su na način da su se cijene javnog snabdijevanja koje su bile u primjeni tokom

2023. godine uvećale za 20 % dok su za potrebe izrade Plana poslovanja ovi kupci posmatrani kao novi kupci na tržišnom snabdijevanju te im je kao takvim planska cijena utvrđena uz primjenu Odluke Vlade Federacije BiH za nove kupce na tržišnom snabdijevanju. Shodno tome, na ovom dijelu ostvaren je značajno niži finansijski efekat od planiranog. Dodatno je i datum početka primjene zakonskih odredbi koje tretiraju gubitak prava na javnu uslugu snabdijevanja pomjeren za tri mjeseca u odnosu na Plan, tj. od 01.09.2024. godine umjesto planiranog 01.06.2024. godine.

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopuni Zakona o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda preduzeća ostvarenog korištenjem hidroakumulacijskih objekata („Službene novine Federacije BiH", broj 47/24) od juna 2024. godine je uvećana naknada za hidroelektrane sa 0,01 KM/kWh na 0,012 KM/kWh, što je na količinu ostvarenu korištenjem hidroakumulacijskih objekata dovelo do značajnog povećanja troškova u odnosu na planirane iznose za ovu stavku u iznosu od preko 1 milion KM.

Prirodna nepogoda u vidu poplave koja je zadesila BiH u mjesecu oktobru 2024. godine izazvala je višemilionske štete. EP BiH je pristupila hitnoj sanaciji elektroenergetskih vodova, sanaciji oštećenih objekata, te uklanjanju plutajućeg otpada sa površina akumulacija HE na Neretvi. Aktivnosti su realizovane vlastitim sredstvima, raspoloživom opremom i ljudstvom, bez refundacije iskorištenih resursa. Procjena troškova na sanaciji je oko 15 miliona KM. Aktivnosti na uklanjanju plutajućeg otpada sa površine akumulacije HE Grabovica je provedena uz pomoć Federalnog Ministarstva okoliša i turizma.
EP BiH je na ime garancije za kreditni aranžman sa EXIM bankom za izgradnju zamjenskog Bloka 7 u TE Tuzla, Vladi FBiH odnosno Federalnom ministarstvu finansija uplatilo iznos od 39,6 miliona KM te proviziju u iznosu od 8,0 miliona KM. S obzirom da je kreditni aranžman sa EXIM bankom raskinut, EP BiH se u više navrata obraćala Vladi FBiH za refundaciju ovih sredstava, ali još uvijek nije izvršen povrat ovog novca.
EP BiH se obraćala Vladi FBiH i za refundaciju sredstava na ime subvencije protrošača koje je prema Odluci Vlade FBiH o provedbi mjera za smanjenje troškova električne energije ugroženim kategorijama i stimulaciji energetske efikasnosti. Saldo nenaplaćene subvencije sa krajem 2024. godine iznosi preko 8 miliona KM, gdje su u finansijskim izvještajima morali biti iskazani i rashodi po ovom osnovu.
Pored navedenog ističemo da sa krajem 2024. godine ZD rudnici uglja duguju EP BiH po osnovu uplaćenih, a neopravdanih avansa iznos od oko 216 miliona KM i po osnovu datih pozajmica iznos od oko 212 miliona KM, sa još uvijek aktivnim *grace* periodom.

Poduzete mjere Uprave EP BiH

Po dolasku trenutne Uprave preduzete su određene značajne mjere i aktivnosti na rješavanju zatečenih problema u Koncernu EP BiH.
Može se posebno izdvojiti sljedeće:

- Osigurano je i do kraja 2023. godine realizovano dodatnih 75 miliona KM pozajmica prema ZD rudnicima uglja, uz produženje *grace* perioda za dodatne 2 godine u odnosu na ranije uslove
- Kroz odobrene pozajmice prema RMU Zenica izvršeno je zbrinjavanje 199 radnika ovog rudnika uz izdatke od 12,8 miliona KM, što je urađeno uz podršku FMERI, Vlade FBiH, rudarskih sindikata te drugih institucija. Inače od 200

miliona KM pozajmljenih rudnicima u periodu 2021.-2023. godina čak 85 miliona KM se odnosi na RMU Zenica
- Vraćeno je u potpunitosti prethodno uplaćeni avans izvođaču za izgradnju Bloka 7 TE Tuzla, s tim da je potrebno u narednom periodu finansirati plaćanje troškova EXIM banci u vezi raskida EPC ugovora
- Potpisani su značajni ugovori (blizu 250 miliona KM) vezani za ulaganja u proizvodne kapacitete kako bi se održala njihova funkcija i raspoloživost u narednom periodu. Posebno se izdvaja ugovor za izgradnju postrojenja za odsumporavanje blokova 6 i 7 u TE Kakanj u vrijednosti 126,4 mil. KM. Za ulaganja u postojeće proizvodne objekte u narednom trogodišnjem periodu trebalo bi obezbijediti preko 500 miliona KM.

Shodno svemu navedenom, EP BiH je dovedena u situaciju da nema raspoloživih vlastitih finansijskih kapaciteta da finansira ulaganja u zamjenske kapacitete i modernizaciju proizvodnih postrojenja i distributivne mreže. To će neminovno voditi ka eksternom finansiranju, koje će, ako ga bude moguće obezbijediti, značiti i visoke finansijske troškove.

(OSVRT SEKTORA ENERGIJE FEDERALNOG MINISTARSTVA ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE)

KLJUČNI PROBLEMI JP EP BiH d.d. Sarajevo:

Finansijski kolaps i strukturalni deficit
- JP Elektroprivreda BiH posluje uz trajne gubitke i rastući dug, uključujući neplaćene obaveze prema RMU Banovići i drugim dobavljačima.
- Nedostatak kapitalnih ulaganja u rudnike i termoelektrane doveo je do zastarjelih kapaciteta i niske produktivnosti.
- Povećanje cijena električne energije kupcima ne prati stvarne potrebe i ubrzava gubitak tržišta.

Nedovoljna domaća proizvodnja uglja
- Rudnici ne osiguravaju potrebne količine uglja za rad postojećih termoelektrana, što dovodi do prinudne kupovine/uvoza uglja.
- Zbog lošeg upravljanja i nedostatka/zastarjele mehanizacije, realna proizvodnja je godinama ispod planiranih količina.
- Loša kvaliteta uglja povećava troškove i smanjuje efikasnost termoelektrana.

Organizaciona disfunkcija
- Koncern EPBiH funkcioniše kao neefikasan i dezorganizovan sistem, sa preklapanjem nadležnosti, a samim tim i otežanim upravljanjem.
- Politizacija upravljačkih struktura i sindikalni pritisci otežavaju reforme.
- Ne postoji strateški plan upravljanja resursima uglja ni transformacije prema energetskom miksu budućnosti.

Ekološki i regulatorni pritisci
- EU Zeleni plan, ispunjenje ciljeva dekarbonizacije Energetskog sektora, kao i buduće CO_2 obaveze prijete gašenjem termoelektrana.
- Neprimjenjivanje ekoloških standarda može dovesti do penala i zatvaranja postrojenja.

Zavisan i rizičan uvoz energije

- Smanjenjem rada domaćih termoelektrana, povećava se potreba za uvozom električne energije, što povećava troškove/gubitke i dugove.
- U prelaznim periodima (zima) BiH gubi energetsku samostalnost.

Nedostatak investicija i jasne dugoročne vizije

- Bez investicija u novu mehanizaciju, pripremu otkrivki, nove blokove i obnovljive izvore, postoji objektivna prijetnja za urušavanje sistema.
- Izostanak izgradnje novih modernih/efikasnijih/ekološki prihvatljivijih/ zamjenskih blokova termoelektrana stvorilo je energetsku prazninu koja se sada ne može lako popuniti.

Ugrožena sigurnost snabdijevanja

- Postojeći kapaciteti stare.
- Ugalj nedostupan.
- Pad proizvodnje iz direktnog lanca vrijednosti (rudnik → TE) ugrožava stabilnost snabdijevanja stanovništva i privrede.

PREPORUKE (PRIORITETNE I REALNE):

Hitne (0–12 mjeseci)

Stabilizacija rudnika i osiguranje uglja

- Hitno investirati u mehanizaciju, transportne sisteme i otkrivku u rudnicima.
- Definisati realne planove proizvodnje — bez politizovanog optimizma.
- Omogućiti višegodišnje ugovore RMU Banovići – EPBiH s garantovanom isporukom.

Finansijska konsolidacija i restrukturiranje

- Reprogram obaveza EPBiH prema rudnicima.
- Postaviti profesionalne uprave s mjerljivim ciljevima (KPI).
- Ukidanje netransparentnih internih transfera u Koncernu.

Očuvanje minimalne energetske stabilnosti

- Prioritetno održavanje postojećih termoelektrana kako bi se produžio njihov vijek do izgradnje zamjenskih kapaciteta.
- Stvoriti krizni plan za zimu i scenarije visokog uvoza.

Srednjoročne (1–5 godina)

Revitalizacija i modernizacija termoelektrana

- Modernizacija blokova kako bi se ispunili ekološki standardi, produžio vijek i osigurala domaća proizvodnja energije.

Restrukturiranje Koncerna EPBiH

- Jasno definisati uloge EPBiH i članica Koncerna.
- Depolitizacija i profesionalizacija uprave.
- Uspostavljanje centralizovanog sistema nabavki, investicija i izvještavanja.

Dugoročna strategija energetske tranzicije

- Planirati prelazak sa uglja na kombinaciju: modernizirani TE + OIE + gasni stabilizacioni kapaciteti.
- Izraditi jasan plan za postupno smanjenje emisija i ispunjavanje EU normi.

Dugoročne (5–20 godina)

Izgradnja zamjenskih kapaciteta (TE, hidro i OIE)

- Razviti nova visokoefikasna postrojenja ili alternative u skladu sa ekonomskim mogućnostima BiH.
- Paralelno razvijati velike hidro projekte i vjetro/solar parkove.

Energetska nezavisnost i integrisani razvoj

- Stvoriti nacionalnu strategiju energetskog miksa koja garantuje sigurnost snabdijevanja.
- Ojačati domaću industriju u lancu vrijednosti: mehanizacija, metalna industrija, servisni centri.

SAŽETAK

BiH se suočava s energetskom krizom koja je rezultat dugogodišnje nebrige, politizacije i neulaganja. Ključni problemi JP EP BiH d.d. Sarajevo su nedostatak uglja, zastarjeli kapaciteti, finansijska neodrživost i regulatorni pritisci.
Da bi se sistem stabilizovao, potrebno je odmah osigurati ugalj, modernizovati termoelektrane, profesionalizovati upravljanje i pokrenuti investicije u buduće kapacitete.

2.2 JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar

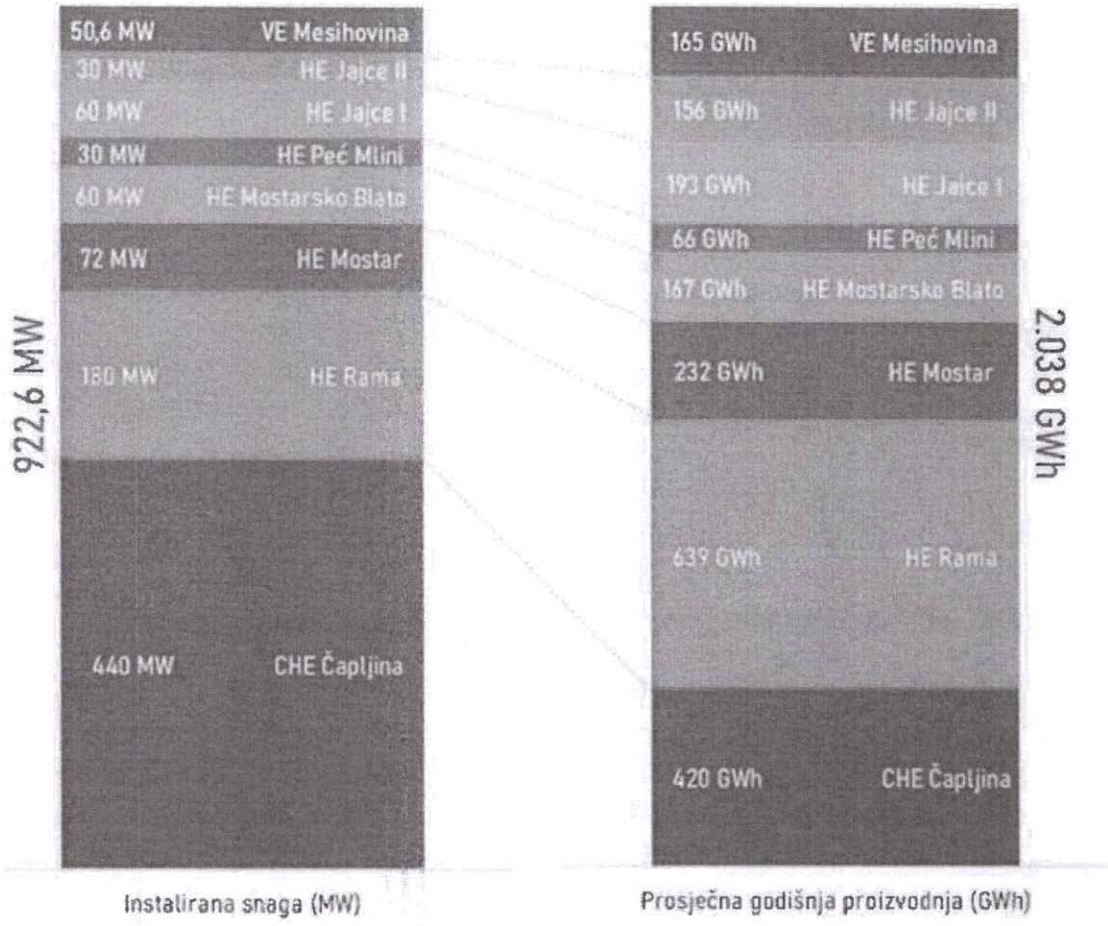
STRATEŠKO OPREDJELJENJE

Prioritetno srednjoročno i dugoročno strateško opredjeljenje JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar je povećanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, izgradnja novih elektroenergetskih postrojenja, unaprjeđenje poslovne efikasnosti i razvoj distributivne mreže te približavanje konceptu pametne mreže.
Pouzdano snabdijevanje električnom energijom JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar primarno namjerava osigurati kroz diverzifikaciju svog proizvodnog portfelja, kako bi se smanjila ovisnost o hidrološkim prilikama zbog čega su prvi u Bosni i Hercegovini razvili i izgradili vjetroelektranu Mesihovina. Ovakav, inovativan i savremen pristup, nastavljen je slijediti i dalje u projektima izgradnje hidroelektrana, vjetroelektrana i solarnih fotonaponskih elektrana. Iskorištavanjem brojnih mogućnosti koje otvaraju savremeni elektroenergetski sistemi, odlučili su proaktivno djelovati u cilju poboljšanja energijske efikasnosti te sudjelovati u području elektromobilnosti i skladištenja električne energije.
Stalnim strukturalnim prilagodbama, izgradnjom savremenoga sistema upravljanja i organizacije te kontinuiranom edukacijom i usmjeravanjem zaposlenika, nastoje biti interno efikasni, otvoreni i fleksibilni za saradnju sa svojim kupcima i korisnicima, tradicionalnim i novim partnerima kao i potencijalnim investitorima.

ELEKTROENERGETSKE DJELATNOSTI

Proizvodnja električne energije

Preduzeće u svom proizvodnom portfelju gospodari sa sedam hidroelektrana ukupne instalisane snage 872 MW i vjetroelektranom Mesihovina, instalisane snage 50,6 MW, čime je ukupni proizvodni portfelj Društva dosegao 922,6 MW. Prosječna godišnja proizvodnja svih postrojenja kojima gospodari JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar iznosi 2.038 GWh (desetogodišnji prosjek). Specifična struktura proizvodnog portfelja implicira da proizvodnja električne energije iz proizvodnih kapaciteta JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar uvelike zavisi o hidrološkim uslovima.

Slika 1. Struktura proizvodnog portfelja JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar

Distribucija električne energije

JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar operator je distributivnog sistema na području svoga djelovanja te posjeduje ukupno 13.423 kilometra distributivne mreže i to 295 kilometara mreže naponskog nivoa 35 kV, 4.445 kilometara mreže naponskog nivoa 10(20) kV, te 8.683 kilometra mreže naponskog nivoa 0,4 kV. Društvo raspolaže s ukupno 3.954 transformatorske stanice, pri čemu ukupna instalisana snaga distributivnih transformatorskih stanica 35/10(20) kV iznosi 117,5 MW, a transformatorskih stanica 10(20)/0,4 kV 1.240,5 MW.

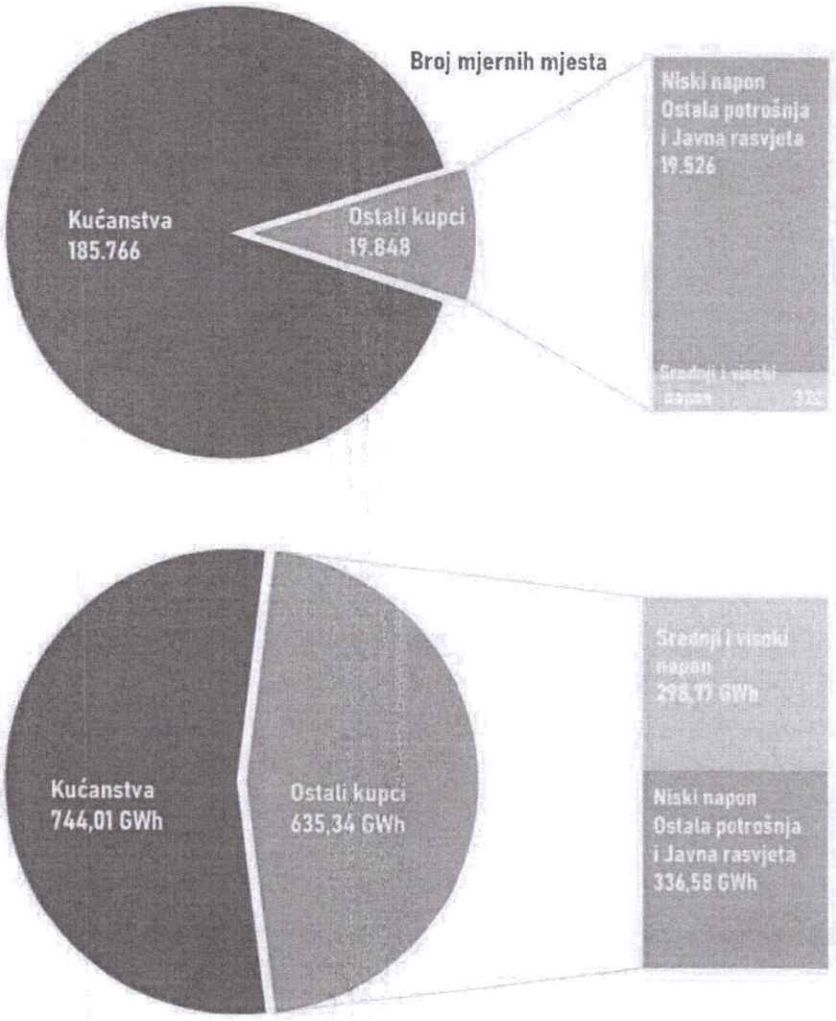

Slika 2. Osnovni podatci o distributivnim kapacitetima
JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar

Zahvaljujući uloženim naporima i angažovanim sredstvima, JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar iz godine u godinu bilježi trend smanjenja gubitaka na distributivnim naponskim nivoima. Ukupni distributivni gubitci tako su u 2024. godini iznosili 8,7 %. Kod kupaca na području djelovanja JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar, u cilju lakšega očitanja potrošnje, praćenja potrošnje po pojedinim trafo - područjima kao i pružanja ostalih informacija neophodnih za optimalno planiranje razvoja distributivne mreže, ugrađeno je oko 90.000 pametnih brojila, čime je oko 50 % kupaca u sistemu daljinskog očitanja.

Snabdijevanje i trgovina električnom energijom

JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar snabdijeva oko 205.000 krajnjih kupaca električne energije u 35 općina u kojima djeluje pri čemu u strukturi kupaca najveći udio imaju kupci iz kategorije Domaćinstva. Odlukom Vlade Federacije BiH, JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar dodijeljen je status javnoga snabdjevača i utvrđena je obaveza pružanja javne/univerzalne usluge i usluge rezervnoga snabdjevača krajnjih kupaca na području njezinog djelovanja. JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar, i u segmentu trgovine električnom energijom na veleprodajnom tržištu u BiH, također je aktivan sudionik.

Slika 3. Osnovni podatci o snabdijevanju krajnjih kupaca
JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar

PLANOVI RAZVOJA I OGRANIČENJA

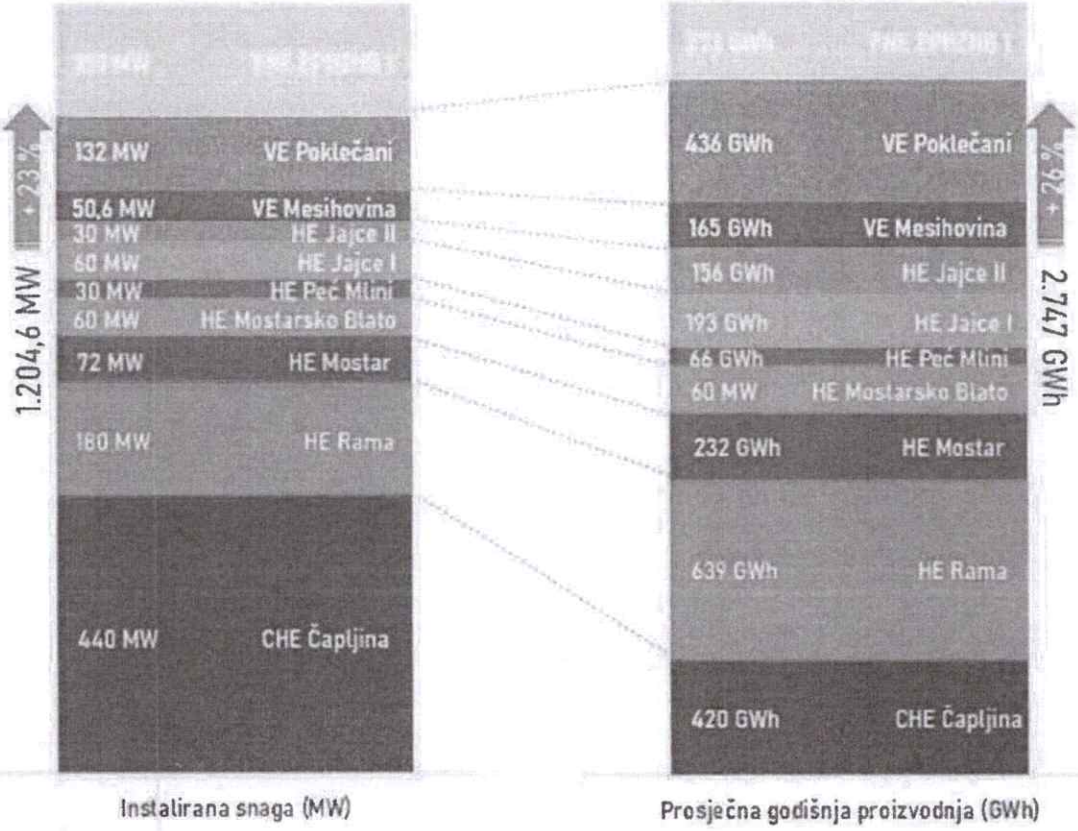
Pouzdano snabdijevanje električnom energijom JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar primarno namjerava osigurati kroz diverzifikaciju svog proizvodnog portfelja. U narednom petogodišnjem periodu, a upravo u svrhu smanjenja izloženosti hidrološkim uslovima i tržišnim cijenama električne energije, te osiguranju preduslova za provođenje ciljeva energetske tranzicije i izvršavanje zakonskih obaveza, JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar planira značajna investiciona ulaganja kojima bi se garantovala stabilnosti poslovanja i to prvenstveno kroz izgradnju novih i revitalizaciju postojećih proizvodnih kapaciteta.

VE Poklečani i FNE EPHZHB 1

S obzirom da je JP „Elektroprivreda HZ HB" tradicionalno usmjerena na proizvodnju električne energije iz hidropotencijala, vidljivo je da se pouzdanost snabdijevanja električnom energijom može osigurati samo kroz diverzifikaciju proizvodnog portfelja.

Stoga je upravo JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar prva u Bosni i Hercegovini razvila, izgradila i pustila u pogon vjetroelektranu Mesihovina. Trenutno su u poodmakloj fazi razvoja dva velika projekta – fotonaponska elektrana „EPHZHB 1" instalisane snage 150 MW i vjetroelektrana „Poklečani" instalisane snage 132 MW, a u toku su aktivnosti na ishođenju potrebnih dozvola i pripreme za izgradnju.

Društvo u narednom petogodišnjem periodu, a upravo u svrhu smanjenja izloženosti hidrološkim uslovima i tržišnim cijenama električne energije, te osiguranju preduslova za provođenje ciljeva energetske tranzicije i izvršavanje zakonskih obaveza, planira značajna investiciona ulaganja kojima bi se garantovala stabilnosti poslovanja i to prvenstveno kroz izgradnju novih i revitalizaciju postojećih proizvodnih kapaciteta.

Slika 4. Struktura proizvodnog portfelja JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar do 2030. godine

Značajniji angažman nadležnih institucija

Uzimajući u obzir važnost projekata iz obnovljivih izvora energije u kontekstu energetske tranzicije i ciljeva zacrtanih NECP-om, ključan je sveobuhvatan i značajniji angažman nadležnih institucija u rješavanju institucionalnih problema s kojima se investitori, a posebno javna preduzeća u svojstvu investitora, ograničavaju u realizaciji ovako važnih investicija. Naime, javna preduzeća se pogotovo, zbog ograničavajućih uslova u Zakonu o javnim nabavama, često zbog strogo definisanih i široko postavljenih rokova kao i „profesionalnih žalitelja" onemogućuju u natjecanju za mrežne kapacitete koji se najčešće dodjeljuju po načelu „first-in-first-out".

Potrebne izmjene Zakona o koncesijama i Zakona o vodama

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine ima važan zadatak u otklanjanju ograničenja u novim investicijama zbog neadekvatnog zakonskog okvira. U ovom je kontekstu, uslijed povećane integracije obnovljivih, neupravljivih izvora nužno naglasiti važnost i potencijal izgradnje pumpnih hidroelektrana s obzirom da upravo pumpne hidroelektrane mogu doprinijeti većoj fleksibilnosti u upravljanju elektroenergetskim sistemom, te smanjenju ukupnih troškova uravnoteženja upotrebom domaćih resursa što je postavljeno kao obavezujući cilj u domeni energetske sigurnosti. U tom kontekstu, a uzimajući u obzir prepreke i ograničavajuće uslove postavljene važećom legislativom (a posebno važećim Zakonom o koncesijama), nužno je iskazati opredijeljenost ka izgradnji pumpnih hidroelektrana u svrhu poboljšanja fleksibilnosti sistema, te u posebnim mjerama analizirati navedene prepreke i djelovati na njihovom uklanjanju, a kako bi se motivirajuće djelovalo na izgradnju istih i postizanju ciljeva energetske sigurnosti.
Kao jedno od ograničenja istaknut je i Zakon o vodama FBiH čijom izmjenom bi se morala omogućiti izgradnja plutajućih fotonaponskih elektrana na vodnom dobru (što sada nije slučaj zbog ograničavajućih odredaba člana 12. i člana 14. istoga), s obzirom na višestruke koristi ovakvih projekata, a u svrhu ispunjenja cilja povećanja udjela OIE u ukupnoj proizvodnji električne energije.
Opće je poznato kako je privremena zabrana raspolaganja državnom imovinom (i niz odluka Ustavnog suda po ovom pitanju) već sada negativno djelovala na dinamiku investiranja u gotovo svim privrednim sektorima. Svakako je neupitan uticaj ove zabrane i na razvoj i budućnost elektroenergetskog sektora - nejasno je na koji način će se realizovati investicije u proizvodne objekte i prijenosnu i distributivnu mrežu za koje je proglašen javni interes s obzirom da se predviđene investicije velikim dijelom nalaze na područjima koja su obuhvaćena ovom zabranom.

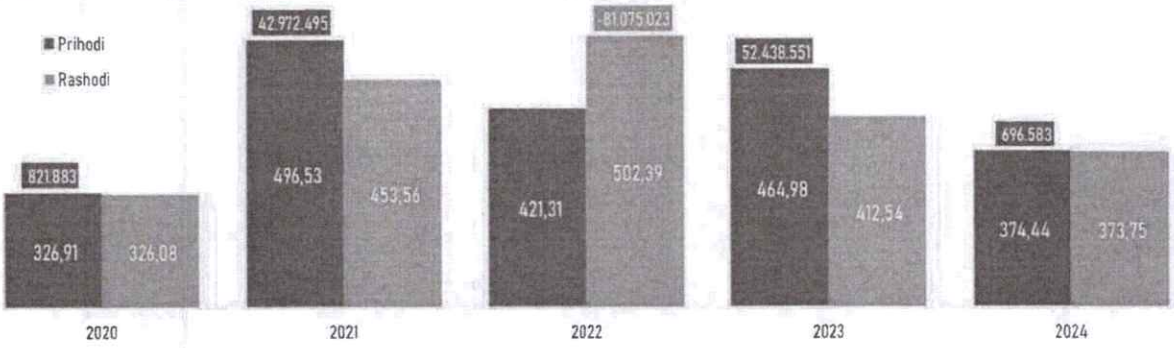
Problematika priključenja na mrežu prijenosa

Svakako se mora naglasiti i problematika priključenja na mrežu prijenosa. Naime, prijenosna mreža 220 kV na području OP Mostar, na koju se priključuju ili je planirano priključenje novih proizvodnih objekata, stara je preko 50 godina. Veliki dio ove mreže nalazio se u području ratnih sukoba i pretrpio je značajna oštećenja koja su sanirana za potrebe prijenosa električne energije u uslovima prije priključenja novih proizvodnih objekata (kada su predmetni vodovi bili opterećeni daleko ispod nazivne snage). U skladu sa navedenim, potrebno je realizovati kvalitetnu sanaciju/rekonstrukciju istih čime će se pouzdanost (a po mogućnosti i prijenosna moć) dovesti na nivo koji osigurava stabilnost sistema i plasman energije iz proizvodnih objekata.
Područje zapadne Hercegovine (posebno područje Hercegbosanskog kantona) praktično uopšte nema 220 kV i 400 kV mreže. Dugoročni razvojni planovi, uz prethodnu izmjenu postojećih kriterija planiranja, moraju uvažiti potrebu izgradnje 220 i/ili 400 kV mreže (TS i DV) na tom području s konekcijama prema sjeveru BiH i prema Republici Hrvatskoj. Za realizaciju navedenog potrebno je u obzir uzeti potrebna sredstva, izvore finansiranja, te vremenski okvir za realizaciju koji nije zanemariv obzirom na procedure prostornog planiranja, rješavanja imovinskopravnih odnosa, provođenja javnih nabava i same izgradnje/rekonstrukcije objekata.
S obzirom da je najveći broj (i snaga) postrojenja iz OIE koncentriran upravo na tom uskom pograničnom području, neizbježno je kako će trebati ojačati međupovezanost ovih elektroenergetskih sistema, a što se naknadno i navodi. Jasno je kako zbog

uslova za bilansiranje novih proizvodnih objekata IPRP nije „opravdano potaknuo" razvoj infrastrukture za prijenos električne energije u ovom području, međutim, s obzirom na očiti pojačan interes za gradnju na ovom području, te uzimajući u obzir relevantne studije koje pokazuju potencijale za proizvodnju električne energije na području Hercegovine i JZ Bosne, ovaj cilj nužno je učiniti imperativnim.

FINANSIJSKI POKAZATELJI

Uzimajući u obzir specifičan proizvodni portfelj preduzeća, jasno je kako poslovni rezultat uveliko zavisi o hidrološkim prilikama i cijenama na veleprodajnom tržištu električne energije. Na grafičkom prikazu sadržanom na slici 6 vidljivo je kako Društvo u svakom trenutku ne raspolaže dovoljnim količinama električne energije za zadovoljenje potražnje kupaca na distributivnom nivou te je stoga vrlo izloženo riziku volatilnosti cijena na tržištu električne energije i hidrološkim uslovima.

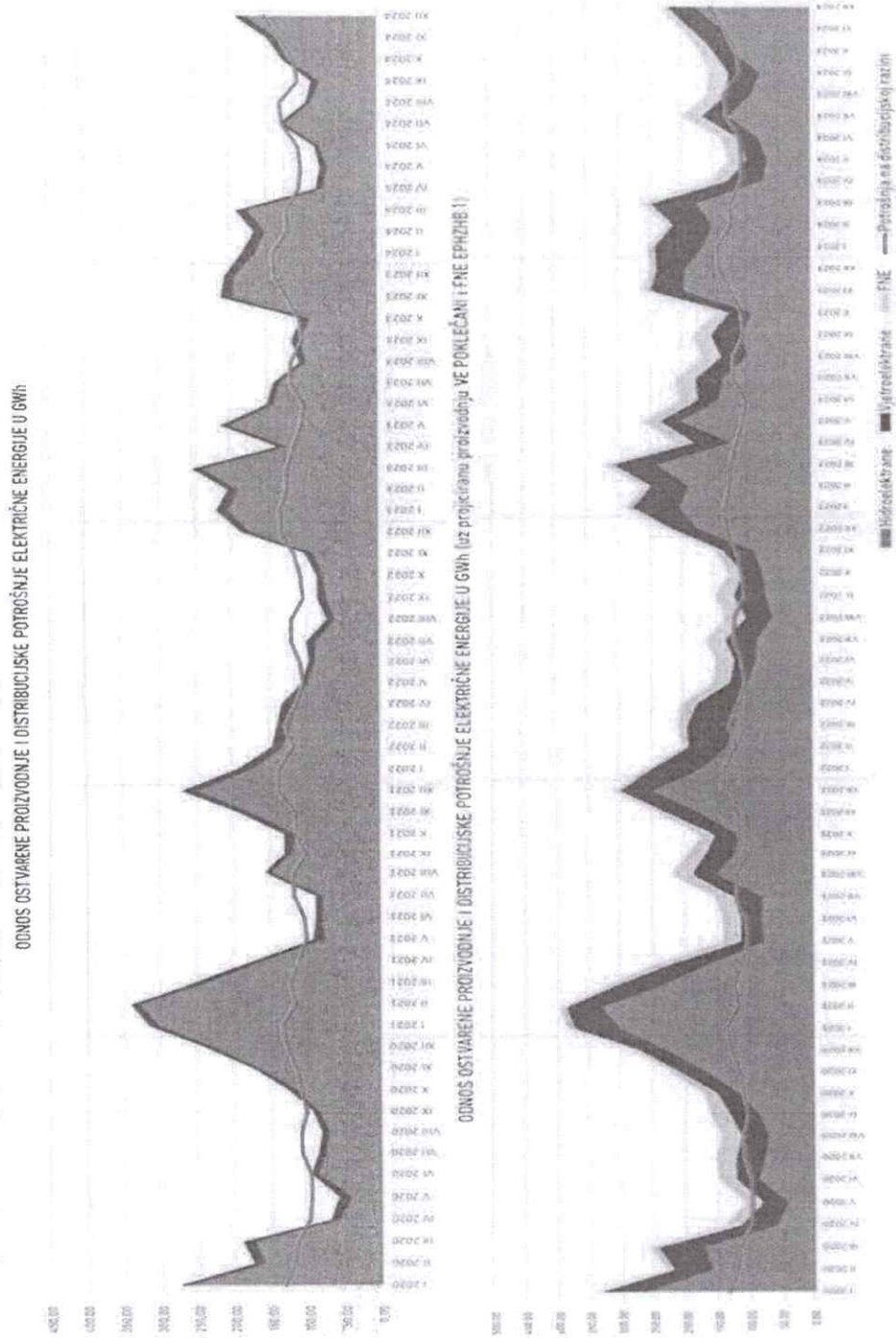
Slika 5. Kretanja prihoda i rashoda JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar u posljednjih 5 godina

Loša hidrologija uz iznimno visoke cijene na tržištu električne energije tako je rezultirala značajnim gubitkom ostvarenim u 2022. godini, koji je kompenziran u hidrološki povoljnoj 2023. godini. Ovakva zavisnost o hidrološkim uslovima osnovni je razlog za strateško usmjerenje ka diverzifikaciji proizvodnog portfelja Društva.
Električna energija je posebna vrsta robe u kontekstu upravljanja rizicima prvenstveno jer je modeliranje cijena na tržištu i vrednovanje ugovora zbog same prirode električne energije, koja se razlikuje od drugih roba, vrlo teško (cijene su izrazito volatilne, događaju se zagušenja u prijenosu, cijena je neelastična na potrošnju, i sl.). Dok je cijena električne energije (odnosno tržište električne energije) bila regulisana, cijene su bile stabilne i predvidive, stoga je i rizik bio nizak. Od 2015. godine djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja i trgovine električnom energijom su deregulisanje te se cijena određuje po tržišnim načelima.
Standardne tehnike diskontiranih novčanih tokova, koje su bile prikladne u regulisanim uslovima, nisu više dovoljne za pokriće rizika jer zanemaruju mogućnost reakcije cijena na promjene na tržištu. Društvo upravo kroz kontinuiranu analizu kretanja cijena na tržištu upravlja vlastitim proizvodnim portfeljem i trguje bilateralnim ugovorima, standardnim i nestandardnim proizvodima (profilima), kako bi na optimalan način anuliralo efekte volatilnosti cijena električne energije na poslovanje.

RAZVOJNA PERSPEKTIVA

Segment proizvodnje električne energije

Na slici 6 prikazano je kretanje proizvodnje električne energije u proteklih 5 godina, te je crvenom linijom naznačena ukupna potrošnja na nivou distribucije koja uključuje potrošnju kupaca priključenih na mrežu srednjeg (35 kV i 10 kV) i niskog napona (0,4 kV) i gubitke na mreži distribucije.

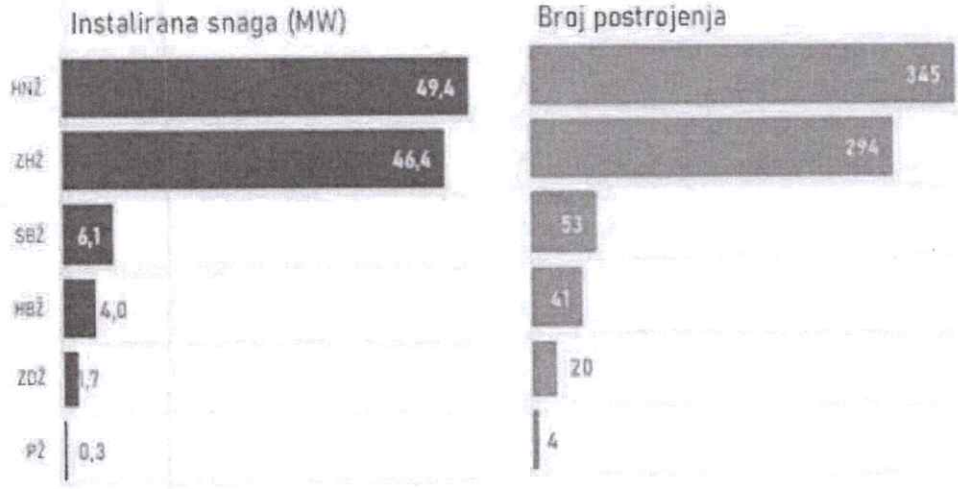

Slika 6. Odnos ostvarene proizvodnje i distributivne potrošnje u GWh bez novih proizvodnih postrojenja i s novim proizvodnim postrojenjima

Iz grafikona iznad vidljivo je kako, uglavnom u ljetnim mjesecima, Društvo ne raspolaže dovoljnim količinama električne energije za zadovoljenje potrošnje te istu mora nabavljati na tržištu. Iz istoga se, uz izraženo sezonalnost, može jasno uočiti i cikličnost u proizvodnji električne energije, te poveznica s ostvarenim prihodima i rashodima gdje se posebno ističu hidrološki povoljna 2023. i hidrološki izrazito nepovoljna 2022. godina.
Na gornjem grafikonu, drugi dio - načinjena je simulacija ostvarenja proizvodnje električne energije uz integraciju VE Poklečani i FNE EPHZHB 1 s trenutnom strukturom potrošnje električne energije na srednjem i niskom naponu. Iz istoga je očigledno da će integracija ovih postrojenja značajno doprinijeti sigurnosti snabdijevanja krajnjih kupaca JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar. Uvažavajući navedeno značajno će se smanjiti i tržišni rizik izrazito volatilnih cijena na veleprodajnom tržištu i izloženost hidrološkim prilikama.

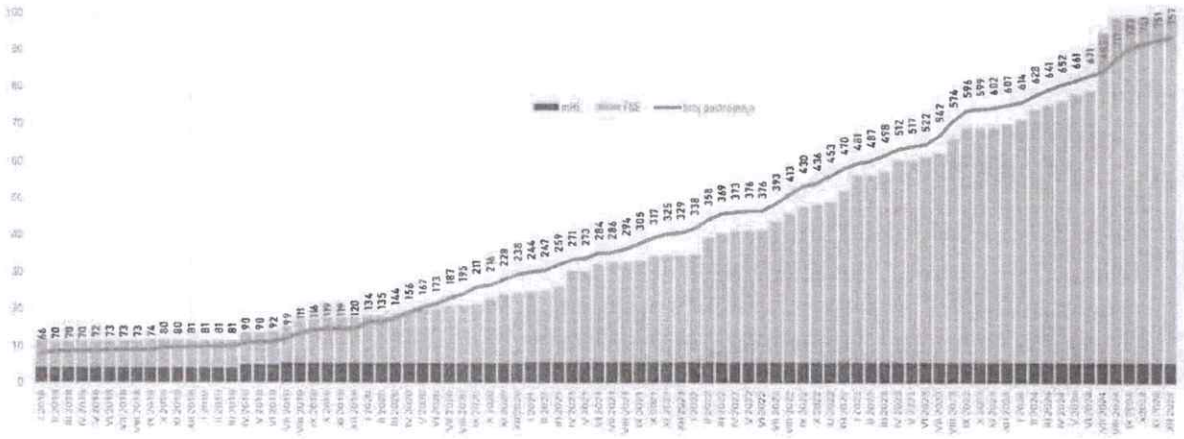
Segment distribucije električne energije

U proteklih 7 godina distributivna mreža značajno se transformisala kroz liberalizaciju tržišta u segmentu proizvodnje električne energije, odnosno kroz pojavu nezavisnih proizvođača električne energije. Društvo se tako suočava s velikim brojem zahtjeva za priključenje na mrežu distribucije JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar i to koncentrirano na usko područje zapadne i južne Hercegovine.

Slika 7. Pregled priključenih elektrana po županijama

U ovom trenutku može se potvrditi da je na određenim područjima distributivna mreža dosegnula gornju granicu svojih kapaciteta u smislu priključenja proizvodnih objekata, te će svakako u narednim godinama biti potrebna značajna ulaganja u povećanje mrežnih kapaciteta dodatno naglašena pojavom prosumera, aktivnih kupaca, zajednica obnovljive energije, energetskih zajednica i drugih aktera na tržištu električne energije.

Slika 8. Dinamika priključenja proizvodnih postrojenja na mrežu distribucije JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar

Ključna promjena koja će značajno uticati na poslovanje Društva ogleda se u obavezi razdvajanja djelatnosti distribucije i formiranja Operatora distributivnog sistema (ODS-a) pravno, računovodstveno i funkcionalno razdvojenoga od matičnog preduzeća, u skladu s odredbama Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH, koji je stupio na snagu 17. avgusta 2023. godine. Novim Zakonom predviđen je izrazito kratak rok mišljenje je JP EP HZ HB d.d. Mostar, za sveobuhvatne promjene koje on podrazumijeva, prvenstveno razdvajanje ODS-a te odvojeno vođenje poslovnih knjiga za sve elektroenergetske djelatnosti, a u okviru djelatnosti snabdijevanja električnom energijom, vođenje odvojenih poslovnih knjiga za javno i tržišno snabdijevanje. U svrhu smanjenja rizika koji proizlazi iz promjena u upravljačkoj i organizacijskoj strukturi i razdvajanju ODS-a, Društvo značajnu pozornost posvećuje analizi optimalnog načina restrukturiranja, u skladu s načelima korporativnog upravljanja, računovodstvenim i pravnim zahtjevima te zakonskim odredbama, a kako bi se osigurala stabilnost i kontinuitet u poslovanju. Na projektu restrukturiranja Društva s naglaskom na izdvajanje ODS-a intenzivno rade Uprava i ključni djelatnici u saradnji s vanjskim konsultantima angažovanim na ovom projektu kako bi se isti uspješno okončao.

Segment snabdijevanja električnom energijom

JP „Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar, Odlukom Vlade Federacije BiH dodijeljen je status javnoga snabdjevača i utvrđena je obaveza pružanja javne/univerzalne usluge i usluge rezervnoga snabdjevača krajnjih kupaca na području njezina poslovanja.
Osim javne usluge JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar snabdijeva kupce u okviru tržišnog snabdijevanja te se u ovom segmentu razvojni planovi temelje upravo na definisanju različitih proizvoda na tržištu električne energije kojima će se moći biti konkurentno u uslovima pojave novih snabdjevača.
U ovom je kontekstu JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar prva u Bosni i Hercegovini uspostavila tzv. „zelene modele" kojima kupcima za svaki potrošeni kilovat-sat ispostavlja i garanciju da je električna energija koja mu je isporučena u potpunosti proizvedena u postrojenjima koja za proizvodnju električne energije koriste obnovljive izvore. U savremenim uslovima poslovanja, uvažavajući ESG standarde izvještavanja i skoru primjenu CBAM regulative kupci su prepoznali vrijednost ovakvih modela te

broj zaključenih ugovora i isporučena količina električne energije u okviru ovih modela kontinuirano raste.

Slika 9 - Službeni žig "zelenih modela"
JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar

Segment trgovine električnom energijom

U eksternom se smislu očekuju izvjesne promjene na tržištu električne energije koje mogu imati značajan uticaj na poslovanje Društva i privredu Bosne i Hercegovine u cjelini. Posebno je bitno napomenuti kako se od 1.1.2026. godine implementira CBAM - mehanizam za ugljičnu prilagodbu na granicama s Evropskom unijom. CBAM-om se zapravo dopunjuje sistem trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih gasova unutar Unije uspostavljen Direktivom 2003/87/EZ („EU sistem trgovanja emisijama") primjenom istovjetnog skupa pravila na uvoz električne energije u carinsko područje Unije iz trećih zemalja kako bi se spriječilo tzv. „curenje ugljika". S obzirom da BiH nije uspostavila vlastiti sistem trgovanja emisijama niti berzu električne energije spojenu s jedinstvenim tržištem Europske unije, čime bi osigurala izuzeće od primjene CBAM-a, ovom svojevrsnom porezu na uvoz električne energije, podliježu svi izvoznici električne energije neovisno o strukturi njihova proizvodnog portfelja pri čemu se za obračun naknade za emisije koristi „default" vrijednost na nivou države. Samim tim i eventualni izvoz JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar, unatoč potpuno obnovljivom proizvodnom portfelju, bit će tretiran na isti način kao i izvoz proizvođača koji u svom sastavu imaju termoelektrane.

Na žalost, zbog činjenice da Bosna i Hercegovina kasni u transpoziciji propisa iz oblasti električne energije, nije izgledno očekivati izuzeće sektora električne energije iz CBAM-a, a s obzirom da CBAM regulativa ne omogućava individualnu karakterizaciju izvoza, te prekogranični PPA ugovori zbog zahtjeva za garantovanim prekograničnim kapacitetima nisu primjenjivi, ne postoji način da se anulira rizik koji CBAM predstavlja ne samo za izvoznike električne energije iz Bosne i Hercegovine, nego i privredu Bosne i Hercegovine u cjelini. Uzimajući u obzir da je energetika ključni privredni sektor i osnov za izgradnju propulzivne privrede, teško je predvidjeti u kojoj mjeri će negativno uticati na ekonomski rast i razvoj, te naročito na privlačenje stranih direktnih investicija u obnovljive izvore energije. Sve navedeno bi se moglo negativno odraziti i na poslovanje elektroprivrednih preduzeća u većoj ili manjoj mjeri, ovisno o izvoznim kapacitetima. U tom kontekstu, Društvo kontinuirano, kroz sudjelovanje na radnim sastancima s relevantnim institucijama, te radnim grupama nadležnih ministarstava na državnom i entitetskom nivou i angažman na stručnim skupovima, radi na podizanju svijesti o efektima CBAM-a, a sve kako bi se ubrzali procesi koji bi eventualno mogli rezultirati izuzećem sektora električne energije.
Bosna i Hercegovina je jedina država u Evropi koja danas nema svoju vlastitu berzu električne energije. Vijeće ministara je utvrdilo Prijedlog zakona o regulatoru, prijenosu i tržištu električne energije kojim bi se trebalo regulisati uspostavljanje berze električne

energije u Bosni i Hercegovini. Zakonom o regulatoru električne energije, prijenosu i tržištu električne energije predviđeno je da sjedište berze bude u Mostaru. Uz to što je berza i njezina integracija s EU tržištem osnova za izuzeće od CBAM-a, berza električne energije omogućuje transparentnost i pouzdanost cijena, veću sigurnost za investitore, eliminisanje određenih rizika u trgovini i efikasniju nabavu električne energije u usporedbi s npr. postupkom javnih nabava. Berza zapravo daje sigurnost svima koji na njoj sudjeluju da su postigli najekonomičnije cijene u realnom vremenu, što naravno znači da će i cijene za kupce biti definisane na transparentan i ekonomičan način.

Građanska energija

S obzirom da je koncept građanske energije, odnosno integracija prosumera, aktivnih kupaca, zajednica obnovljive energije i energetskih zajednica građana, omogućen novim Zakonom o električnoj energiji i Zakonom o korištenju OIEiEK Društvo ima zakonsku obavezu informisati krajnje korisnike o ovim mogućnostima. S obzirom da je prije integracije ovih korisnika nužno ispuniti određene preduslove, svakodnevno se informišu krajnji korisnici o objektivnim ograničenjima, gdje posebno ističemo da je nužno implementirati nova/dograditi postojeća softverska rješenja za obračun električne energije s obzirom da se radi o potpuno novom i drugačijem načinu obračuna u odnosu na trenutno omogućene modalitete. Ovaj postupak nije jednostavan, traje (zbog procedura javnih nabava) te iziskuje određena finansijska sredstva.

(OSVRT SEKTORA ENERGIJE FEDERALNOG MINISTARSTVA ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE)

KLJUČNI PROBLEMI JP EP HZHB d.d. Mostar:

Visoka zavisnost proizvodnje od hidroloških uslova

- Hidroelektrane čine dominantan dio proizvodnog portfelja (872 MW od 922,6 MW).
- Loša hidrologija i volatilne tržišne cijene dovode do velikih oscilacija prihoda (primjer: gubici 2022., oporavak 2023.).
- Ljeti često postoji manjak energije pa se mora kupovati na tržištu što dovodi do povećanja troškova.

Nedovoljna diverzifikacija i kašnjenje izgradnje novih postrojenja

- Solarne i vjetroelektrane su još u fazi razvoja (FNE 150 MW, VE 132 MW).
- Investicije ograničava složena administracija (više nivoa vlasti) što usporava/onemogućava implementaciju projekata, ali i problem sa provođenjem Zakona o javnim nabavkama BiH („profesionalni žalitelji").

Zastarjela i nedovoljna prenosna i distributivna mreža

- Mreža 220 kV stara preko 50 godina, posebno na području OP Mostar.
- Hercegovina ima ograničene kapacitete priključenja na prenosnu i distributivnu mrežu za prihvat novih postrojenja iz OIE.
- Nedostatak infrastrukturne povezanosti ugrožava razvoj sektora OIE.
- Ogroman broj zahtjeva za priključenje premašuje tehničke mogućnosti mreže.

Zakonska ograničenja

- Zakon o javnim nabavama ograničava konkurentnost kod osiguranja mrežnih kapaciteta.
- Zakon o koncesijama otežava izgradnju pumpnih HE (koje su ključne za balansiranje sistema).
- Zakon o vodama onemogućava izgradnju plutajućih solarnih elektrana.
- Zabrana raspolaganja državnom imovinom koči investicije u proizvodna postrojenja i mrežu.

Obaveza razdvajanja ODS-a

- Problem otklanjanja barijera za pravno, računovodstveno i funkcionalno razdvajanje ODS-a.
- Potencijalni rizik narušavanja kontinuiteta i stabilnosti poslovanja.

CBAM – visok rizik za izvoz i tržišnu poziciju

- BiH nema ETS EU sistem ni berzu električne energije → nema izuzeća od CBAM.
- Izvoznici plaćaju "default" emisijske vrijednosti, iako imaju OIE portfelj.
- To otežava izvoz, smanjuje konkurentnost i povećava cijene.

Nedostatak berze električne energije u BiH

- Bez berze nema mogućnosti za učešće u EU tržištu i eventualno izuzeće od CBAM-a.
- Smanjuje transparentnost i efikasnost u trgovini.

Softverska i proceduralna nespremnost za prosumere i energetske zajednice

- Potrebne nove softverske platforme za napredne obračune.
- Postupci javnih nabavki usporavaju digitalizaciju.

PREPORUKE:

Ubrzati diverzifikaciju proizvodnog portfolija

- Prioritetno završiti FNE EPHZHB 1 i VE Poklečani.
- Razmotriti nove solarne i vjetro projekte, uključujući flotirajuće FNE (po izmjeni Zakona o vodama).
- Intenzivirati planiranje pumpnih HE za balansiranje sistema.

Jačanje prijenosne i distributivne mreže

- Prioritetna rekonstrukcija 220 kV vodova na OP Mostar.
- Izrada dugoročnog plana izgradnje 220/400 kV kapaciteta u zapadnoj Hercegovini.
- Osigurati finansiranje kroz međunarodne fondove i EBRD/EIB.

Ubrzati digitalizaciju i razvoj pametne mreže

- Povećati ugradnju pametnih brojila.
- Uspostaviti novi softver za obračun električne energije za prosumere.

- Implementirati napredne alate za upravljanje mrežom i fleksibilnost.

Uspješno provesti razdvajanje ODS-a

- Definisati optimalan model organizacije uz minimalne poremećaje.
- Osigurati da ODS ostane finansijski održiv i integrisan.
- Pojačati kapacitete za računovodstvo, IT i pravne procese.

Unaprijediti tržišno snabdijevanje

- Nastaviti razvoj „zelenih modela" kao konkurentske prednosti.
- Razviti dodatne proizvode (fiksni, dinamički, profilni PPA).
- Ulagati u market intelligence za optimalno upravljanje rizikom cijena.

Planirati proširenje mrežnih kapaciteta zbog rasta OIE i prosumera

- Posebno u južnoj i zapadnoj Hercegovini.
- Uspostaviti jasne, transparentne kriterije priključenja.
- Analizirati mogućnosti transformacije u aktivnu distributivnu mrežu.

SAŽETAK

JP „Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar suočava se s velikom zavisnošću od hidroloških uslova, infrastrukturnim i zakonskim ograničenjima te nedovoljno razvijenom mrežom za priključenje novih OIE, što otežava stabilnost snabdijevanja i razvoj investicija. Kao odgovor, Društvo usmjerava strategiju na diversifikaciju proizvodnje kroz vjetro i solarne projekte, jačanje mrežnih kapaciteta i digitalizaciju, radi osiguranja dugoročne energetske i finansijske održivosti.

2.3 "BH-Gas" d.o.o. Sarajevo

OSNOVNE INFORMACIJE O DRUŠTVU

Privredno društvo za proizvodnju i transport gasa "BH-Gas" d.o.o. Sarajevo je Društvo osnovano 1997. godine i u 100% je vlasništvu Federacije BiH.
Do 01.07.2021. godine je obavljalo djelatnost snabdijevanja i transporta prirodnog gasa.
Zaključkom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, br. 599/2021 od 08.04.2021.godine sa 262. sjednice, BH-Gas od 01.07.2021. godine prestaje vršiti ulogu snabdjevača, te ostaje isključivo operator transportnog sistema u Federaciji Bosne i Hercegovine. Izmjenom Uredbe o organizaciji i regulaciji sektora gasne privrede ("Službene novine Federacije BiH", br. 83/07, 71/21 i 91/22), članom 10. Uredbe, BH-Gas d.o.o. Sarajevo se imenuje za operatora transportnog sistema, a poslove snabdijevanja prirodnog gasa u cijelosti preuzima Energoinvest d.d. Sarajevo.
U skladu sa Zakonom o javnim preduzećima Federaciji BiH, organi javnog preduzeća su: Skupština, Nadzorni odbor, Uprava Društva i Odbor za reviziju.
U skladu sa Zaključkom donesenim na sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine održanoj 12. decembra 2024. godine, BH-Gas je u saradnji sa Vladom Federacije BiH uspješno usvojio izmjene i dopune Statuta BH-Gasa. Ove reforme imaju za cilj optimizaciju organizacione strukture, poboljšanje efikasnosti upravljanja i povećanje operativne efikasnosti BH-Gasa. Izmjenama je omogućeno uvođenje novog člana Uprave, kao i uspostavljanje novih podružnica i

timova. Ove strukturalne izmjene su ključne za realizaciju projekta Južna interkonekcija.

Organizacione jedinice

Poslove iz registrovane djelatnosti, Društvo obavlja u okviru organizacionih jedinica, i to:

- Sektor tehničkih poslova,
- Sektor za razvoj,
- Sektor za pravne, kadrovske i opće poslove,
- Sektor ekonomsko-finansijskih poslova,
- Sektor za informacione i komunikacione tehnologije,
- Kabinet Uprave.

Na dan 31.12.2024. godine, BH-Gas d.o.o. ima 46 zaposlenih.

Operator transportnog sistema

Na osnovu člana 10. Uredbe o organizaciji i regulaciji sektora gasne privrede, ("Službene novine Federacije BiH", br. 83/2007, 71/2021 i 91/2022), za operatora transportnog sistema gasa u Federaciji BiH određuje se privredno društvo "BH-Gas" d.o.o. Sarajevo.
U skladu sa odredbama Uredbe, Operator transportnog sistema je energetski subjekt koji obavlja energetsku djelatnost transporta prirodnog gasa i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj transportnog sistema na određenom području i gdje je izvodivo, njegovo povezivanje sa drugim sistemima, te za osiguranje dugoročne sposobnosti transportnog sistema da zadovoljava razumne potrebe za transportom prirodnog gasa.
Uredbom su definisane Dužnosti i Prava operatora transportnog sistema, prema sljedećem:
Operator transportnog sistema je dužan:

- imati dozvolu za obavljanje energetske djelatnosti transporta prirodnog gasa,
- imati upotrebnu dozvolu za objekte postojećeg transportnog sistema,
- voditi, održavati i razvijati siguran, pouzdan i efikasan transportni sistem,
- osigurati tehničke preduslove, pod ekonomski optimalnim uslovima, za prihvat u transportni sistem gasa koji se uvozi iz različitih izvora i pravaca, te za tranzit gasa,
- priključiti na transportni sistem ona pravna lica koja su dobila energetsku saglasnost operatora transportnog sistema o priključenju na gasni sistem, odnosno, koja su ostvarila uslove iz podzakonskih akata ove Uredbe,
- uspostaviti i osigurati rad dispečerskog centra za vođenje transportnog sistema, sistema mjerenja i sistema za praćenje parametara kvaliteta gasa i kvaliteta isporuke gasa,
- osigurati objektivne, jednake i otvorene uslove pristupa transportnom sistemu, u skladu s ovom Uredbom i podzakonskim aktima,
- izraditi plan za krizna stanja i dostaviti Ministarstvu na odobrenje,
- upravljati gasnim sistemom u slučaju proglašenja kriznog stanja na osnovu Uredbe i podzakonskih akata,
- davati propisane informacije učesnicima na tržištu, koji su direktno priključeni na transportni sistem, dovoljno unaprijed, o obimu i danu obustave transporta gasa i očekivanom smanjenju transportnih kapaciteta,

- izraditi i donositi razvojne planove za razvoj, izgradnju i modernizaciju gasnog transportnog sistema u skladu sa odredbama Uredbe i važećom zakonskom regulativom. Razvojni planovi donose se za razdoblje od najmanje 3 godine i mora ih odobriti resorno Ministarstvo,
- davati propisane informacije o investicijskim projektima vezanim uz transportni sistem te o planiranom izlasku iz pogona određenih objekata transportnog sistema,
- osigurati zaštitu povjerljivih podataka komercijalne prirode, a koji imaju obilježje poslovne tajne.

Operator transportnog sistema ima pravo:

- odbiti pristup transportnom sistemu pod uslovima iz člana 23. Uredbe,
- kupovati gas radi obavljanja svoje osnovne djelatnosti: vlastite potrošnje, nadoknade gubitaka gasa u transportnom sistemu prilikom izvođenja radova na sistemu i nadoknade gubitaka gasa iznad dozvoljenih pogonskih gubitaka te radi uravnoteživanja transportnog sistema,
- uspostaviti i osigurati rad vlastite telekomunikacijske mreže za nadzor, mjerenje i automatizaciju transportnog sistema,
- ograničiti ili prekinuti ugovoreni transport gasa.

Operator transportnog sistema ima pravo ograničiti ili prekinuti ugovoreni transport gasa:

- u slučaju direktne ugroženosti života i zdravlja ljudi ili imovine te radi otklanjanja takvih opasnosti,
- u slučaju kriznog stanja i radi sprečavanja nastanka kriznog stanja,
- radi planiranog održavanja ili rekonstrukcije transportnog sistema,
- radi otklanjanja kvarova na transportnom sistemu,
- kada korisnik preuzima gas na način koji bi mogao ugroziti život i zdravlje ljudi ili imovinu,
- u slučaju neovlaštene potrošnje gasa,
- u slučajevima kad se korisnik ne pridržava svojih ugovornih obaveza.

Postojeći transportni sistem

Transportni gasni sistem u Bosni i Hercegovini

Kako Bosna i Hercegovina nema vlastite izvore prirodnog gasa, transport ovog energenta za potrebe tržišta Federacije Bosne i Hercegovine/Bosne i Hercegovine vrši se isključivo jednim pravcem snabdijevanja i iz jednog izvora (Ruski gas preko Turskog toka), te je iz tog razloga kriterij sigurnosti snabdijevanja s aspekta infrastrukture N-1 jednak nuli, čime je ugrožena energetska sigurnost.
Prirodni gas u BiH ulazi na interkonekcijskoj tački kod mjesta Šepak u blizini granice RS/BiH, a primopredajna mjerna stanica za snabdijevanje Bosne i Hercegovine je lokacijski smještena u Zvorniku. Gasni transportni sistem u entitetu Republika Srpska čine dionica gasovoda od 19 km (granica sa RS/BiH – Šepak) kojom upravlja kompanija Gas Promet a.d. Pale i dionica gasovoda od 40 km (Zvornik - Prijevor kod Kladnja) kojom upravlja Sarajevo-gas a.d. Istočno Sarajevo.

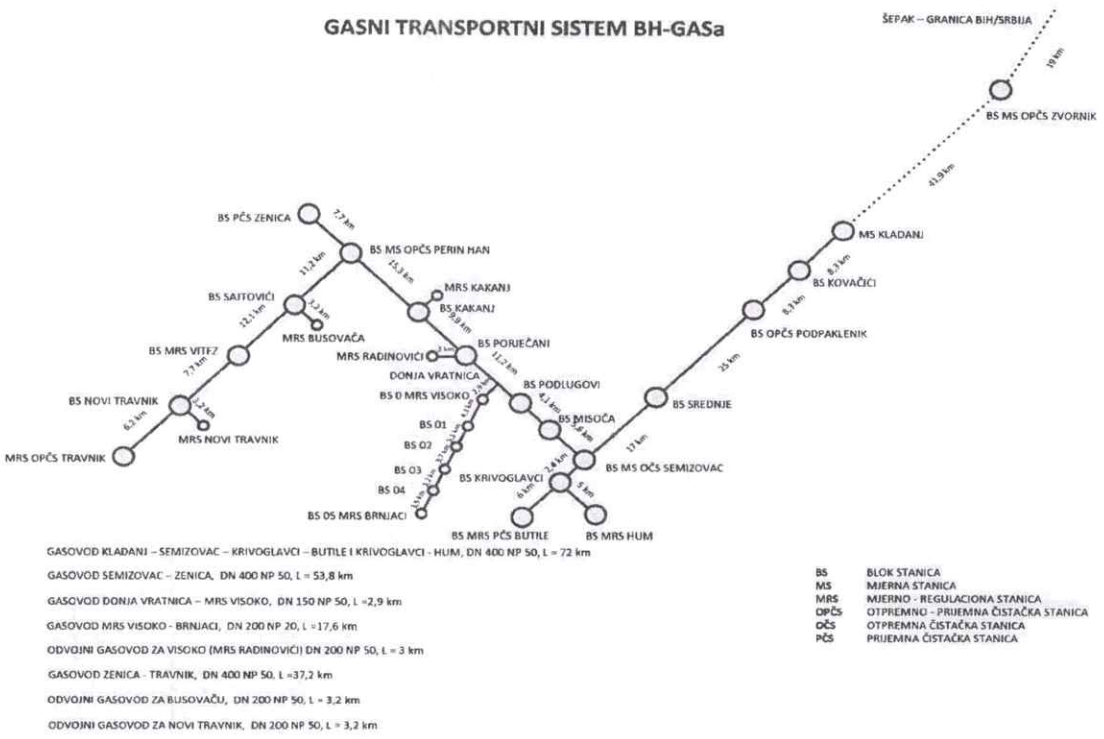

Slika 1. Gasni transportni sistem Bosne i Hercegovine

Transportni gasni sistem u Federaciji Bosne i Hercegovine

Gasni transportni sistem Federacije Bosne i Hercegovine, ukupne dužine 196 km, čine 3 (tri) dionice koje su u nastavku navedene prema nazivu, promjeru i dužini trase.
Tabela 1. Transportni gasni sistem Federacije Bosne i Hercegovine na dan 31.12.2024. godine

Redni broj	Dionica gasovoda	Prečnik gasovoda	Dužina dionice
1.	**Kladanj – Semizovac – Sarajevo**	DN400	74,6 km
2.	**Semizovac – Zenica**	DN400	54,65 km
2.1	Odvojni gasovod Poriječani-Radinovići	DN150	3,75 km
2.2	Odvojni gasovod Donja Vratnica-Visoko	DN150	2,9 km
2.3	Odvojni gasovod Visoko – Brnjaci	DN200	17,6 km
3.	**Zenica – Travnik**	DN400	36,2 km
3.1	Odvojni gasovod za Busovaču	DN200	3,2 km
3.2	Odvojni gasovod za Novi Travnik	DN200	3,2 km

Shema 1. Gasni transportni sistem Federacije Bosne i Hercegovine

Transportni gasni sistem opslužuje jednog korisnika sistema, a to je Energoinvest d.d. Sarajevo, jedini snabdjevač prema Uredbi o organizaciji i regulaciji sektora gasne privrede, koji ima ugovore o snabdijevanju sa svojim potrošačima i koji preuzimaju gas sa devet aktivnih izlaza iz transportnog sistema.
Nakon dobijanja upotrebne dozvole za gasovod Zenica-Travnik, stekli su se uslovi za stavljanje u funkciju i četiri izlaza sa tog transportnog gasovoda, nakon što se odrede koncesionari i izgrade distributivni gasovodi na području općina Busovača,Vitez,Novi Travnik i Travnik.

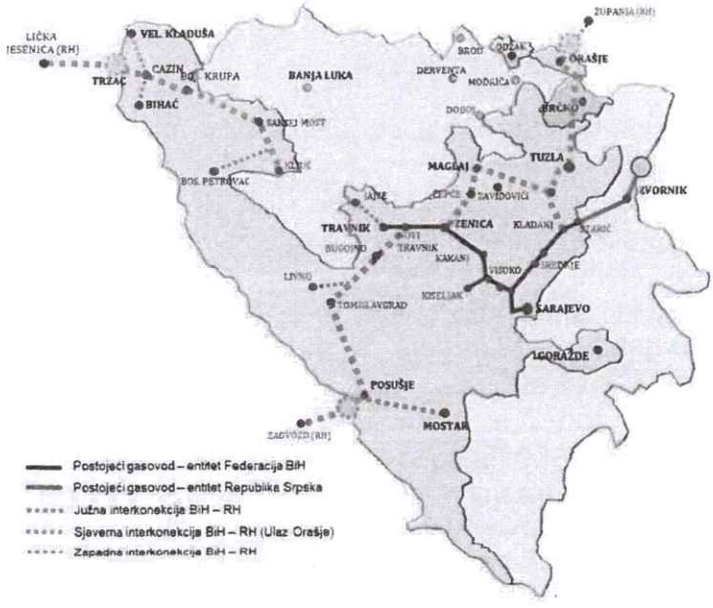
Najizvjesnije priključenje je iskazano u općini Travnik, gdje je najavljena spremnost postojeće toplane Unis energetika da zamijeni postojeći energent (ugalj) sa prirodnim gasom. Međutim BH-Gas je kao operator transportnog sistema nadležan samo nad gasovodom visokog pritiska, zaključno sa objektom mjerno-regulacione stranice (MRS) Travnik, te je za potrebe prelaska kotlovnice na korištenje prirodnog gasa potrebno izgraditi priključak do objekta kotlovnice kao i dio distributivnog gasnog voda, a što bi bila obaveza budućeg koncesionara.
U vezi sa realizacijom distributivnog voda, Vlada Srednjobosanskog kantona je tokom održanih sastanaka na tu temu iskazala spremnost za poduzimanje svih potrebnih aktivnosti iz nadležnosti Vlade. Paralelno sa gore navedenim, BH-Gas je sprovodio aktivnosti i na priključenju distributivnog područja grada Zenice gdje je za distributera određeno preduzeće Zenica gas (izdata energetska saglasnost i odgovarajuće lokacijske saglasnosti na distributivnu mrežu, kao i za priključak na BS Kanal Zenica), međutim, navedeni subjekt još čeka na izdavanje građevinske dozvole i rješavanje imovinsko pravnih odnosa između Grada Zenice i Ze-Do kantona po pitanju lokacije kotlovnice na gas za Kantonalnu bolnicu Zenica.

Na kraju je važno istaći da na postojećem izlazu na MRS Brnjaci se u toku tekuće godine očekuje priključenje distributivnog područja Kiseljak i Fojnica, a za koju je koncesiju dobilo javno preduzeće VIK Kiseljak.

Planirani razvojni projekti

BH-Gas je shodno važećem zakonskom okviru nadležan za upravljanje i održavanje postojećeg gasnog transportnog sistema s ciljem obezbjeđenja pouzdanog i nesmetanog transporta prirodnog gasa, te razvoj transportne mreže u Federaciji Bosne i Hercegovine. U saradnji sa resornim Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije provode se redovne aktivnosti na analizama i procjenama s ciljem konačne realizacije razvojnih projekata koji će omogućiti pristup novim izvorima snabdijevanja i proširenje tržišta prirodnog gasa u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Razvojni projekti

Slika 2. Planirani razvojni projekti u Federaciji Bosne i Herecgovine

Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina – Republika Hrvatska

- Gasovod u Bosni i Hercegovini (Granica RH/BiH – Posušje – Tomislavgrad – Bugojno – Novi Travnik (cca 115 km) i Posušje – Mostar (cca 53 km);
- Investiciona vrijednost gasovoda JI - 185 mil. EUR (dvosmjeran i H2 ready);
- Dodatno na investicionu vrijednost - 115 mil. EUR (reverzibilnost postojećeg sistema i prenamjena za H2 ready);
- Projekat je od strane Vlade Federacije BiH proglašen projektom od strateškog značaja;
- Projekat je sadržan u u Okvirnoj Energetskoj strategiji BiH do 2035. godine;
- Aktivnosti u 2025. godini:

- Parlament Federacije BiH je usvojio Zakon o gasovodu "Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska"; Zakon između ostalog propisuje posebne upravne postupke za izdavanje potrebnih saglasnosti i dozvola, uključujući definisanje procedure vezane za ishodovanje urbanističke saglasnosti;
- Trenutno su u toku aktivnosti na formiranju Komisije zadužene za davanje stručne ocjene za projekat s ciljem ishodovanja urbanističke saglasnosti od strane Federalnog ministarstva prostornog uređenja; Komisiju čine predstavnici resornog federalnog ministarstva i kantonalnih ministarstava iz nadležnosti prostornog uređenja (Srednjobosanski kanton, Kanton 10, Zapadnohercegovački kanton i Hercegovačko-neretvanski kanton);
- Po okončanju postupka i ishodovanja urbanističke saglasnosti slijedi izrada sljedećeg nivoa investiciono-tehničke dokumentacije, odnosno Glavnog izvedbenog projekta za gasovod Južna interkonekcija BiH – RH sa pripadajućim odvojcima, a sve u skladu sa odredbama Zakona o gasovodu Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska;

Gasifikacija sjevernog dijela Federacije Bosne i Hercegovine – Sjeverna interkonekcija Bosna i Hercegovina – Republika Hrvatska

- Gasovod u Bosni i Hercegovini (Granica RH/BiH (ulaz Orašje) – (Brčko) – Tuzla – Živinice – Maglaj – Zenica i Živinice (cca 160 km) - Kladanj (cca 40 km);
- Investiciona vrijednost gasovoda 220 mil. EUR (dvosmjeran i H2 ready)
- Dodatno na investicionu vrijednost - 155 mil. EUR (reverzibilnost postojećeg sistema i prenamjena za H2 ready);
- Projekat je u funkciji proširenja tržišta gasa u Federaciji Bosne i Herecgovine, održivosti energetske nezavisnosti, te ispunjenja ciljeva dekarbonizacije prema klimatskoj neutralnosti;
- Aktivnosti u 2025. godini:

- Uz učešće Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije održani su sastanci sa Vladama Tuzlanskog i Posavskog kantona, te Vladom Brčko Distrikta s ciljem upoznavanja istih o opcijama gasifikacije;
- Pokrenute aktivnosti na izradi studijske dokumentacije (vlastita sredstva BH-Gasa, procjenjena vrijednost nabavke 440.000 KM) – U martu 2025. godine je pokrenuta javna nabavka za izradu studije izvodljivosti za projekat „Gasifikacija sjevernog dijela Federacije Bosne i Hercegovine";
- Pokrenute su pripremne aktivnosti – priprema materijala za uključivanje potencijalnih trasa gasovoda u prostorno plansku dokumentaciju kantona/općina/gradova u prostornom obuhvatu „Sjeverne intekonekcije BiH-RH;
- U narednom periodu planirano je održavanje sastanka sa hrvatskim operatorom transportnog sistema Plinacro s ciljem definisanja otvorenih pitanja za konačnu realizaciju projekta;

Zapadna interkonekcija Bosna i Hercegovina – Republika Hrvatska

- Gasovod u Bosni i Hercegovini (Granica RH/BiH – Tržac – Cazin – B.Krupa – Sanski Most – Ključ (cca 111 km) i odvojci za Bihać, V. Kladušu, B. Petrovac, Pećigrad i Bužim, cca (86 km);
- Investiciona vrijednost gasovoda 217 mil. EUR (dvosmjeran i H2 ready)

- Dodatno na investicionu vrijednost - 81 mil. EUR (ostali troškovi);
- Postojeća dokumentacija – Predinvesticiona studija gasifikacije Unsko-sanskog kantona, 2008. godina;
- Trasa gasovoda iz Predinvesticione studije je sadržana u prostorno-planskoj dokumentaciji Unsko-sanskog kantona (Službeni glasnik USK, broj 1/24);
- Aktivnosti u 2025. godini:
  - Uz učešće FMERI održan sastanak s premijerom Unsko-sanskog kantona gdje je naglašena važnost projekta za razvoj regije, energetsku sigurnost i doprinos ekonomskoj održivosti kroz potencijalno povezivanje s postojećim gasnim sistemom Federacije BiH;
  - Pokrenute aktivnosti na izradi studijske dokumentacije (vlastita sredstva BH-Gasa u iznosu od 410.000 KM), u toku aktivnosti na objavi javne nabavka za izradu studije izvodljivosti za projekat.

Po ovlaštenju Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, a s ciljem lakše realizacije i iskazivanja obostranog interesa, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije potpisalo je, u aprilu 2025. godine, memorandume o razumijevanju i saradnji na planu gasifikacije Brčko distrikta sa Vladom Brčko distrikta BiH, sa Vladom Unsko-sanskog kantona za realizaciju Zapadne interkonekcije, sa Vladom Posavskog kantona za realizaciju Sjeverne interkonekcije – ulaz Orašje i sa Vladom Tuzlanskog kantona za gasifikaciju Tuzlanskog kantona.

Skladištenje gasa

Međunarodno preuzetim obavezama, kroz Ugovor o uspostavi Energetske zajednice Bosna i Hercegovina/Federacija Bosne i Hercegovine je u obavezi, radi osiguravanja sigurnosti snabdijevanja gasom, da uspostavi skladišne kapacitete.
S ciljem provođenja navedene obaveze, BH-Gas je izradio Pre - Feasibility studiju podzemnog skladišta prirodnog gasa u Rudniku soli Tetima – Tuzla, 2001. godina i Pre - Feasibility studija podzemnog skladišta prirodnog gasa u Rudniku soli Tetima – Tuzla, ažurirana verzija, 2002. godina.
Sve naredne aktivnosti, provodit će se uz saglasnost lokalne vlasti i građana.
Prednosti realizacije razvojnih projekata

- Tri nova interkonekcijska projekta, diverzifikacija pravca i izvora snabdijevanja (Novi izvori gasa – LNG (Krk), gas iz evropskih čvorišta, pristup skladištima u regionu i dr.);
- Izgrađeno preko 500 km novih transportnih gasovoda;
- N-1 > 100% - Zadovoljena sigurnost snabdijevanja sa stanovišta infrastrukture;
- Mogućnost uvođenja gasa u postojeća termoenergetska postrojenja (TE Kakanj, TE Tuzla), te eventualno nova CCGT postrojenja izgrađena uz planirane interkonekcije ako je isto predviđeno strateškim i drugim dokumentima kantona/općina/gradova ;
- Skladište gasa – Mogućnost izravnanja sezonske potrošnje, pokrivanje vršne potrošnje i kratkoročna havarijsko-strateška funkcija
- Veća fleksibilnost i nezavisnost energetskog sektora
- Ispunjavanje obaveza iz međunarodnih ugovora
- Ispunjavanje ciljeva za dekarbonizaciju – Mogućnost transporta drugih gasova u struji prirodnog gasa, kao što su vodik, biogas, miješani gas, sintetički gas, gas iz biomase i drugo

Finansijski pokazatelji

U periodu od 2015. do 2024. godine, poslovanje BH-Gas d.o.o. Sarajevo suočavalo se s različitim izazovima u sektoru energije. Finansijski rezultati ove kompanije odražavaju te promjene, kao i strateške odluke usmjerene prema održivosti i unapređenju poslovanja.
S obzirom na specifičnost energetske industrije, koja je podložna velikim fluktuacijama, kao i na složenost regulatornog okvira, kompanija je kroz navedeni period ostvarivala varirajuće prihode i rashode. Pored toga, rezultati prije poreza pokazuju kako su se financijski pokazatelji mijenjali uslijed različitih okolnosti, uključujući i promjene u obavezama prema državnim institucijama, tržištu i dobavljačima.
U nastavku slijedi pregled ključnih finansijskih pokazatelja za razdoblje od 2015. do 2024. godine:

Tabela 2. Finansijski rezultati 2015.-2024. izraženi u KM

Godine	Prihodi	Rashodi	Rezultat prije poreza
2015	135.736.978	133.543.550	2.193.428
2016	87.092.701	76.741.654	10.351.047
2017	90.865.164	76.839.689	14.025.475
2018	94.109.573	90.740.668	3.368.905
2019	108.914.494	107.541.645	1.372.849
2020	103.831.312	93.409.704	10.421.608
2021	60.703.123	50.482.740	10.220.383
2022	7.945.434	6.391.988	1.553.446
2023	9.311.932	13.357.816	- 4.045.884
2024	8.003.183	18.145.592	-10.142.409

Finansijski rezultati za period od 2015. do 2024. godine pokazuju značajne fluktuacije u prihodima, rashodima i rezultatima prije poreza, pri čemu se posebno ističu jednokratni troškovi u 2023. i 2024. godini.
Naime, u 2023. godini, ukupni troškovi uključivali su i iznos od 4.365.590 KM, koji se odnosi na troškove postupka i zatezne kamate na temelju presude Arbitražnog Vijeća Vanjskotrgovinske komore BiH u arbitražnom postupku između Konzorcija Monter strojarske montaže, d.d. Zagreb i BH-Gasa. U navedeni iznos nije uključen iznos dosuđenog osnovnog duga od 3.361.385,80 KM, koji je evidentiran u momentu nastanka (2013. i 2014. godine), a temeljem Presude izmiren 2023. godine.
Pored toga, u 2023. godini evidentiran je i trošak umanjenja imovine tj. gasovoda Zenica-Travnik u iznosu od 2.985.010 KM, prema procjeni ovlaštenog procjenitelja. Napomena da je procjena vrijednosti gasovoda po prvi put izvršen u 2023. godini u skladu sa višegodišnjim preporukama Ureda za reviziju i vanjskih revizora, koji su u prethodnim godinama ukazivali na potrebu procjene imovine i izdavali mišljenje sa rezervom jer procjena nije vršena.
U 2024. godini, ukupni rashodi uključuju rezervisani iznos od 11.822.225 KM, koji se odnosi na troškove po osnovu presude Arbitražnog vijeća u Cirihu, u sporu sa mađarskim transporterom FGSZ.
Dodatno, rashodi 2024. godine iskazani u prethodnoj tablici će biti uvećani i i za efekte izvršenog testa umanjenja gasovoda Zenica-Travnik i zaliha sa stanjem na dan

31.12.2024. godinu u iznosu od cca 1,2 miliona KM, temeljem procjene ovlaštenog procjenitelja. Ovaj iznos nije uključen u iskazani rezultat 2024. godine, jer do 28.02.2025. godine nisu usvojene odluke od strane Nadzornog odbora uslijed isteka mandata, a čiji je saziv formiran u martu 2025. godine, te će slijedom toga navedeni iznos biti iskazan kroz povećanje troškova u izmijenjenim finansijskim izvještajima za 2024. godinu.
Iskazan negativni rezultat u 2023. i 2024. godini posljedica je pogrešnih odluka prethodnog upravljanja, a koje su dovele do negativnih presuda u okviru arbitražnih postupaka i procjene, odnosno umanjenja gasovoda Zenica-Travnik. Ova procjena trebala je biti izvršena u ranijim godinama, ali nije bila realizovana na vrijeme. Bez ovih efekata, finansijski rezultat iz poslovne aktivnosti u 2023. i 2024. godini bio bi pozitivan.

Transportni pokazatelji

Kapacitet postojećeg transportnog gasnog sistema

Transportni gasni sistem kojim upravlja BH-Gas sastoji se od magistralnih i odvojnih gasovoda i objekata na gasovodu, mjernih redukcionih stanica (MRS) različitih kapaciteta, te ostalih objekata i sistema koji omogućavaju pouzdan i siguran rad transportnog sistema.

Tabela 3. Osnovni podaci (dijelovi) transportnog gasnog sistema kojim upravlja BH-Gas

I	**Gasovodi:**		
1	Gasovod maksimalnog radnog pritiska 50 bar, promjera DN 400	km	165,45
2	Gasovod maksimalnog radnog pritiska 50 bar, promjera od DN 150 do DN 200	km	13,05
3	Gasovod maksimalnog radnog pritiska 20 bar, promjera DN 200	km	17,6
	Ukupna dužina gasovoda:		**196,10**
II	**Ulazne mjerne stanice:**		
1	Ulazna mjerna stanica u Kladnju na spoju sa transportnim sistemom Sarajevo-gas a.d. Istočno Sarajevo	kom	1
III	**Izlazne mjerne redukcijske stanice:**		
1	MRS za priključenje 7 distribucijskih sistema i 7 krajnjih kupaca gasa	kom	14
2	Odašiljačko prihvatne čistačke stanice OPČS na 3 magistralna pravca	kom	7
3	Blokadne stanice (BS) na 3 magistralna pravca	kom	28
4	Stanice katodne zaštite	kom	16
5	Sistem za daljinski nadzor, upravljanje i prikupljanje podataka (SCADA)	kom	
6	Komunikacijski sistem (GPRS, optički, radijski)		
	Projektovani kapacitet sistema:	godišnje	1,25 milijardi Sm^3
	Transportni kapacitet sistema:	godišnje	750 mliona Sm^3

Naime, da bi omogućili nesmetano funkcionisanje gore opisanog transportnog gasnog sistema (pojedine dionice stare preko 40 godina) kao i njegovog kapaciteta, potrebno

je da OTS kontinuirano ulaže u postrojenja i uređaja kroz poslove sanacije, zamjene dotrajalih dijelova i stalnih sredstava, remonta i slično.
Navedenim aktivnostima produžava se ekonomski vijek upotrebne vrijednosti stalnih sredstava kao i sigurnost, odnosno pouzdanost i bezbjednost njihove upotrebe (primjene), što je ujedno značajno za eksploatisanje postojećeg transportnog sistema kao i njegovo integrisanje u buduće razvojne projekte sa ciljem sigurne opskrbe postojećih i budućih potrošačkih zona.

Kapacitet planiranog transportnog gasnog sistema Južna interkonekcija

Kako bi se omogućilo povezivanje postojećeg transportnog gasnog sistema BiH sa hrvatskim sistemom za transport prirodnog gasa i snabdijevanje potrošača južnog dijela BiH i potrošača duž postojećeg sistema prijenosa gasa u BiH, planira se i novi gasovod Posušje - Novi Travnik DN500/75, kao i odvojak Posušje - Mostar. Gasovod Posušje - Novi Travnik je dvosmjeran gasovod i ubuduće će se koristiti kao tranzitni gasovod.
Za ostale planirane interkonekcije u toku su pripreme za izradu Studija izvodivosti koje bi mogle dati relevantne pokazatelje za projektovani kapacitet planiranih gasovoda.

Tabela 4.Osnovni podaci planiranog transportnog gasnog sistema kojim će upravljati BH-Gas

I	**Gasovodi:**		
1	Gasovod maksimalnog radnog pritiska 75 bar, promjera DN 500	km	115,53
2	Gasovod maksimalnog radnog pritiska 75 bar, promjera DN 200	km	53,01
	Ukupna dužina gasovoda:		**168,54**
II	**Ulazne mjerne stanice:**		
1	Ulazna mjerna stanica u Posušju na spoju sa transportnim sistemom Plinacro d.o.o. Zagreb	kom	1
III	**Izlazne mjerne redukcijske stanice:**		
1	MRS za priključenje 8 distribucijskih sistema i 1 na spoju sa 50 barskim gasovodom u Novom Travniku	kom	9
2	Odašiljačko prihvatne čistačke stanice OPČS	kom	9
3	Blokadne stanice (BS)	kom	15
4	Stanice katodne zaštite	kom	9
5	Sistem za daljinski nadzor, upravljanje i prikupljanje podataka (SCADA)	kom	
6	Komunikacijski sistem (GPRS, optički, radijski)		
	Projektovani kapacitet na ulazu interkonekcije:	god	2,82 milijardi Sm^3
	Projektovani kapacitet na izlazu interkonekcije:	god	1,46 milijardi Sm^3

Analiza Potreba za gasom prema scenarijima uz uvažavanje stvarne potrošnje i planirane potrošnje za 2025. godinu

Na temelju podataka o stvarnoj potrošnji prirodnog gasa u Federaciji BiH od 2015. do 2024. godine (Tabela 6), te planirane potrošnje za 2025. godinu od **193.819.450 Sm^3**, izvršena je analiza potreba za gasom u Federaciji BiH prema različitim scenarijima za

period od 2020. do 2040. godine. Ovi scenariji uzimaju u obzir različite projekte rasta, usklađenosti s obnovljivim izvorima energije i promjena u industriji i domaćinstvima.

Tabela 5. Nivo godišnjih potreba za gasom prema studiji izvodivosti gasovoda JI iz 2020. godine
Potrebe za Gasom prema Scenarijima (u milijunima Sm^3)

Scenarij	2020	2025	2030	2035	2040
Realistički	173	260	319	380	429
Optimistički A	173	260	468	530	578
Optimistički B	173	260	477	539	587
Optimistički C	173	260	626	688	737
Pesimistički 1	173	224	265	285	304
Pesimistički 2	173	224	261	277	293

Analiza u Kontekstu Stvarne Potrošnje

Na temelju podataka o stvarnoj potrošnji, vidimo da je prosječna potrošnja prirodnog gasa u Federaciji BiH u periodu od 2015. do 2024. godine bila relativno stabilna, ali s određenim fluktuacijama. Najveći porast bio je zabilježen u 2021. godini, dok je potrošnja u 2023. godini pala na **171.635.682 Sm^3**, a u 2024. godini iznosila **172.803.114 Sm^3**. U 2025. godini planira se **193.819.450 Sm^3** potrošnje.
S obzirom na ove podatke, realistični scenarij koji predviđa potrošnju od **260 miliona Sm^3** do 2025. godine čini se konzervativnim u odnosu na planiranu potrošnju za 2025. godinu. Na temelju prošlih godina i planova za 2025. godinu, jasno je da će se potrošnja u narednim godinama kretati u okviru tih projekcija, uz mogući umjereni rast u skladu s industrijskim potrebama i širenjem gasne infrastrukture.

Zaključci po Scenarijima

1. **Realistički Scenarij** (predviđena potrošnja za 2025. godinu: **260 miliona Sm^3**):
- Ovaj scenarij predviđa stabilan rast potrošnje na osnovu postojećih industrijskih i tržišnih uvjeta. Realistični scenarij je u skladu s očekivanjima za 2025. godinu, budući da je predviđena potrošnja za 2025. godinu **193.819.450 Sm^3**, dok je u daljnjim godinama očekivana potrošnja na razini **319-429 miliona Sm^3**.
- Ovo može ukazivati na mogućnost rasta potrošnje ako se ostvare planirani infrastrukturni projekti (kao što je Južna interkonekcija) i rast industrijske potrošnje.
2. **Optimistički Scenariji** (A, B, C):
- **Optimistički A, B, i C scenariji** predviđaju znatno veći porast potrošnje, posebno nakon 2030. godine, s predviđenim porastom od **468 do 737 miliona Sm^3** do 2040. godine.
- Ovi scenariji impliciraju brži ekonomski rast, ubrzan prijelaz na gasnu energiju i širenje gasne infrastrukture. Međutim, u svjetlu stvarne potrošnje i trenutnih tržišnih uvjeta, ovo se može smatrati nerealnim scenarijem za najbliže razdoblje, a realnost će najvjerojatnije biti bliža realističnom scenariju.
3. **Pesimistički Scenariji** (1 i 2):
- **Pesimistički scenariji** predviđaju sporiji rast potrošnje, s predviđenim padom u odnosu na realistički scenarij (s potrošnjom od 224 miliona Sm^3 za 2025. godinu). Ovi scenariji uzimaju u obzir mogućnost smanjenja potrošnje zbog

prijelaza na obnovljive izvore energije, smanjenja industrijske aktivnosti ili drugih ekonomskih faktora.
- Iako pesimistični scenariji mogu biti mogući u određenim uslovima (kao što su ekonomske krize ili promjene u energetskoj politici), oni se čine manje vjerovatnim u srednjoročnom razdoblju, s obzirom na stabilnu potrošnju u prethodnim godinama i planiranu potrebu za gasom za 2025. godinu.

Na temelju stvarne potrošnje iz Tabele 6 i planirane potrošnje za 2025. godinu, najrealniji scenarij za potrebe gasa u Federaciji BiH do 2025. godine je **realistični scenarij** s predviđenom potrošnjom od **260 miliona Sm³**. Optimistički scenariji koji predviđaju znatno veći rast potrošnje do 2040. godine čine se previše ambicioznim, dok pesimistički scenariji mogu biti realni u određenim uslovima, ali nisu vjerovatni u trenutnim okolnostima. Stabilan i umjereni rast potrošnje, uz implementaciju infrastrukturnih projekata i daljnji razvoj gasne infrastrukture, očekuje se kao najizgledniji scenarij.

Prodaja i transport prirodnog gasa od 2015.-2024. godine

Podaci o prodaji i transportu prirodnog gasa od 2015. do 2023. godine ukazuju na stabilan obim prodaje, uz određene fluktuacije u pojedinim godinama. Tokom pojedinih godina, prodaja je varirala, sa najvećim količinama u 2021. godini, kada je transportovano 215.516.072 Sm³. Ovi rezultati pružaju uvid u dinamiku tržišta prirodnog gasa i promjene u potrebama potrošnje tokom posljednjih nekoliko godina.

Tabela 6. Prodaja i transport prirodnog gasa od 2015.-2024. godine

Godina	Količina Sm³
2015.	178.338.359
2016.	169.181.485
2017.	181.886.984
2018.	178.241.629
2019.	178.520.592
2020.	178.730.980
2021.	**215.516.072**
2022.	190.482.217
2023.	171.635.682
2024.	172.803.114

Dijagram 3. Pregled transportovanih količina 2015. – 2024.

Pravna regulativa koja reguliše gas u Bosni i Hercegovini, Federaciji BiH i Republici Srpskoj

Na državnom nivou trenutno ne postoji usvojeni zakon koji reguliše gasni sektor u Bosni i Hercegovini. Iako je na državnom nivou bilo pokušaja usklađivanja sa zakonodavstvom Evropske unije, zakon o gasu nije još uvek usvojen. Umjesto toga, postoje određene regulative koje se primjenjuju u sektorima koji se odnose na gas, kao što su zakon o tržištu energije i zakon o konkurenciji, koji obuhvataju energetske sektore, uključujući gas.
Član Predsjedništva BiH, Denis Bećirović, uputio je inicijativu za donošenje zakona koji bi uredio sektor prirodnog gasa na cijeloj teritoriji BiH, pozivajući se na Ustav BiH, koji uspostavlja jedinstveno tržište i garantuje slobodno kretanje roba, usluga, kapitala i lica, te na Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Obaveza usklađivanja sa Trećim energetskim paketom EU zahtijeva donošenje zakona koji bi omogućio efikasnu regulaciju tržišta gasa, uključujući osnivanje državnog regulatora i usklađivanje sa evropskim standardima.
Međutim, vlasti u Republici Srpskoj protive se usvajanju državnog zakona, smatrajući ga prenesenim nadležnostima na nivo države, što bi moglo ugroziti njihov utjecaj u gasnom sektoru.
Iako su postojali pokušaji donošenja zakona, poput onog iz 2015. godine, zakon nije usvojen zbog političkih prepreka i nesuglasica između entiteta i države. Usvajanje državnog zakona o gasu ostaje ključno za ispunjavanje obaveza prema EU i za zaštitu interesa građana na državnom nivou.
Na nivou Federacije BiH, iako nije usvojen poseban zakon o gasu, gasni sektor se uređuje kroz Uredbu o gasnom sektoru Federacije BiH. Ova uredba reguliše sve aspekte gasne industrije, uključujući proizvodnju, distribuciju, snabdjevanje gasom, kao i sigurnost i tehničke standarde vezane za gasnu infrastrukturu.
Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je 14.03.2025. utvrdila Prednacrt zakona o gasu Federacije BiH, a Parlamen Federacije BiH ga usvojio u formi nacrta, odredio javnu raspravu, kojim se uređuju ključni aspekti proizvodnje, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom. Zakon ima za cilj zaštitu krajnjih potrošača, jačanje energetske sigurnosti i smanjenje zavisnosti od fosilnih goriva, uz usklađivanje sa standardima EU.
Zakonom se uvodi regulacija sektora prirodnog gasa putem FERK-a, koji će nadzirati rad subjekata u sektoru i preduzimati mjere za sigurnost snabdijevanja. Takođe, zakon omogućava Vladi Federacije BiH da proglasi stanje ugrožene sigurnosti snabdijevanja i uvede mjere za kontrolu cijena u slučaju tržišnih poremećaja.
Ovaj zakon predstavlja važan korak ka usklađivanju zakonodavstva sa EU i unapređenju energetske politike Federacije BiH.

Izazovi i predložena rješenja

- Modernizacija infrastrukture
  Izazov: Zastarjela gasna infrastruktura ograničava efikasnost i sigurnost transporta.
  Rješenje: Investirati u novu infrastrukturu i nove tehnologije, digitalizaciju i automatizaciju za optimizaciju sistema i smanjenje kvarova.
- Sigurnost i zaštita infrastrukture

Izazov: Povećana ranjivost na cyber napade i fizičke prijetnje.
Rješenje: Ulagati u napredne informaciono-sigurnosne sisteme i obuku zaposlenika za krizne situacije.

- Sigurnost snabdjevanja
  Izazov: Ovisnost o jednom pravcu snabdjevanja čini zemlju osjetljivom na globalne izazove.
  Rješenje: Razviti alternativne pravce snabdjevanja i istražiti mogućnosti izgradnje skladišta prirodnog gasa.

Povećanje transporta prirodnog gasa ili transportne tarife

Izazov: Proširenje tržišta na postojećem sistemu
Rješenje: Priključenje novih potrošača na postojeći sistem, uključujući planirana postrojenja za proizvodnju električne energije iz gasa, te povezivanje planiranih potrošača lociranih duž trase. Dok se to ne ostvari proširenje tržiša, opcija je povećanje transportne tarife kako bi se pokrio opravdani trošak operatora transportnog sistema.

Očuvanje likvidnosti BH-Gasa

Uvažavajući rashode po arbitražnim presudama, održavati postojeću likvidnost, te pokretati razvojne projekte bez ugrožavanja iste.
Pažljivo upravljanje finansijskim sredstvima uz učešće Federacije BiH u finansiranju razvojnih projekata.

Zaključak

Ključni zaključci o stanju u gasnom sektoru u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine su:

1. Operator transportnog sistema
   - BH-Gas d.o.o. Sarajevo je glavni operator transportnog sistema za prirodni gas u Federaciji BiH, s odgovornošću za održavanje, razvoj i povezivanje transportnog sistema u BiH.
   - Od 01.07.2021. godine, BH-Gas se fokusira isključivo na transport prirodnog gasa, dok je snabdijevanje prešlo u nadležnost Energoinvesta.
   - BH-Gas obavlja ključne dužnosti kao što su izrada planova za krizna stanja, razvoj transportne infrastrukture, i osiguranje sigurne i pouzdane isporuke gasa.
2. Postojeći gasni transportni sistem
   - Bosna i Hercegovina ima ograničene izvore prirodnog gasa, jer je trenutno jedini izvor ruski gas preko Turskog toka, što ugrožava energetsku sigurnost zemlje.
   - Transport prirodnog gasa je trenutno jednosmjeren i prolazi kroz nekoliko ključnih gasovoda u BiH i Federaciji BiH, kao što su gasovod od Šepka do Zvornika i gasovodi unutar Federacije BiH (npr. Kladanj - Semizovac - Sarajevo).

- U Federaciji BiH, gasni transportni sistem je podjeljen u nekoliko dionica, a sve aktivnosti oko snabdijevanja i transporta su vezane za određene distributere koji imaju ugovore sa krajnjim potrošačima.

3. Razvoj transportne infrastrukture
   - U cilju poboljšanja energetske sigurnosti i diversifikacije izvora gasa, planirani razvojni projekti uključuju izgradnju novih gasovoda i interkonekcija sa susjednim zemljama, kao što su Južna interkonekcija, Sjeverna interkonekcija i Zapadna interkonekcija sve sa Republikom Hrvatskom. Ovi projekti omogućavaju bolje povezivanje sa evropskim tržištima i diversifikaciju izvora snabdijevanja.
   - Takođe, u planu je izgradnja skladišnih kapaciteta gasa, što bi poboljšalo fleksibilnost sistema, omogućilo bolje upravljanje sezonskim promjenama u potrošnji gasa, kao i pružilo strateške rezerve u kriznim situacijama.
4. Značaj novih interkonekcija i projekata
   - Južna interkonekcija (BiH - Hrvatska) s investicijom od 185 miliona eura, kao i ostale interkonekcije, omogućit će bolji pristup novim izvorima gasa, uključujući LNG terminale (poput onog u Krku) i druge izvore u Evropi.
   - Ovi projekti omogućavaju povećanje N-1 sigurnosti (tj. diversifikaciju snabdijevanja), čime se smanjuje zavisnost od jednog pravca snabdijevanja.
   - Realizacija ovih projekata poboljšava mogućnost transporta alternativnih izvora energije, kao što su biogas, vodik, i drugi ekološki prihvatljivi gasovi, što je u skladu sa ciljevima dekarbonizacije i energetske tranzicije.
5. Poteškoće i izazovi
   - Iako postoje prepoznati razvojni planovi, ključni izazovi uključuju imovinsko-pravne odnose, dobijanje potrebnih dozvola za izgradnju infrastrukture, te uslove za priključenje novih korisnika na gasnu mrežu.
   - Realizacija projekata zavisi od usklađivanja sa lokalnim vlastima i osiguravanja potrebne regulatorne dokumentacije.
6. Uticaj na energetsku sigurnost i ekonomiju
   - Planirani projekti će značajno povećati sigurnost snabdijevanja gasom u BiH i Federaciji BiH, smanjujući rizik od prekida u opskrbi prirodnim gasom.
   - Ovi projekti također otvaraju mogućnost za povećanje energetske nezavisnosti i stvaranje novih tržišta, čime se doprinosi dugoročnoj energetskoj stabilnosti u zemlji.
7. Pristup novim tržištima
   - Otvoreni su planovi za izgradnju novih interkonekcija sa Republikom Hrvatskom i drugim susjedima, što će omogućiti BiH da postane dio šireg evropskog tržišta gasa.
   - Projekti poput Južne, Sjeverne i Zapadne interkonekcije omogućit će BiH da diversificira svoje izvore gasa i poveća dostupnost energenata po konkurentnijim cijenama.
8. Finansijski rezultati BH-Gasa (2015.-2024.):

- Finansijski rezultati pokazuju fluktuacije u prihodima, rashodima i rezultatima prije poreza. Naglasak je na izuzetnim troškovima iz 2023. i 2024. godine koji su značajno uticali na negativne rezultate.
- Troškovi koji proizlaze iz arbitražnih presuda i umanjenja imovine gasovoda Zenica-Travnik doveli su do negativnog poslovnog rezultata u poslednje dvije godine, dok bi bez tih efekata finansijski rezultati bili pozitivni.
- Prethodne upravljačke odluke koje su dovele do negativnih presuda i nerealizovane procjene imovine imale su dugoročne negativne efekte na finansijsku stabilnost.

9.Transportni pokazatelji:

- BH-Gas upravlja mrežom koja se sastoji od starih gasovoda, što povećava potrebu za investicijama u obnovu infrastrukture, održavanje postojećih kapaciteta, i produžavanje ekonomskog vijeka upotrebe.
- Postojeći transportni kapacitet sistema iznosi 750 miliona Sm^3 godišnje, dok je projektovani kapacitet novih sistema poput interkonekcija južnog regiona veći, što omogućava veću količinu transporta i snabdijevanja gasom.
- Razvoj novih gasovoda i interkonekcija (npr. južna interkonekcija sa Hrvatskom) ima ključnu ulogu u osiguravanju stabilnosti snabdijevanja.

10. Pravna regulativa i izazovi u sektoru:

- Na državnom nivou BiH još uvijek nema usvojenog zakona koji reguliše gasni sektor, što stvara pravnu nesigurnost. Zakonodavni okvir je djelomično usklađen s EU zakonodavstvom, ali postoje političke prepreke, posebno u Republici Srpskoj, koje ometaju usvajanje zakona o gasu.
- Na nivou Federacije BiH, novi zakon o gasu predstavlja napredak prema usklađivanju sa standardima EU, dok je na nivou RS-a zakonski okvir već postavljen, ali s ograničenjima u pogledu tržišne regulacije.

Gasni sektor u Bosni i Hercegovini, i posebno u Federaciji BiH, suočava se s izazovima zbog ovisnosti o jednom izvoru gasa, ali planirani razvojni projekti predstavljaju značajan korak prema sigurnijem, fleksibilnijem i održivijem energetskom sistemu. Implementacija novih interkonekcija i infrastrukturnih projekata može pomoći BiH da postigne energetsku sigurnost, diverzifikaciju izvora energije i ispunjenje obveza prema dekarbonizaciji, dok će također stvoriti prilike za ekonomski razvoj i širenje tržišta gasa.Sektor prirodnog gasa suočava sa izazovima koji uključuju i zastarjelu infrastrukturu, te pravnu nesigurnost. Ključni koraci za budući uspjeh uključuju ulaganje u modernizaciju infrastrukture, usklađivanje zakonodavstva sa EU standardima, i stabilizaciju finansijske situacije kroz pažljivo upravljanje resursima i razvoj novih tržišta i kapaciteta. Unatoč izazovima, postoje konkretna rješenja koja mogu omogućiti sektorima stabilan razvoj u budućnosti.

(OSVRT SEKTORA ENERGIJE FEDERALNOG MINISTARSTVA ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE)

KLJUČNI PROBLEMI BH GAS d.o.o. Sarajevo:

- **Zavisnost od jednog pravca snabdijevanja**
  Snabdijevanje Federacije BiH prirodnim gasom oslanja se gotovo isključivo na jedan međunarodni pravac, što predstavlja visoki rizik u slučaju tehničkih, političkih ili tržišnih poremećaja.
- **Zastarjela i kapacitetno ograničena infrastruktura**
  Dio transportne mreže je stariji i nedovoljno prilagođen savremenim potrebama, što smanjuje sigurnost sistema i ograničava mogućnost priključenja novih potrošača.
- **Spori administrativni i regulatorni procesi**
  Procedure dobijanja dozvola, rješavanja imovinsko-pravnih odnosa i usvajanja strateških energetskih dokumenata traju dugo, što direktno usporava izgradnju novih interkonekcija i razvojnih projekata.
- **Neizvjesnost u regionalnim političko-tržišnim okolnostima**
  Promjene u regionalnoj energetici i geopolitički rizici otežavaju planiranje i povećavaju neizvjesnost u budućoj nabavci i cijenama prirodnog gasa.
- **Nedostatak skladišnih kapaciteta gasa**
  BiH nema vlastito podzemno skladište, što znači da snabdijevanje u kriznim situacijama zavisi isključivo od trenutnog dotoka i uvoza, bez mogućnosti akumulacije strateških zaliha.

PREPORUKE:

- **Ubrzati realizaciju novih interkonekcija**
  Diverzifikacijom pravaca snabdijevanja smanjuje se zavisnost od jednog izvora i povećava otpornost sistema na prekide i poremećaje.
- **Modernizirati i ojačati postojeću gasnu mrežu**
  Investicije u rekonstrukciju i proširenje transportne infrastrukture omogućile bi sigurnije snabdijevanje, bolju integraciju novih korisnika i veći prijenosni kapacitet.
- **Poboljšati institucionalnu saradnju svih nivoa vlasti radi bržih procedura**
  Potreban je aktivniji angažman regulatornih i vladinih tijela na svim nivoima kako bi se smanjila administrativna kašnjenja i ubrzao razvoj energetskih projekata.
- **Uspostaviti skladišne kapacitete prirodnog gasa**
  Izgradnja skladišnih kapaciteta osigurao bi rezervne količine gasa u kriznim situacijama i stabilizovao nabavke.
- **Unaprijediti upravljanje rizicima i tržišnu analitiku**
  Razvijeniji modeli planiranja, analize cijena i upravljanja rizicima omogućili bi efikasnije poslovanje i smanjenje finansijskih izloženosti.

SAŽETAK

BH-Gas je ključni operator transportnog sistema prirodnog gasa u Federaciji BiH, koji uz održavanje postojećeg sistema provodi strateške projekte kako bi se povećala sigurnost snabdijevanja, diversifikovali izvori gasa i modernizirala gasna infrastruktura. Planirane interkonekcije i razvoj skladišnih kapaciteta predstavljaju osnovu za dugoročno jačanje energetske stabilnosti, ekonomskog razvoja i tranziciju ka održivijoj energetskoj strukturi.

2.4 "Operator - Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo

Podaci o društvu

„Operator – Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo (Društvo) je privredno društvo koje je osnovano Rješenjem o izmjeni podataka Općinskog suda u Sarajevu broj: 065-0-Reg-14-002627, od 11.09.2014. godine, a na osnovu Zakona o naftnim derivatima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH", broj 52/14, od 02.07.2014. godine), čime je OTF d.o.o. Sarajevo postao pravni sljednik privrednog društva „Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

Pravni osnov djelovanja Društva

„Operator – Terminali Federacije" d.o.o. je privredno društvo u 100%-nom vlasništvu (Vlade) Federacije Bosne i Hercegovine, koje djeluje i na osnovu Zakona o naftnim derivatima u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH", broj 52/14, od 02.07.2014. godine).

Djelatnosti Operatora su:

a) trgovina na veliko tekućim gorivima i srodnim proizvodima,
b) skladištenje naftnih derivata,
c) stavljanje rezervi naftnih derivata na tržište u slučaju poremećaja snabdijevanja,
d) organizacija, nadzor i upravljanje količinama i kvalitetom rezervi naftnih derivata,
e) prikupljanje i obrada podataka o stanju i prometu operativnih zaliha naftnih derivata i rezervi naftnih derivata,
f) saradnja sa ministarstvima i nadležnim inspekcijama u skladu sa posebnim propisima,
g) saradnja sa domaćim i inozemnim energetskim tijelima i/ili subjektima i
h) osiguranje tehničko-tehnološke ispravnosti postrojenja i skladišta za skladištenje naftnih derivata.

Organizacija rada Društva

Društvo trenutno ima 86 zaposlenih radnika, koji su srazmjerno potrebama raspoređeni u skladu sa organizacijom poslovanja Društva.
Društvo posluje na 5 lokacija, Direkcija, u sjedištu Društva – Ul. Vlakovo broj 172, Blažuj, te 4 (četiri) Podružnice – poslovne jedinice, i to:

- Terminal u Sarajevu, Blažuj – Ilidža, Vlakovo bb,
- Terminal u Mostaru, ul. Opine bb,
- Terminal Živinice, ul. Magistralni put bb, i
- Terminal u Bihaću, ul. Orljanskih ljiljana bb.

Odlukama Vlade Federacije Bosne i Hercegovine Operatoru je na upravljanje i korištenje dodijeljena i imovina vojnih, podzemnih terminala: Misoča (Ilijaš), Pajtov han (Vareš), Pokoj (Bihać) i Dretelj (Čapljina). Vojni terminali su djelomično ili potpuno devastirani i bez značajnih ulaganja ne mogu biti u funkciji skladištenja naftnih derivata, kako bi se dostigli kapaciteti u skladu sa Direktivom EU, a poštujući teritorijalnu zastupljenost i regionalni raspored.

Zavisno društvo – „Naftni terminali Federacije" d.o.o. Ploče, Republika Hrvatska

Društvo je Jedini osnivač i 100%-ni vlasnik udjela u zavisnom društvu „Naftni terminali Federacije" d.o.o. Ploče, Ul. Neretljanskih gusara bb, Ploče, Republika Hrvatska, koje posluje prema propisima Republike Hrvatske.
Odlukom Vlade Federacije BiH, potpisanim Ugovorima između Vlade i Energoinvest d.d., te Vlade Federacije BiH i Društva, Društvu je na upravljanje i raspolaganje dodijeljena imovina terminala tekućih tereta u Pločama, Republika Hrvatska.
Ovim Odlukama, Terminali Federacije d.o.o. Sarajevo (dalje: TF), odnosno, OTF d.o.o. Sarajevo je faktički preuzeo imovinu – terminale tekućih tereta u Pločama, Republika Hrvatska, kao i osnivačka prava i kapital privrednog društva „Energoinvest" d.d. Sarajevo u trgovačkom društvu „Energopetrol Ploče" d.d. Ploče, Republika Hrvatska, a kako je to definirano *Ugovorom o prijenosu osnivačkih prava i obaveza, bez naknade*, potpisanim između Vlade Federacije BiH i PD „Terminali Federacije"d.o.o. Sarajevo dana 06.01.2006. godine, na osnovu kojeg je PD „Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo, BiH, faktički ušlo u posjed dodijeljene imovine na terminalima tekućih tereta u Pločama, Republika Hrvatska, mijenjajući 10.02.2006.godine i tvrtku dotadašnjeg društva u „Naftni Terminali Federacije"d.o.o. Ploče (NTF d.o.o. Ploče).
NTF Ploče posluje u Luci Ploče, kojom upravlja Lučka uprava Ploče, i djelatnost obavlja na terminalu ukupne površine cca 150.000 m^2.
NTF Ploče posjeduje 12 rezervoara različite zapremine (od 1.250m^3, pa do 10.000m^3), ukupne zapremine 81.250m^3, te cjelokupnom pratećom infrastrukturom, uključujući i brodoprivez za istakanje goriva sa brodova čiji je max kapacitet uplovljavanja 30.000 tona, utakalište za vagonske i kamionske cisterne, pristupne puteve, instalacije za vaganja i mjerenja, i druge funkcije neophodne za obavljanje ovih poslova.

Tabela 1. Kapaciteti OTF d.o.o. Sarajevo

Regija	Kapacitet m^3			
	Operativni	Planirani do 2025. godine	Planirani do 2026. godine	Planirani do 2027.godine
Sarajevo - Blažuj	0	42.300	42.300	42.300
Mostar - Opine	0	0	0	81.400
Tuzla - Živinice	5.900	5.900	5.900	45.900
Bihać - Ribić	0	0	18.300	18.300
UKUPNO	**5.900 m^3**	**48.200 m^3**	**66.500 m^3**	**187.900**

Terminal Blažuj je smješten na adresi ul. Vlakovo 172, Blažuj (Sarajevo) u potpunosti rekonstruiran u 2024. godini, Uprava Operatora je završila tehnički prijem terminala i isti stavila u funkciju.

Terminal Mostar se nalazi na adresi ul. Opine bb, Mostar. Iz Tabele 1. je vidljivo da je terminal sa najvećim kapacitetima, te je za isti neophodno obezbijediti sredstva za rekonstrukciju u iznosu cca. 120.000.000,00 KM. Ovaj terminal zahtijeva najviše ulaganja i isti nije u funkciji. Na Terminalu Mostar uposlenici podružnice održavaju terminal uz minimalna ulaganja.

Terminal Živinice se nalazi na adresi Magistralni put bb, Živinice. Na terminalu je izvršena rekonstrukcija i sanacija dijela terminala (I faza) i operativan je od 2021. godine. U ovoj fazi na Terminalu Živinice osposobljeno je skladište kapaciteta 5.900 m^3 koje služi za skladištenje rezervi naftnih derivata Federaciji Bosne i Hercegovine. Planirana je, kroz fazu II, rekonstrukcija i sanacija preostalog dijela terminala kojom bi se dodatno izgradilo 40.000 m^3 što bi za rezultat imalo ukupne skladišne kapacitete od 45.900 m^3.

Terminal Bihać je smješten na adresi Orljenskih ljiljana bb, Bihać i trenutno je u fazi rekonstrukcije i sanacije.
Planira se završetak radova u III kvartalu 2026. godine, čime će se osigurati dodatnih 18.300 m^3 kapaciteta za uspostavu rezervi naftnih derivata.

Unaprijed prikazani i obnovljeni kapaciteti će zasigurno zahtijevati velika finansijska sredstva za njihovo popunjavanje, što u skorije vrijeme Operator ne može samostalno finansirati, već će morati tražiti druge izvore sredstava ili druga rješenja koja podrazumijevaju iznajmljivanje obnovljenih kapaciteta drugim energetskim subjektima.

Osnovni pokazatelji poslovanja društva u periodu 2020. – 2024. godina

Naplaćena taksa na naftne derivate

Na račun „Operator – Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo u periodu od 2014. – 2024. godine doznačena su sredstva u iznosu od 96.256.741 KM po osnovu naplate takse za uspostavu rezervi naftnih derivata.
U tabeli 2. je dat prikaz ostvarenih prihoda od takse na naftne derivate za period 2020. – 2024. godine.

Tabela 2. Prikaz ostvarenih prihoda od takse na naftne derivate za period 2020. – 2024. godine.

Naplaćena taksa na naftne derivate u FBiH (KM)					
Godina	2020	2021	2022	2023	2024
UKUPNO (KM)	**9.060.833**	**9.400.397**	**9.606.732**	**9.737.283**	**10.336.770**

Ukupni prihodi

Iz prikazane tabele vidljivo je da su prihodi kroz posmatrani period (2020. – 2024. godina) u stalnom rastu.
U ukupno ostvarenim prihodima, u prikazanom periodu, najznačajnije učešće odnosi se na prihode iz namjenskih izvora finansiranja (taksa na naftne derivate za troškove rada), koji konstantno bilježe rast.
Poslovni prihodi proistekli iz redovnih aktivnosti Društva najvećim dijelom se odnose na prihode ostvarene od povezanog pravnog lica (Naftni Terminali Federacije d.o.o. Ploče) i prihode od usluga skladištenja goriva, a koji se odnose se na skladištenje goriva na TTNG Živinice gdje se skladište rezerve Eol Petrola i Federalne direkcije robnih rezervi.

Tabela 3. Ukupni prihodi 2020 – 2024. godine

Red. br.	BILANSA USPJEHA (KM)	Ostvareno 2024	Ostvareno 2023	Ostvareno 2022	Ostvareno 2021	Ostvareno 2020
I	PRIHODI					
1	Poslovni prihodi	478.976	443.381	321.401	352.439	298.386
	prihod od povezanih pravnih lica	343.159	313.358	291.103	290.156	264.388
	prihod od usluga skladištenja goriva	135.817	130.023	30.298	62.283	33.998
2	Ostali poslovni prihodi	4.380.184	4.015.890	3.176.234	3.456.801	2.800.344
	prihodi od zakupa	66.663	73.863	67.309	68.809	57.579
	prihodi iz namjenskih izvora finansiranja	4.307.518	3.941.652	3.108.924	3.382.368	2.728.527
	ostali prihodi po drugim osnovama	6.003	375	1	5.624	14.238
3	Finansijski prihodi	63.264	60.160	268.980	398.321	215.254
4	Ostali prihodi i dobici	0	1.460	8.539	2.225	5.039
	UKUPNO PRIHODI (1 do 4)	**4.922.424**	**4.520.891**	**3.775.154**	**4.209.786**	**3.319.023**

Ukupni rashodi

Tabela 4. Ukupni rashodi 2020 – 2024. godine

Red. br.	BILANSA USPJEHA (KM)	Ostvareno 2024	Ostvareno 2023	Ostvareno 2022	Ostvareno 2021	Ostvareno 2020
II	TROŠKOVI I RASHODI					
1	Materijalni troškovi	136.111	200.468	123.568	100.942	117.123
2	Troškovi plaća i ostalih primanja zaposlenih i dr. fizičkih lica	4.251.182	3.634.857	3.096.248	2.921.219	2.849.016
3	Troškovi proizvodnih usluga	107.975	87.995	56.386	20.203	34.564
4	Amortizacija i troškovi rezervisanja	1.291.101	132.215	72.164	38.392	682.837
5	Nematerijalni troškovi	304.960	269.325	288.577	194.898	160.104
6	Finansijski rashodi	583	4.495	1.562	146.316	215.240
7	Ostali rashodi i gubici	4.739	1.428	2.232	5.362	1.366.000
8	Umanjenje vrijed.imovine i Ispravke grešaka iz ranijih perioda	3.689.883	107.990	126	14.700	80.756
	UKUPNI TROŠKOVI I RASHOD (1-8)	**9.786.534**	**4.438.773**	**3.640.863**	**3.442.032**	**5.505.640**

Kao što je vidljivo iz tabele i dijagrama u periodu 2020. – 2024. godine povećanje prihoda prati i povećanje troškova, s tim da se u 2020. i 2024. godini bilježi značajniji rast troškova koji su prouzrokovali gubitak u poslovanju.

Ključni parametri za period 2020. – 2024. godina

U 2024. godini ukupni troškovi i rashodi iznose 9.786.534 KM.

Najveći razlog povećanja troškova odnosi se na umanjenje vrijednosti potraživanja od zavisnog društva Naftni Terminali Federacije d.o.o. Ploče u skladu sa pravilima MSFI – 9 Finansijski instrumenti i članu 12. Pravilnika o računovodstvenim politikama Društva. Naime Društvo je na dan 31. decembar 2024. godine izvršilo procjenu naplativosti navedenih potraživanja i u skladu sa procjenom formiralo adekvatnu ispravku vrijednosti i priznalo rashode po osnovu očekivanih kreditnih gubitaka u iznosu od 3.689.678 KM.
Društvo je u 2024. godini usvojilo novi Pravilnik o računovodstvenim politikama te u skladu sa članom 8. primijenilo linearni metod obračuna amortizacije za sva sredstva koja se koriste u poslovanju. Troškovi amortizacije u 2024. godini iznose 1.134.389 KM, te su značajno uticali na rast troškova poslovanja. U prethodnom periodu Društvo je u skladu sa važećim Pravilnikom o računovodstvenim politikama obračunavalo amortizaciju primjenom funkcionalne metode u skladu sa stopom iskorištenosti kapaciteta. Također prema važećem Pravilniku o računovodstvenim politikama, za sredstva u upravi i administraciji obračun amortizacije se također obavljao primjenom funkcionalne metode. Prema revizorskom izvještaju za 2022. godinu, Ured za reviziju institucija u Federaciji BiH kvalifikovao je primjenu metode amortizacije na način da se ukupna iskorištenost kapaciteta rezervoara nafte ne može povezati sa trošenjem stalnih sredstava koja nisu direktno vezana uz skladištenje nafte i naftnih derivata obzirom da se radi o sredstvima (putnička vozila, računarska oprema, alati) čije se ekonomske koristi troše njihovom upotrebom, a koja nije vezana uz popunjenost, odnosno nepopunjenost skladišnih kapaciteta rezervoara nafte. Društvo je prihvatilo preporuku Ureda za reviziju institucija u Federaciji BiH i usvojilo novi Pravilnik o računovodstvenim politikama.
Također u 2024. godini izvršeno je rezervisanje sredstava za sudske sporove koji se vode protiv Društva u ukupnom iznosu od 101.567,19 KM, a u skladu sa zahtjevima standarda MRS - 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina, a na teret troškova, te u skladu sa MRS – 19 Primanja zaposlenih izvršilo rezervisanja za troškova otpremnina radnika prilikom odlaska u penziju.

U 2023. godini ukupni troškovi i rashodi iznose 4.438.773 KM.
U odnosu na 2022. i 2021. godinu najveći rast troškova odnosi se na troškove amortizacije. Društvo je u 2023. godini usvojilo izmjene Pravilnika o računovodstvenim politikama. U skladu s izmjenama izvršen je obračun amortizacije primjenom linearne metode za stalna sredstva koja nisu direktno vezana uz skladištenje nafte i naftnih derivata odnosno za iskorištenost kapaciteta rezervoara, kao i sredstva koja se koriste u upravi i administraciji. Troškovi amortizacije iznosili su 240.000 KM, što predstavlja značajno povećanje u odnosu na prethodni period.

U 2022. i 2021. godini nije bilo značajnih oscilacija troškova i rashoda.

U 2020. godini ukupni troškovi i rashodi iznose 5.505.640 KM.
Najveći razlog povećanja troškova odnosi se na priznavanje gubitaka od otuđenja dugoročne imovine i troškovi amortizacije. U 2020. godini izvršeno je isknjižavanje vrijednosti stalnih sredstava na terminalu Živinice u iznosu od 1.445.328 KM. Navedena stalna sredstva su oštećena u poplavama tokom 2014. godine za koje nije provedeno umanjenje u momentu nastanka navedenog događaja. Troškovi amortizacije u 2020. godini iznosili su 682.837 KM, te su zajedno sa evidentiranjem gubitaka od otuđenja imovine prouzrokovale značajan rast troškova i gubitak u poslovanju Društva.

Finansijski rezultat

Tabela 5. Prikaz ukupnih prihoda i rashoda u 2020-2024. godine u (KM)

Red. br.	OPIS	Ostvareno 2024	Ostvareno 2023	Ostvareno 2022	Ostvareno 2021	Ostvareno 2020
I	PRIHODI	4.922.424	4.520.891	3.775.154	4.209.786	3.319.023
II	TROŠKOVI I RASHODI	9.786.534	4.438.773	3.640.863	3.442.032	5.505.640
III	**Dobit/gubitak prije oporezivanja**	**- 4.864.110**	**82.118**	**134.291**	**767.754**	**- 2.186.617**
IV	Odloženi porezni rashodi perioda	0	72.937	80.045	109.538	0
V	**Ukupan rezultat za period**	**- 4.864.110**	**9.181**	**54.246**	**658.216**	**- 2.186.617**

Slika 1. Prikaz ukupnih prihoda i rashoda u 2020-2024. godine u (KM)

Kao što je vidljivo iz tabele i dijagrama Društvo je ostvarilo gubitak u poslovanju u 2024. i 2020. godini. Razlozi priznavanja gubitka u poslovanju obrazloženi su u dijelu koji se odnosi na rashode.

Struktura kapitala

Tabela 6. Prikaz strukture kapitala

Opis	31.12.2024. (KM)	31.12.2023. (KM)	31.12.2022. (KM)	31.12.2021. (KM)	31.12.2020. (KM)
Dionički kapital/temeljni kapital	58.851.921	58.851.921	49.126.875	50.572.203	42.359.793
Zakonske rezerve	1.425.739	1.425.739	1.425.739	1.425.739	1.425.739
Statutarne i druge rezerve	24.142.889	18.188.261	16.976.625	9.569.780	11.517.703

Revalorizacione rezerve	59.106	0	0	0	0
Akumulirana dobit	5.232.618	5.223.437	5.556.047	4.897.832	4.897.832
Neraspoređena neto dobit/gubitak izvještajne godine	-4.864.110	9.181	54.247	658.215	-2.186.617
Akumulirani gubitak	-741.290	-741.290	-2.186.618	-2.186.618	0
Kapital	**84.106.873**	**82.957.249**	**70.952.914**	**64.937.151**	**58.014.450**

Slika 2. Dijagramski prikaz strukture kapitala iz tabele 6.

Iz tabele i dijagrama je vidljivo da se kapital Društva povećava svake godine.

U 2024. godini Skupština Društva usvojila je odluku o povećanju temeljnog kapitala, te je pokrenut postupak pred nadležnim sudom. Ukupno povećanje kapitala iznosi 20.513.788 KM, od čega se na kapital u novcu odnosi 12.782.953 KM dok je kapital u stvarima 7.730.834 KM. Nakon provedene procedure povećanja kapitala u nadležnom sudu ukupan temeljni kapital iznosit će 79.365.708 KM, što će predstavljati rast temeljnog kapitala za 35% u odnosu na prethodnu godinu. Razlog za povećanje temeljnog kapitala odnosi se na prikupljenu taksu na naftne derivate koje je Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije uplatilo na namjenski račun Društva za osiguranje tehničko - tehnološke ispravnosti postrojenja i skladišta za skladištenje naftnih derivata, dokapitalizacija zavisnog društva Naftni Terminali Federacije d.o.o. Ploče, te dokapitalizacija u stvarima od strane Vlade FBiH (zemljište u Blažuju i objekat Upravna zgrada).

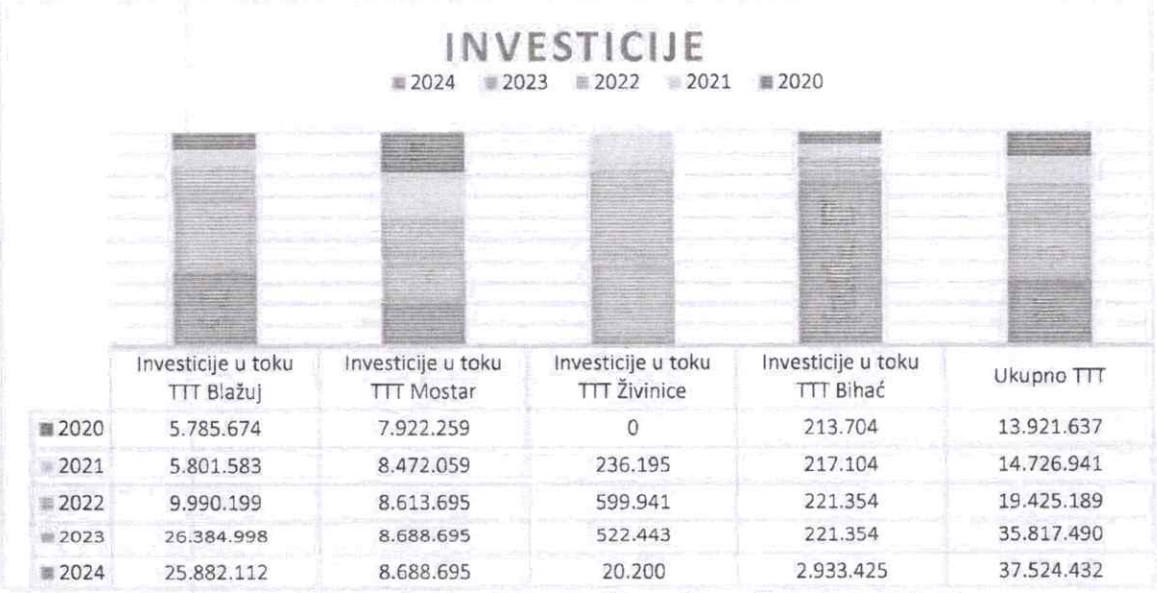
Investicije u toku

Dugotrajna materijalna imovina na dan 31.12.2024. godine iznosi 53.799.339 KM. Odnosi se na zemljište, građevinske objekte, postrojenja i opremu, alate i transportna sredstva.
Društvo je u 2020. godini, nakon rekonstrukcije, izvršilo aktivaciju TTT Živinice. U 2024. godini izvršena je aktivacija radova na sanaciji dijela korita rijeke Gostelje u Živinicama, te Upravne zgrade u Blažuju. Također u 2024. godini započeti su radovi na rekonstrukciji TTT Bihać iz kreditnih sredstava.

Najveći dio materijalne imovine odnosi se na nekretnine, postrojenja i opremu u pripremi u iznosu od 37.535.922 KM od čega se na rekonstrukciju terminala odnosi 37.524.432 KM, čija je struktura prikazana u narednoj tabeli.

Tabela 7. Iznos investiranih sredstava

INVESTICIJE U TOKU	**31.12.2024. (KM)**	**31.12.2023. (KM)**	**31.12.2022. (KM)**	**31.12.2021. (KM)**	**31.12.2020. (KM)**
Investicije u toku TTT Blažuj	25.882.112	26.384.998	9.990.199	5.801.583	5.785.674
Investicije u toku TTT Mostar	8.688.695	8.688.695	8.613.695	8.472.059	7.922.259
Investicije u toku TTT Živinice	20.200	522.443	599.941	236.195	0
Investicije u toku TTT Bihać	2.933.425	221.354	221.354	217.104	213.704
Ukupno TTT	**37.524.432**	**35.817.490**	**19.425.189**	**14.726.941**	**13.921.637**
Ostale investicije	11.490	366.506	0	0	0
Sve ukupno	**37.535.922**	**36.183.996**	**19.425.189**	**14.726.941**	**13.921.637**

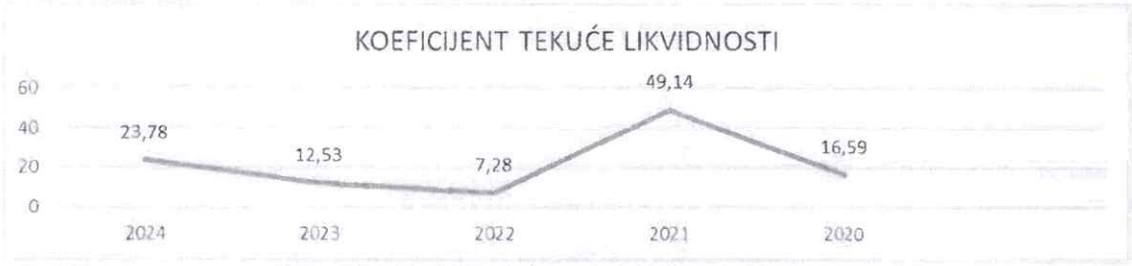
	Investicije u toku TTT Blažuj	Investicije u toku TTT Mostar	Investicije u toku TTT Živinice	Investicije u toku TTT Bihać	Ukupno TTT
2020	5.785.674	7.922.259	0	213.704	13.921.637
2021	5.801.583	8.472.059	236.195	217.104	14.726.941
2022	9.990.199	8.613.695	599.941	221.354	19.425.189
2023	26.384.998	8.688.695	522.443	221.354	35.817.490
2024	25.882.112	8.688.695	20.200	2.933.425	37.524.432

Slika 3. Dijagramski prikaz strukture investicija iz tabele 7.

Koeficijenti likvidnosti

Tabela 8. Koeficijent tekuće likvidnosti

Koeficijent tekuće likvidnosti					
Elementi	**2024.**	**2023.**	**2022.**	**2021.**	**2020.**
Kratkotrajna imovina	38.741.710	19.443.499	40.584.095	38.807.484	34.173.682
Kratkoročne obaveze	1.629.338	1.551.482	5.577.233	789.671	2.060.285
Koeficijent	**23,78**	**12,53**	**7,28**	**49,14**	**16,59**

Slika 4. Grafički prikaz koeficijenta likvidnosti

Ovaj pokazatelj mjeri sposobnost društva da podmiri svoje kratkoročne obaveze. Smatra se kako koeficijent tekuće likvidnosti manji od 1,5 implicira mogućnost da društvo ostane bez sredstava za podmirenje kratkoročnih obaveza.

Tabela 9. Koeficijent ubrzane likvidnosti

Koeficijent ubrzane likvidnosti					
Elementi	**2024.**	**2023.**	**2022.**	**2021.**	**2020.**
Kratkotrajna imovina	38.741.710	19.443.499	40.584.095	38.807.484	34.173.682
Zalihe	3.928.356	3.932.674	3.932.673	3.934.905	80.419
Kratkoročne obaveze	1.629.338	1.551.482	5.577.233	789.671	2.060.285
Koeficijent	**21,37**	**10,00**	**6,57**	**44,16**	**16,55**

Slika 5. Grafički prikaz koeficijenta ubrzane likvidnosti

Ovaj pokazatelj govori o tome ima li društvo dovoljno kratkoročnih sredstava da podmiri dospjele obaveze, a bez prodaje zaliha. Poželjna vrijednost koeficijenta ubrzane likvidnosti približno jednaka omjeru 1:1, a preporučena minimalna vrijednost ovog koeficijenta iznosi 0,9.

Tabela 10. Koeficijent trenutne likvidnosti

Koeficijent trenutne likvidnosti					
Elementi	**2024.**	**2023.**	**2022.**	**2021.**	**2020.**
Novčana sredstva	32.409.736	8.061.123		32.921.543	29.698.311
Kratkoročne obaveze	1.629.338	1.551.482	5.577.233	789.671	2.060.285
Koeficijent	**19,89**	**5,20**	**0,00**	**41,69**	**14,41**

Ovaj pokazatelj ne bi trebao biti manji od 0,10, odnosno 10%.

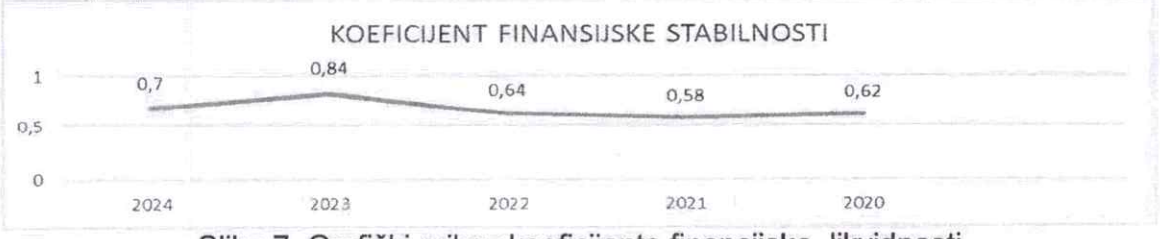
Slika 6. Grafički prikaz koeficijenta trenutne likvidnosti

Koeficijent finansijske stabilnosti

Tabela 11. Koeficijent financijske likvidnosti

Koeficijent finansijske stabilnosti					
Elementi	**2024.**	**2023.**	**2022.**	**2021.**	**2020.**
Dugotrajna imovina	85.116.328	93.300.206	62.711.810	53.177.200	50.534.170
Kapital	84.106.873	82.957.250	70.952.914	64.937.151	58.014.447
Dugoročne obaveze	37.859.308	27.972.454	26.576.176	26.148.326	23.605.355
Koeficijent	**0,70**	**0,84**	**0,64**	**0,58**	**0,62**

Koeficijent financijske stabilnosti definisan na sljedeći način treba biti manji od 1 jer se iz dijela dugoročnih izvora mora finansirati kratkotrajna imovina. Ako je veći od 1 znači da je dugotrajna imovina finansirana iz kratkoročnih obaveza, tj. da postoji deficit radnog kapitala.

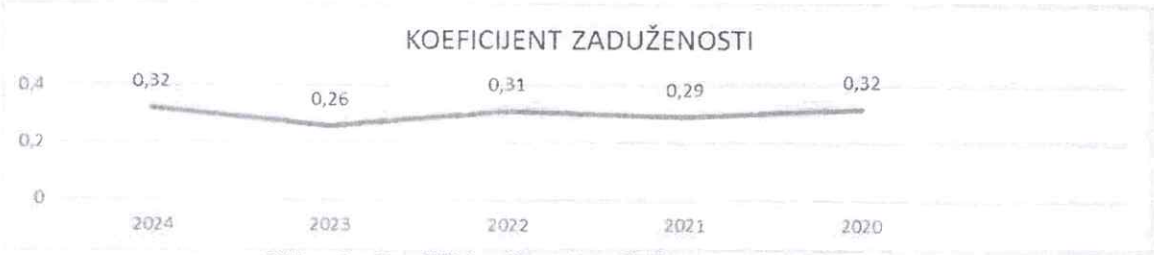

Slika 7. Grafički prikaz koeficijenta financijske likvidnosti

Pokazatelj zaduženosti

Tabela 12. Koeficijent zaduženosti

Koeficijent zaduženosti					
Elementi	**2024.**	**2023.**	**2022.**	**2021.**	**2020.**
Ukupne obaveze	39.751.165	29.786.455	32.342.991	27.047.534	26.693.405
Ukupna imovina	123.858.038	112.743.705	103.295.905	91.984.684	84.707.853
Koeficijent	**0,32**	**0,26**	**0,31**	**0,29**	**0,32**

Slika 8. Grafički prikaz koeficijenta zaduženosti

Vrijednost koeficijenta trebao bi biti 0,5 ili manji.

Koeficijent vlastitog finansiranja

Tabela 12. Koeficijent vlastitog financiranja

Koeficijent vlastitog finansiranja					
Elementi	**2024.**	**2023.**	**2022.**	**2021.**	**2020.**
Ukupan kapital	84.106.873	82.957.250	70.952.914	64.937.151	58.014.447
Ukupna imovina	123.858.038	112.743.705	103.295.905	91.984.684	84.707.853
Koeficijent	**0,68**	**0,74**	**0,69**	**0,71**	**0,68**

Slika 9. Grafički prikaz koeficijenta vlastitog financiranja

Koeficijent vlastitog financiranja govori o tome koliko je imovine financirano iz vlastitog kapitala. Njegova bi vrijednost trebala biti veća od 0,5.

Odnos duga i kapitala

Tabela 12. Odnos duga i kapitala

Odnos duga i kapitala					
Elementi	**2024.**	**2023.**	**2022.**	**2021.**	**2020.**
Ukupne obaveze	39.751.165	29.786.455	32.342.991	27.047.534	26.693.405
Ukupan kapital	84.106.873	82.957.250	70.952.914	64.937.151	58.014.447
Koeficijent	**0,47**	**0,36**	**0,46**	**0,42**	**0,46**

Slika 10. Grafički prikaz odnosa duga i kapitala

Konzervativno pravilo granice zaduživanja je 1:1

Skladišni kapaciteti 2020.-2027.

Ukupni skladišni kapaciteti Operatora na teritoriji Federacije BiH su 187.9000m^3 smješteni na 4 kopnena terminala po slijedećim lokacijama:

Tabela 13. Skladišni kapaciteti

Regija	Kapacitet m^3			
	Operativni	**Planirani u 2025.**	**Planirani u 2026.**	**Planirani u 2027.**
Sarajevo - Blažuj	0	42.300	42.300	42.300
Mostar - Opine	0	0	0	81.400
Tuzla - Živinice	5.900	5.900	5.900	45.900
Bihać - Ribić	0	0	18.300	18.300
UKUPNO	**5.900 m^3**	**48.200 m^3**	**66.500 m^3**	**187.900 m^3**

Operator – Terminali Federacije d.o.o. Sarajevo raspolažu sa ukupno 4 terminala i to:

- TTT Blažuj – skladišnog kapaciteta 42.300m3
- TTT Živinice – skladišnog kapaciteta 5.900m3
- TTT Bihać – skladišnog kapaciteta 18.300 m3 (u fazi rekonstrukcije)
- TTT Mostar – skladišnog kapaciteta 47.050 m3 (devastiran – van upotrebe)

Do sada su operativni terminali Blažuj i Živinice (I faza). Planira se izvođenje II faza rekonstrukcije terminala u Živinicama koja podrazumijeva značajno proširenje kapaciteta. Terminal Bihać je trenutno u fazi rekonstrukcije te se njegovo puštanje u rad očekuje u drugoj polovini 2026. godine. U planu je rekonstrukcija terminala Mostar nakon što Društvo obezbijedi neophodna sredstva. Procijenjena vrijednost rekonstrukcije iznosi cca 120 miliona KM u skladu sa novim tržišnim cijenama rada i opreme.

Da bi se obezbijedilo skladištenje na kopnenim terminalima u FBiH neophodno je završiti sve predviđene rekonstrukcije i sanacije te bi nakon toga mogli obezbijediti skladištenje naftnih derivata u količini od cca. 187.900 m3.

Kako bismo došli na kapacitete skladišnog prostora iz tačke 1.4 po EU direktivi Vijeća Europske zajednice od 14.09.2009. godine broj 2009/119/EZ potrebno je na teritoriji Federacije BiH izgraditi dodatnih cca. 40.000 m3 skladišnog prostora na već postojećim lokacijama.

Procijenjena vrijednost ovakve investicije, po trenutnim tržišnim cijenama iznosi cca. 60 miliona KM.
Dodatni skladišni kapaciteti obezbijedili bi nesmetano i neovisno snabdijevanje tržišta i te osiguralo rezerve u količinama 90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza ili 61 dan prosječne dnevne domaće potrošnje.
Smatramo da je ovakva vrsta investicije neophodna kako bi se BiH energetski osigurala od eventualnih štetnih posljedica poremećaja u globalnom snabdijevanju naftnim derivatima.
Izdavanjem skladišnih kapaciteta zainteresiranim naftnim kompanijama, uz klauzulu obaveznog držanja minimalnih zaliha za potrebe Federacije BiH, dugoročno bi se stabilizovala doprema i potrošnja naftnih derivata u FBiH/BiH. Imajući u vidu da su kopneni terminali povezani sa morem putem zavisnog društva NTF d.o.o. Ploče važno je naglasiti da transport naftnih derivata do skladišnih kapaciteta korištenjem željezničkog transporta ima niz prednosti u odnosu na cestovni i to: smanjenje zagađivanja okoliša, rasterećenje cestovnog prometa, te efikasniji i sigurniji transport.

Izazovi i prijedozi

Privredno društvo OTF d.o.o. Sarajevo u svome Izvještaju još navodi kako je neophodno izmijeniti Zakon o naftnim derivatima u Federaciji Bosne i Hercegovine i povećati taksu koja se plaća na promet naftnih derivata koji služe za krajnju potrošnju te visinu od 0.01 KM po litru povećati na 0,03 ili više po litru naftnih derivata, uključujući i LPG koji se koristi u motorima sa unutrašnjim sagorijevanjem. Također, predlažu još nekoliko konstruktivnih dopuna i izmjena pojedinih rješenja u spomenutom Zakonu.
Traže da se Intenziviraju aktivnosti na realizaciji Inicijative Vlade Federacije BiH da se usvoji jedinstveni sistem naplate takse na naftne derivate na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine uz racionalno obrazloženje.
Naglašavaju da je na snagu stupio Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Bosne i Hercegovine i Evropske unije, te da je Bosna i Hercegovina podnijela i Aplikaciju za članstvo u Evropskoj uniji, a s obzirom na Direktivu Evropske komisije broj 2009/119/EZ od 14. septembra 2009, kojom je predviđeno uspostavljanje obaveznih zaliha nafte i naftnih derivata za sve članice Evropske unije, jasno je da će nama u Federaciji Bosne i Hercegovine biti potrebno tehničko – tehnološki obnoviti i modernizirati sve dodijeljene skladišne kapacitete, kao dio ukupnih kapaciteta za uskladištenje obaveznih zaliha nafte i naftnih derivata u Bosni Hercegovini, kada se o tome donesu relevantne odluke.
Naime, pomenutom Direktivom je predviđeno uspostavljanje obaveznih zaliha nafte i naftnih derivata u ukupnom iznosu koji odgovora prosječnom 90-dnevnom uvozu, ili 61 dan prosječne dnevne potrošnje, u zavisnosti od toga što je veće.
Kako je godišnji uvoz naftnih derivata u Federaciju Bosne i Hercegovine veći od 900.000 tona, sasvim je jasno da Federacija Bosne i Hercegovine odmah treba započeti sa aktivnostima na osiguranju minimalno 225.000 m3 skladišnog prostora kako bi mogla da odgovori obavezama po pomenutoj Direktivi EU.
Za napomenu, ukupni instalirani kapaciteti na terminalima Živinice, Blažuj, Mostar i Bihać iznose cca 113.550m3, što znači da će nam za potrebe obaveznih rezervi, osim obnove ovih, biti potrebno proširivati kapacitete na terminalima gradnjom novih, većih spremnika.
Sve ovo treba završiti do početka 2035. godine, kao konačni datum kako je i predviđeno u Okvirnoj energetskoj strategiji Federacije Bosne i Hercegovine.

(OSVRT SEKTORA ENERGIJE FEDERALNOG MINISTARSTVA ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE)

KLJUČNI PROBLEMI „Operator – Terminali Federacije" d.o.o. Sarajevo

Nedovoljni i devastirani skladišni kapaciteti

- Većina terminala (Mostar, Bihać – djelomično, podzemni vojni terminali) nije u funkciji ili zahtijevaju značajna ulaganja, što ograničava mogućnost i usporava uspostavu zakonski obaveznih rezervi naftnih derivata.

Ogromne potrebne investicije za obnovu infrastrukture

- Procijenjeni troškovi rekonstrukcije pojedinih terminala (npr. Mostar 120 mil. KM + dodatni kapaciteti ~60 mil. KM) značajno premašuju finansijske mogućnosti Društva, što usporava usklađivanje s EU Direktivom 2009/119/EZ.

Povećani troškovi i gubici u poslovanju

- Gubici u 2020. i 2024. rezultat su povećanja troškova amortizacije, rezervisanja, otpisivanja imovine i ispravki potraživanja (posebno prema NTF Ploče), što direktno opterećuje finansijski rezultat.

Probleme s potraživanjima prema zavisnom društvu (NTF Ploče)

- Naplativost potraživanja je upitna, pa Društvo vrši značajne ispravke vrijednosti, što utiče na rashode i stabilnost bilansa.

Potreba za usklađivanjem sa EU direktivama

- Federaciji BiH nedostaje više od 100.000 m³ skladišta da bi se dostigle obavezne zalihe (90 dana uvoza / 61 dan potrošnje), a rok za usklađivanje je 2035.god..

Spor i neujednačen regulatorni okvir

- Nepostojanje jedinstvenog sistema naplate takse u cijeloj BiH otežava uspostavu međunarodno preuzete obaveze za uspostavu naftnih rezervi u skladu sa Europskim acquis-om.

PREPORUKE:

Rekonstrukcija i modernizacija svih dodijeljenih terminala

- Potrebno je ubrzati radove na Blažuju, Bihaću, Živinicama II faza i Mostaru kako bi se stvorili minimalni uslovi za uspostavu obaveznih rezervi i smanjili strateški rizici snabdijevanja.

Uspostavljanje jedinstvene takse na nivou BiH

- Uvođenje jedinstvenog sistema spriječilo bi razlike u naplati, osigurava stabilan priliv sredstava i omogućava ujednačeno funkcionisanje rezervi u cijeloj državi.

Dodatno proširenje kapaciteta (40.000 m³)

- Kako bi se dostigla EU obaveza, Društvo treba planirati izgradnju dodatnih kapaciteta, čime bi se povećala sigurnost i samostalnost tržišta.

Aktivno korištenje i povezivanje s NTF Ploče

- Dalja modernizacija i komercijalizacija poslovanja u Luci Ploče omogućila bi efikasniji transport nafte željeznicom.

Jačanje finansijskog menadžmenta i kontrola potraživanja

- Potrebno je poboljšati modele upravljanja rizicima, posebno u vezi sa potraživanjima od zavisnog društva.

SAŽETAK
Operator – Terminali Federacije suočeni su s nedovoljnim i devastiranim skladišnim kapacitetima, nedostatkom finansijskih sredstava, što usporava rekonstrukciju terminala i onemogućava uspostavu zakonski propisanih obaveznih rezervi naftnih derivata. Kako bi se osigurala energetska sigurnost i uskladila sa EU standardima, neophodno je ubrzati modernizaciju kapaciteta i uspostaviti jedinstven, funkcionalan sistem upravljanja rezervama u cijeloj Federaciji BiH, ali i u Bosni i Hercegovini.

2.5 "NTF" d.o.o. Ploče

Informacija o trgovačkom društvu NTF d.o.o. Ploče

Trgovačko društvo NTF d.o.o. Ploče registrovano je u Trgovačkom sudu u Dubrovniku u Republici Hrvatskoj što znači da radi i posluje po svim zakonima Republike Hrvatske. Upisani temeljni kapital Trgovačkog društva NTF-a je 12.844.230 Eura.
Organi društva:

- Skupština (Uprava OTF d.o.o. Sarajevo)
- Nadzorni odbor - tri člana
- Uprava društva - dva člana

Osnovna djelatnost društva

Osnovna djelatnost NTF-a je skladištenje i manipulacija naftnih derivata. Skladištenje se obavlja u velikim cilindričnim metalnim spremnicima kapaciteta- volumena od 1250 m^3 do 10 000 m^3.
Pod manipulacijom naftnih derivata podrazumijeva se prijem naftnih derivata iz brodova, željezničkih vagona, cisterni i auto cisterni, te otprema-punjenje brodova, željezničkih vagona i auto cisterni iz spremnika.
Terminal tečnih tereta NTF-a d.o.o. Ploče nalazi se u Slobodnoj zoni luke Ploče. Prostorno zauzima cca 15 ha površine. Spremnički prostor čine spremnici za zaštitnom armirano-betonskom tankvanom:

- T-01 10.000 m^3
- T-02 10.000 m^3
- T-03 10.000 m^3
- T-04 10.000 m^3
- T-05 10.000 m^3
- T-06 10.000 m^3
- T-07 5.000 m^3
- T-08 2.500 m^3
- T-09 2.500 m^3
- T-10 1.250 m^3 (Spremnik nije u upotrebnom stanju za naftne derivate).
- T-11 5.000 m^3
- T-12 5.000 m^3

Ukupno: 81.250 m^3, a za naftne derivate ukupno 80.000 m^3.

Terminal je povezan kopnenim i pomorskim vezama. Na plovnom kanalu jezero Vlaška - Jadransko more izgrađen je vez za tankere. Terminal posjeduje cestovne prometnice i željeznički kolosijek (2 kom), punilište kamionskih cisterni i prateće sadržaje

neophodne za siguran rad skladišta. Doprema goriva uglavnom se vrši brodovima, a otprema je moguća vagonima i kamionskim cisternama.

Privez brodova ima postavljene četiri brodske ruke preko kojih se goriva istovaruju u spremnike kapaciteta do 1000 m³/sat.

Dozvoljava se plovidba kanalom Vlaška do veza Terminala tekućih tereta brodovima čija ukupna širina ne prelazi 28,50m i koji imaju maksimalni gaz od 10,20m, nosivosti do 30.000mT, te uz obveznu asistenciju dva, odnosno tri tegljača.

Osnovni pokazatelji poslovanja NTF d.o.o. u periodu 2018.-31.12.2024.

Popunjenost skladišnih kapaciteta

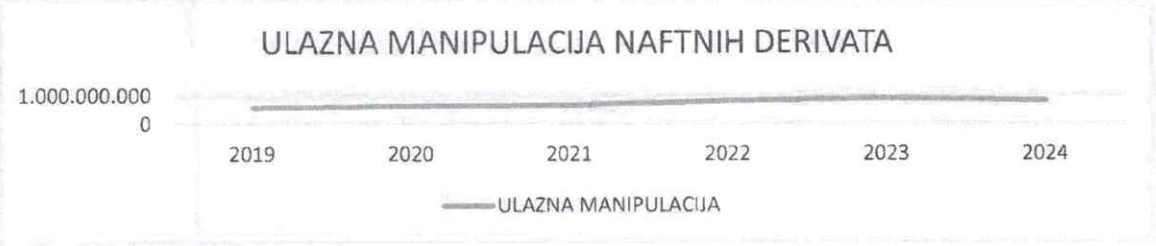
Ukupna raspoloživost kapaciteta Naftnih terminala Federacije d.o.o. za naftne derivate iznosi 80.000 m³.
Popunjenost skladišnih kapaciteta za naftne derivate iznosi 80.000 m³, što je 100% od ukupnih kapaciteta terminala. Navedena popunjenost ugovorena je i u budućim razdobljima.
Napomena:
Spremnik T-10 nije u operativnom stanju duži niz godina. Planom je predviđen za uklanjanje i na njegovom mjestu je predviđena izgradnja većeg spremnika nakon ishodovanja koncesije, a trenutno se koristi u druge skladišne svrhe.

Tabela 1. Popunjenost kapaciteta NTF d.o.o. Ploče 2029-2024. godina

Popunjenost kapaciteta	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Popunjenost u m³	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**

Tabela 2. Ulazna manipulacija derivatima u NTF d.o.o. Ploče 2019-2024. godina

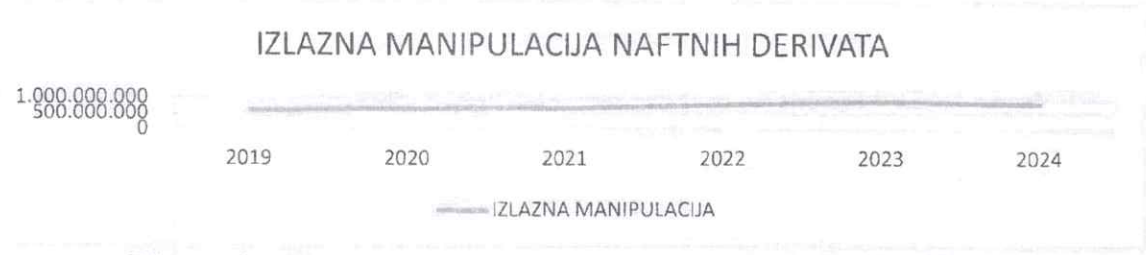
MANIPULACIJA	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
ULAZNA (litri)	587.756.725	645.734.130	667.412.403	812.870.661	897.268.146	812.970.035

Slika 1. Grafički prikaz ulazne manipulacije po podacima iz tabele 1.

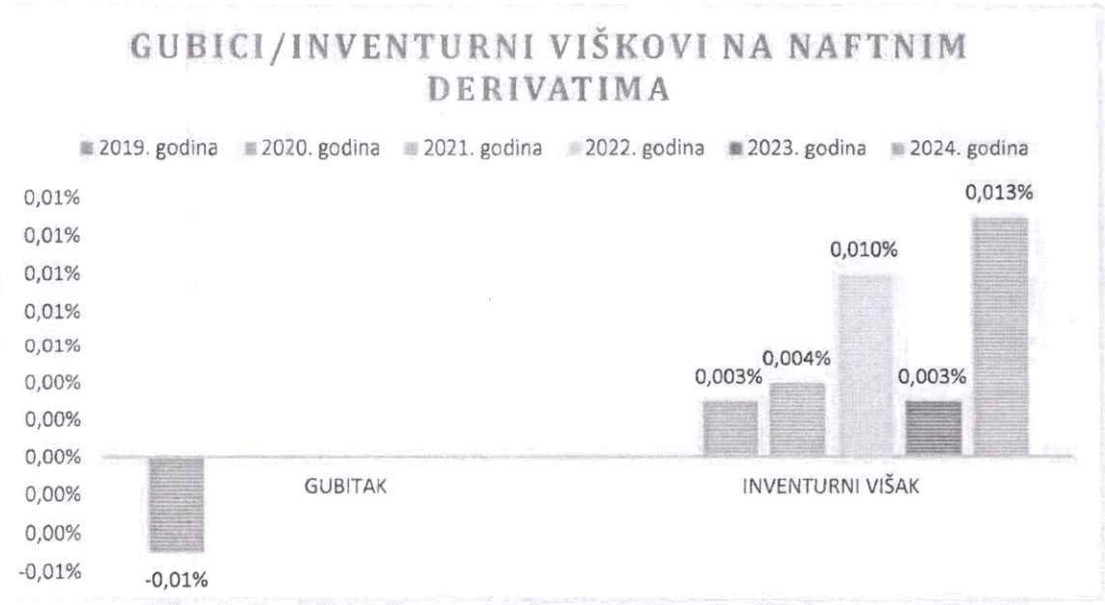
Tabela 3. Izlazna manipulacija derivatima u NTF d.o.o. Ploče 2019-2024. godina

MANIPULACIJA	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
IZLAZNA (litri)	594.770.612	658.476.634	678.978.716	795.573.022	890.146.479	829.837.582

Slika 2. Grafički prikaz izlazne manipulacije po podacima iz tabele 3.

Gubici / inventurni viškovi na naftnim derivatima

Slika 3. Grafički prikaz gubitaka i inventurnih viškova po godinama

0,5% je iznos godišnjeg gubitka koji je zakonom dozvoljen.
0,1% je iznos ugovorenog gubitka.

Iz navedene tabele vidljivo je da u zadnjih 6 godina u skladištima terminala NTF-a d.o.o. Ploče, **nije bilo** manjkova na derivatima preko ugovornog postotka, a samim tim niti preko zakonom dozvoljenih, nego određeni minimalni viškovi derivata koji su posljedica dozvoljene tolerancije mjerila, a što se s vlasnicima reguliše na konačnoj godišnjoj inventuri.

Ukupni prihodi

Tabela 4. Ukupni prihodi u NTF d.o.o. Ploče od 2029-2024

	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
UKUPNI PRIHODI u Eurima	**3.844.275**	**4.238.081**	**4.560.771**	**4.990.134**	**5.829.576**	**5.966.666**

Iz prikazane tabele 3.vidljivo je da su kroz posmatrani period prihodi u stalnom rastu, zbog povećanje obima posla i zbog povećanje cijena usluga.

Ukupni rashodi

Tabela 5. Ukupni rashodi u NTF d.o.o. Ploče od 2019-2024

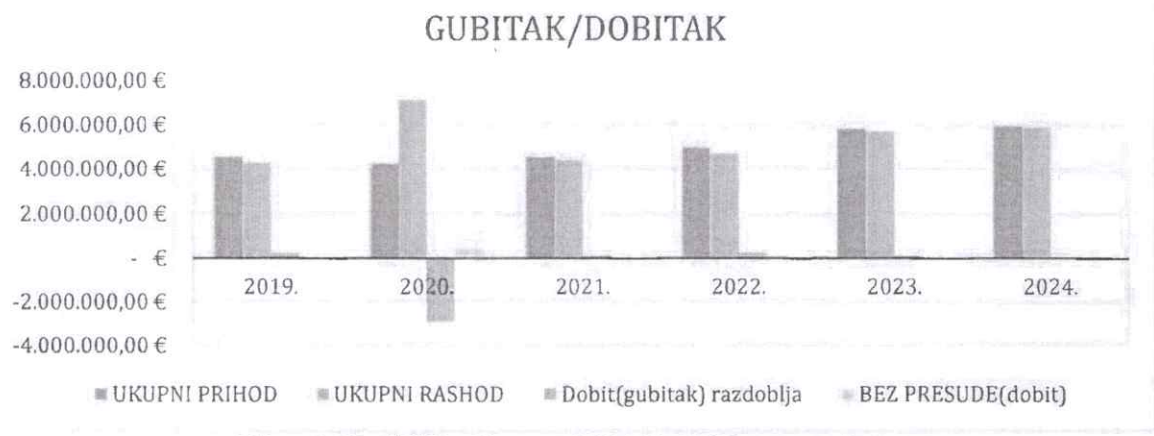
	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
UKUPNI RASHODI	**4.314.257**	**7.151.590**	**4.435.880**	**4.728.846**	**5.720.806**	**5.922.778**

U rashode u 2020. godini koji iznose 7.151.590, 00 EUR uračunata je i presuda iz ranijeg perioda u iznosu 3.387.802, 00 EUR.

Tabela 6. Ukupni dobitak/gubitak u NTF d.o.o. Ploče

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Dobit (gubitak) razdoblja	246.598	-2.913.509	124.891	261.288	108.770	43.888
BEZ PRESUDE	246.598	474.293	124.891	261.288	108.770	43.888

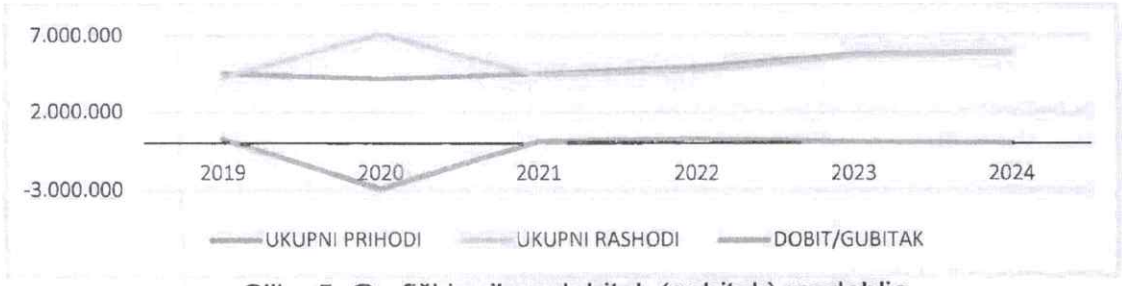
U 2019. godini ukupni rashodi iznose 4.314.257 EUR-a. Nešto su veći zbog rezervisanja za sudske sporove. Kao što se vidi iz prikazane tabele, kroz zadnjih 6 godina poslovanja bilo je velikih oscilacija rashoda iz više razloga.
2019. godina: preneseni gubici poslovanja iz prethodnih godina, proknjižena su rezervisanja iz prethodnih godina za sudske sporove.
2020. godina: prikazan je nagli skok rashoda, a odnosi se na rashod iz prethodnog perioda (2010.-2015. godina) u iznosu 3.387.802 EUR-a, po arbitražnoj presudi sa DELTAGRIP London, tako da je poslovna godina 2020. dovedena u knjigovodstveni gubitak poslovanja. Bez arbitražne presude, tekući poslovni rashod za 2020. godinu bio je 3.763.788 EUR, a prihod 4.238.081 EUR-a.
2020./2021. na povećanje rashoda utiče i povećanje troškova poslovanja za vrijeme COVID-19.
U periodu 2019.-2024. godina na rashode su također uticali i idući faktori:
Udar broda 2018. godine, rekonstrukcija spremnika, pucanje podnice spremnika T-01, nagli skokovi cijena energenata, materijala, komunalnih usluga itd., zastoj željezničkog prometa u Federaciji BiH/Bosne i Hercegovine.

Slika 4. Grafički prikaz gubitak/dobitak po godinama

Tabela 7. Dobitak (gubitak) razdoblja

	Iznos 2019.	Iznos 2020.	Iznos 2021.	Iznos 2022.	Iznos 2023.	Iznos 2024.
UKUPNI PRIHODI	4.560.855	4.238.081	4.560.771	4.990.134	5.829.576	5.966.666
UKUPNI RASHODI	4.314.257	7.151.590	4.435.880	4.728.846	5.720.806	5.922.778
Dobit (gubitak) razdoblja	**246.598**	**-2.913.509**	**124.891**	**261.288**	**108.770**	**43.888**

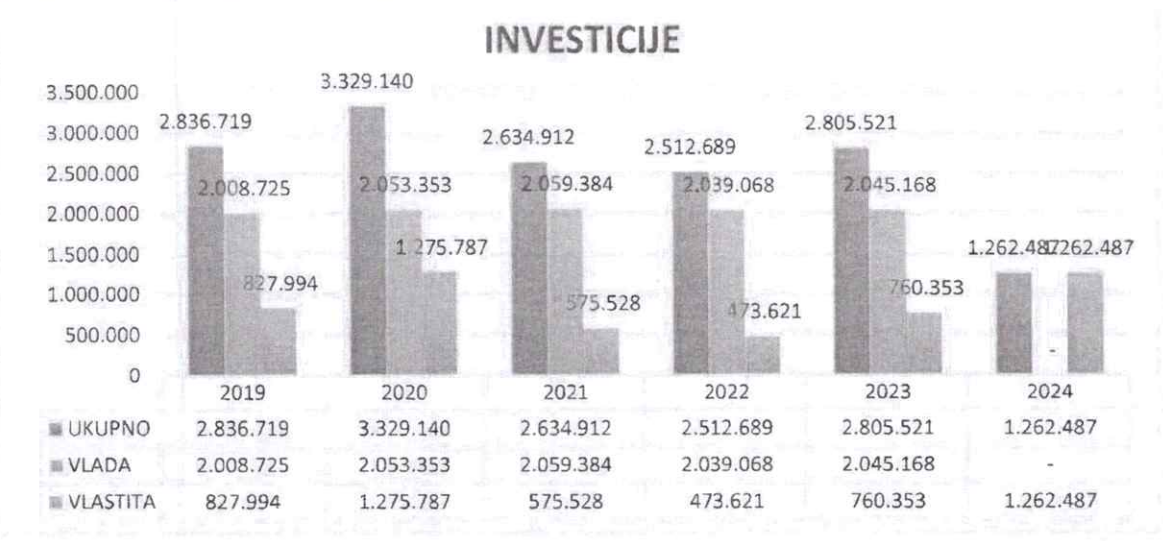
Slika 5. Grafički prikaz dobitak (gubitak) razdoblja

U proteklim periodima prihodi su svake godine rasli, a rashodi padali. Stanje je bilo stabilno sve do 2020. godine. Kada je završen spor s Deltagrip-om i rashodi su se morali povećati za iznos presude. U 2021. godini ostvarena dobit iznosila je 124.891. EUR, a dobit 2022. godini iznosila je 261.288 EUR.
Na dan 31.12.2023. dobit iznosi 108.770 EUR.

Investicije

Tabela 8. Prikaz investicija po godinama u NTF d.o.o. Ploče

INVESTICIJE	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Ukupno investicije	2.836.719	3.329.140	2.634.912	2.512.689	2.805.521	1.262.487
SREDSTVA VLADE	2.008.725	2.053.353	2.059.384	2.039.068	2.045.168	-
VLASTITA SREDSTVA	827.994	1.275.787	575.528	473.621	760.353	1.262.487

Slika 6. Grafički prikaz investicija u NTF d.o.o. Ploče po godinama

U 2016.godini počinje se s investiranjem u postojeću infrastrukturu terminala tečnih tereta radi poboljšanja rada i održavanja konkurentnosti na tržištu.
Do 2018. godine investicije u infrastrukturu terminala realizovale su se isključivo iz vlastitih sredstava tekućeg poslovanja NTF d.o.o. Ploče.
Od 2018. godine do 2024. godine investiranje se odvija sredstvima Vlade Federacije BiH kroz dokapitalizaciju i iz vlastitih sredstava tekućeg poslovanja, kako je prikazano u gornjoj tabeli i dijagramu.

Temeljni kapital društva

Temeljni kapital društva NTF d.o.o. do 2019. godine bio je negativan zbog gubitaka ostvarenih u prijašnjim periodima (2010. – 2015. godina). Posljednjih godina temeljni kapital društva je pozitivan. Razlog tome je dokapitalizacija društva svake godine od strane Vlade Federacije BiH i iz ostvarene zadržane dobiti društva.

Tabela 9. Prikaz temeljnog kapitala

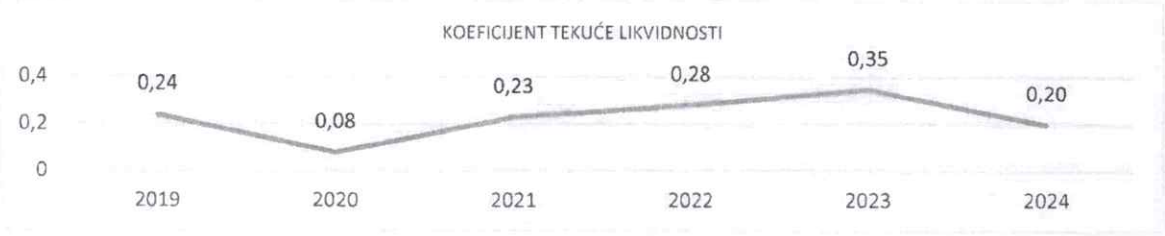
Temeljni kapital	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	Iznos
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
UKUPNI TEMELJNI KAPITAL	**1.519.014**	**658.857**	**2.843.132**	**5.143.489**	**7.297.427**	**7.341.315**

Slika 7. Grafički prikaz rasta temeljnog kapitala

Tabela 10. Prikaz koeficijenta tekuće likvidnosti

Godina:	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Koeficijent tekuće likvidnosti	**0,24**	**0,08**	**0,23**	**0,28**	**0,35**	**0,20**
kratkotrajna imovina	787.551	768.063	794.151	749.829	970.247	813.829
Kratkoročne obaveze	3.239.251	8.774.525	3.433.469	2.671.366	2.796.873	4.102.411

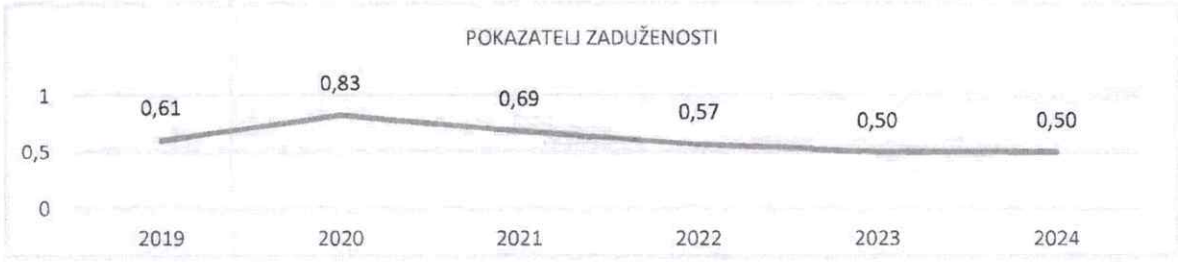
Slika 8. Grafički prikaz koeficijenta tekuće likvidnosti

U promatranom periodu likvidnost se poboljšava smanjenjem kratkoročnih obaveza u odnosu na kratkotrajnu imovinu te je konstantno u blagom porastu.
U 2020.g. koeficijent likvidnosti je nizak zbog povećanja obaveza prema dobavljačima i obaveze za isplatu po presudi za Deltagrip. Kroz 2021 i 2022 g likvidnost se nešto povećala jer je došlo do smanjenja obaveza.
Na dan 31.12.2023. tekuća likvidnost iznosi 0,35 i u porastu je u odnosu na prethodni period.
Na dan 31.12.2024. tekuća likvidnost je 0,20 i smanjena u odnosu na prošli period zbog povećanih obaveza prema dobavljačima.
Kroz period 2019. - 2024. godine dolazilo je do promjena u likvidnosti zbog raznih uticaja kao što su udar broda u dok zbog kojeg nismo bili u mogućnosti primati robu, zatim havarija na tanku T-01 zbog koje smo imali povećane troškove i nemogućnost skladištenja robe u tank, rekonstrukcije i drugih tankova kroz posmatrani period, te u 2024. godini osim rekonstrukcije tanka T-03 problem je bio i sa željeznicom u BiH i pretovara goriva putem vagona.

Pokazatelj zaduženosti

Tabela 11. Pokazatelji zaduženosti

Pokazatelji zaduženosti	**2019.**	**2020.**	**2021.**	**2022.**	**2023.**	**2024.**
Koeficijent zaduženosti	**0,61**	**0,83**	**0,69**	**0,57**	**0,50**	**0,50**
Ukupne obveze	5.756.633	10.520.867	10.150.486	9.221.214	9.112.834	9.389.793
Ukupna imovina	9.456.452	12.619.556	14.572.214	16.147.073	18.291.176	18.766.220

Slika 9. Grafički prikaz koeficijenta zaduženosti

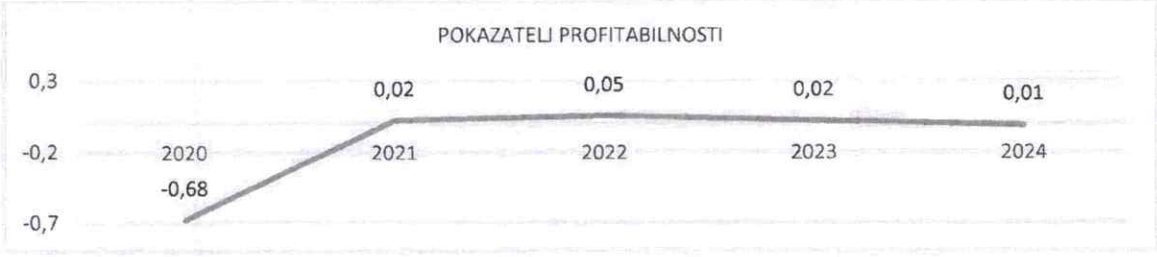
Iz grafičkog prikaza je vidljivo da pokazatelj zaduženosti je u padu iz razloga što su se smanjile ukupne obaveze u odnosu na imovinu Društva. Najveća zaduženost je u 2020. godini zbog obaveze po sudskoj presudi prema Deltagrip-u. Kroz 2021. godinu smanjuju se ukupne obaveze te je i zaduženost manja. Koeficijent zaduženosti na dan 31.12.2023. iznosi 0,50 i u daljnjem je padu. Koeficijent zaduženosti na dan 31.12.2024. iznosi 0,50 i jednak je prošlom periodu.

Pokazatelj profitabilnosti

Povećanjem neto dobiti kroz posmatrani period i povećanja prihoda dovelo je i do povećanja profitabilnosti. Nagli pad profitabilnosti u 2020. godini odraz je ostvarenog gubitka zbog gore navedene presude. Kroz 2021., a i 2022. godinu profitabilnost je u porastu zbog ostvarene sve veće dobiti. Na dan 31.12.2023. trenutni pokazatelj profitabilnosti iznosi 0,02. Na dan 31.12.2024. trenutni pokazatelj profitabilnosti iznosi 0,01 zbog iskazane manje dobiti. Fiksni tečaj konverzije kn u EUR iznosi 7,3450.
Isto je prikazano u Tabeli 12 i na Slici 8.

Tabela 12. Pokazatelji profitabilnosti

Pokazatelji profitabilnosti	**2019.**	**2020.**	**2021.**	**2022.**	**2023.**	**2024.**
Neto profitna marža	**0,04**	**-0,68**	**0,02**	**0,05**	**0,02**	**0,01**
neto dobit	174.792	-2.913.509	124.891	261.288	108.770	43.888
ukupni prihod	4.560.855	4.238.081	**4.560.771**	**4.990.134**	**5.829.576**	**5.966.666**

Slika 10. Grafički prikaz koeficijenta profitabilnosti

Zaključna razmatranja

- Potrebno je ishodovati koncesiju, čime bi se stvorili uslovi za normalan, funkcionalan i zakonit rad na Lučkom području-pomorskom dobru. Na ovakav

način bi se stvorili uslovi za proširenje kapaciteta i proširenje djelatnosti kroz realizaciju novih investicionih projekata LNG-a, solarnih elektrana i drugo.

- Uprava društva NTF d.o.o. Ploče očekuje od Nadzornog odbora Društva, Skupštine društva i Vlade Federacije BiH da daju podršku radu Uprave kroz nastavak investicionog ciklusa, tj. okončanje investicije planirane za 2025. godinu i donošenje novog investicionog trogodišnjeg plana 2026.-2028. godina.
- Uprava Društva će poduzeti sve mjere i aktivnosti da se nastavi profitabilno poslovanje društva i u narednim godinama.

(OSVRT SEKTORA ENERGIJE FEDERALNOG MINISTARSTVA ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE)

KLJUČNI PROBLEMI NTF d.o.o. Ploče:

Statusna pitanja Društva
- NTF Ploče još nije dobio/riješio statusna pitanja sa Republikom Hrvatskom za rad na lučkom području, što ograničava legalno proširenje kapaciteta i nove investicije.

Visoka oscilacija rashoda i sporovi iz prošlih godina
- Gubici 2020. godine rezultat su sudske presude prema Deltagrip-u i visokih rashoda zbog havarija i rekonstrukcija, što narušava stabilnost poslovanja.

Niska i fluktuirajuća likvidnost
- Koeficijent tekuće likvidnosti značajno varira, što ukazuje na otežano kratkoročno finansijsko upravljanje, posebno u periodima visokih obaveza.

Ograničen prostor i zastarjeli spremnici
- Spremnik T-10 nije operativan, a prostor za proširenje zahtijeva zakonodavno i infrastrukturno uređenje kako bi se povećali kapaciteti.

Ovisnost o vanjskim faktorima i transportnoj infrastrukturi
- Problemi s željeznicom, udar broda i rekonstrukcija spremnika smanjuju efikasnost manipulacije derivatima i ometaju kontinuitet poslovanja.

PREPORUKE:

Rješavanje statusnih pitanja
- Omogućit će legalan rad i proširenje kapaciteta terminala te realizaciju novih projekata.

Kontinuirana investicija u infrastrukturu
- Modernizacija spremnika i rekonstrukcija transportne infrastrukture smanjuju rizik od havarija i povećavaju operativnu sigurnost.

Poboljšanje likvidnosti i finansijskog planiranja
- Kontrola kratkoročnih obaveza i planiranje rashoda omogućava stabilno poslovanje i bolju otpornost na vanjske šokove.

Diversifikacija djelatnosti
- Uvođenje novih energetskih projekata smanjuje zavisnost od manipulacije naftnim derivatima i povećava profitabilnost.

Unapređenje riziko menadžmenta

- Planiranje za vanredne događaje smanjuje gubitke i osigurava kontinuitet rada terminala.

SAŽETAK

NTF d.o.o. Ploče posluje kao popunjen i stabilan terminal kapaciteta 80.000 m³, s kontinuiranim rastom prihoda, do sada kontrolisanim gubicima i investicijama koje su omogućile stabilizaciju temeljnog kapitala i smanjenje zaduženosti nakon ranijih finansijskih opterećenja.

Za dalji razvoj ključna su rješavanja statusnih pitanja u interesu Federacije Bosne i Hercegovine i nastavak investicionog ciklusa, čime bi se osigurali uslovi za proširenje kapaciteta i diversifikacije djelatnosti.

2.6 Energoinvest d.d. Sarajevo

Energoinvest d.d. Sarajevo (u daljnjem tekstu Energoinvest) je multidisciplinarna inženjering kompanija s dominantnom izvoznom orijentacijom, specijalizovana za projektovanje i realizaciju kompleksnih infrastrukturnih projekata. Sa više od 70 godina iskustva, Energoinvest je ostavio neizbrisiv trag u elektroenergetici, hidrogradnji, građevinarstvu, automatizaciji, termoenergetici i telekomunikacijskim tehnologijama – ne samo u Bosni i Hercegovini, već i širom svijeta.

Od svog osnivanja 1951. godine do danas, Energoinvest je izgradio desetine hiljada kilometara dalekovoda, najsavremenije trafostanice, te projektovao i izgradio značajan broj hidroelektrana i termoelektrana, kao i kompleksnih termoenergetskih i procesnih postrojenja, kreirajući tako temelje za održivu budućnost.

Danas Energoinvest, u saradnji sa podisporučiocima opreme i podizvođačima radova, uspješno realizuje projekte „ključ u ruke" na elektroenergetskim projektima. To obuhvata projektovanje, inženjering, konsalting, kroz realizaciju kompleksnih projekata iz oblasti:

- **Izgradnje objekata za proizvodnju električne energije**: hidroelektrane, termoelektrane, vjetroelektrane, solarne elektrane.
- **Prijenosa i distribuciju električne energije**: trafostanice do naponskog nivoa 420 kV (projekti "ključ u ruke"), dalekovodi do naponskog nivoa 500 kV (projekti „ključ u ruke"), visokonaponski, energetski i optički kablovi, SCADA sistemi i automatsko upravljanje.
- **Građevinarstva i arhitekture**: industrijski objekti, građevinski objekti u elektroenergetici, javne zgrade.
- **Telekomunikacija**: napredna telekomunikacijska rješenja za: elektroprivredna preduzeća, naftne i gasne kompanije, telekom operatere fiksne i mobilne mreže, alternativne operatere, servisne provajdere i integratorska znanja.
- **Zaštite okoliša i korištenja vodenih resursa**: postrojenja za tretman voda, projekti odpepeljavanja u termoelektranama, pomoćna postrojenja.
- **Nafte, gasa i petrohemije**: inženjering, nabavka i izvođenje (EPC) elektro i mašinskih postrojenja, istraživanje nafte i gasa, isporuka opreme i komponenata, održavanje postrojenja na naftnim poljima i terminalima, katodna zaštita naftovoda i bušotina. U oblasti industrije nafte i gasa, važno je napomenuti da je Energoinvest ekskluzivni snabdjevač Federacije Bosne i Hercegovine prirodnim gasom koji se uvozi iz Ruske Federacije.

Također, bitno je istaći da je Društvo u martu mjesecu 2025. godine, uz podršku Vlade Federacije BiH i Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije, potpisali strateški ugovor o saradnji i ozvaničili saradnju sa partnerom iz Republike Turske, čime je kompanija Energoinvest započela proizvodnju transformatora u Bosni i Hercegovini.

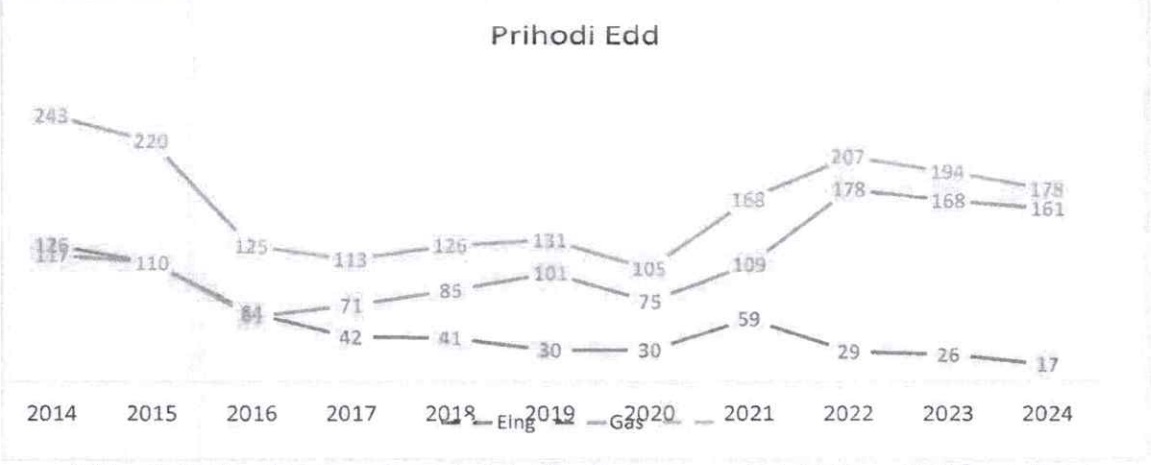
Ključne promjene i pokazatelji za period 2015. – 2024.

Godina 2024. je u Energoinvestu obilježena promjenom Uprave i Nadzornog odbora Društva, koja donosi drugačiji pristup i viziju, a samim time i zaokret u pristupu poslovanju, poslovnim procesima, saradnji sa partnerima, ali i značajnu finansijsku disciplinu, efikasnost i brigu o vlastitoj imovini.
Isto je neophodno uzevši u obzir zatečeno stanje Društva koje sredinom 2024. godine karakteriše sljedeće:

- Nepovoljna finansijska situacija i neadekvatni novčani tokovi, koji su ozbiljno ugrožavali stabilnost i kontinuitet poslovanja,
- Negativni finansijski rezultati (gubitak) na gotovo svim aktivnim ugovorima i projektima, doveo je stvaranja kumulativnog gubitka u posljednjih deset godina od osnovne djelatnosti od preko 94m KM, što je imalo za posljedicu prodaju imovine i dovođenje kompanije u veoma lošu poziciju, gubitak uposlenika, partnera i povjerenja na tržištu,
- Značajna kašnjenje u realizaciji projekata usljed neefikasnog i neadekvatnog upravljanja, što je dodatno ugrozilo poslovnu dinamiku,

- Neusaglašenost u strukturi prihoda, gdje je značajno pomenuti nisko učešće prihoda od osnovne djelatnosti u ukupnim prihodima, čime se povećava izloženost riziku koncentracije prihoda na jedan izvor,
- Izuzetno visoki operativni troškovi, koji značajno narušavaju efikasnost poslovanja,
- Neprihvatljivo visoki bankarski troškovi i naknade, koji povećavaju finansijski pritisak na Društvo,
- Slabo i neadekvatno upravljanje povezanim i kapitalno zavisnim društvima, što stvara dodatne operativne i finansijske rizike, gubitke i izostanak potencijalnih prihoda,
- Loš, gotovo zanemariv odnos prema imovini Društva u zemlji i inostranstvu, što je rezultiralo njenim nedovoljno iskorištenim potencijalom,
- Nepovoljni i štetni ugovori sa dobavljačima, koji dodatno opterećuju novčane tokove,
- Nepovoljni i štetni ugovori sa zakupoprimcima, koji značajno umanjuju profitabilnost,
- Neadekvatni poslovni procesi i procedure, što se odražavalo na smanjenju produktivnosti,
- Atrofija poslovnih odnosa sa ključnim poslovnim partnerima, koja dovodi do gubitka tržišne pozicije i nastanak oportunitetnih troškova,
- Niska organizaciona kultura koja ne podstiče inovacije i efikasnost unutar Društva,
- Nedovoljna angažovanost i integracija mlađih kolega u ključne procese, što ograničava potencijal za dugoročnu održivost i rast, karijerni razvoj i motivaciju zaposlenih.

Kvalitet poslovanja pokazuje slika ostvarenih prihoda Društva u periodu 2014. – 2024. godina:

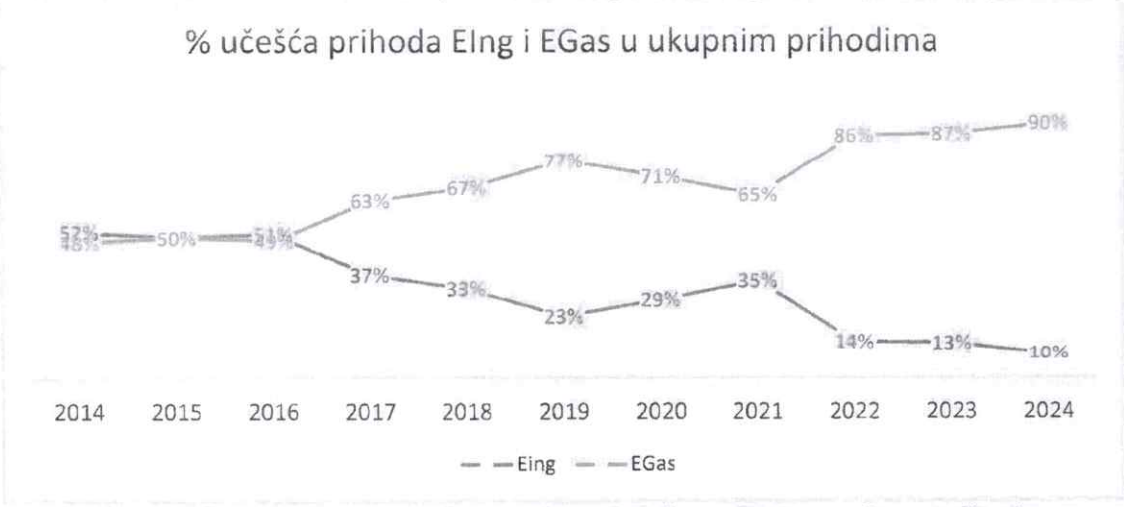

Slika 1. Prihodi Energoinvest d.d. Sarajevo za period 2014. – 2024. godina

Iz prethodno izloženih podataka i slike 1. proizlazi zaključak da Energoinvest već duži niz godina, a naročito u posljednje četiri godine, ostvaruje izuzetno nizak nivo poslovnih prihoda iz svoje osnovne djelatnosti, Energoinžinjeringa, koji bi trebao da

predstavlja ključni stub Društva. Nažalost, ovaj sektor već godinama ne uspijeva da ostvari pozitivne rezultate, pri čemu je veliki broj projekata završavan s negativnim finansijskim rezultatom, čiji su gubici perpetuirani iz godine u godinu, a velikim dijelom pokriveni prodajom imovine.

U svjetlu navedenog, najveći izazov u poslovanju kompanije predstavlja izrazita koncentracija prihoda koja je usmjerena gotovo isključivo na poslove vezane za gas, koja je zbog nestručnog upravljanja kompanijom i nedostatka vizije postajala sve izraženija. Ovo je imalo za posljedicu da je veliki broj kvalitetnih uposlenika i inžinjera u osnovnoj djelatnosti napuštao kompaniju, te time ubrzao dinamiku umanjenja prihoda od osnovne djelatnosti. Ovaj rizik dodatno potkrijepljuje činjenica da se Društvo krajem 2024. godine i dolaskom nove Uprave najvećim djelom konsolidovalo, nastojeći prevazići loše poslovne rezultate iz prethodnih godina, te rješavati naslijeđene probleme koji su proizašli iz tih perioda, pri tome istovremeno vodeći računa da se dovedu kvalitetni kadrovi, te otvore novi biznisi i linije prihoda koje bi umanjile navedeni jaz i usmjerilo poslovanje kompanije što više prema osnovnoj djelatnosti, ali i onim biznisima gdje je koeficijent obrta znatno veći.
Naredni graf prikazan na slici 2 ilustruje strukturu prihoda Društva prema izvorima prihoda, iz kojeg je evidentno prethodno navedeno, posebno u periodu nakon 2016. godine, pa se stiče dojam da Društvo danas u značajnoj mjeri zavisi od prihoda generisanih od prodaje gasa i jasno ukazuje u kojem pravcu se treba kretati kako bi bili što više neovisni i konkurentni, te da obezbjedimo dugoročno poslovanje.

Slika 2. Struktura prihoda Energoinvest d.d. u odnosu na izvor prihoda

Na osnovu svega prethodno navedenog, nesporno proizlazi potreba za promjenom vizije i usvajanjem novog pristupa poslovanja. To je, prije svega, bilo ključno za očuvanje, a potom i potpunu konsolidaciju Energoinvesta, u kontekstu suočavanja sa nepovoljnim poslovnim rezultatima iz prethodnih godina, kao i rješavanja naslijeđenih problema koji su proizašli iz tih perioda.

U tom smislu, tokom druge polovine 2024. godine, u Društvu su preduzete brojne strateške inicijative s ciljem unaprjeđenja svih ključnih segmenata poslovanja, među kojima se kao najvažnije ističu:

- **Intenziviranje radova na svim aktivnim projektima**, uključujući i one koji su stagnirali tokom prethodnih godina (Tanzanija, Albanija, Alžir, Crna Gora, kao i Bosna i Hercegovina).
- **Povećanje aktivnosti u procesu naplate potraživanja i izmirenja obaveza**, što je od ključne važnosti za stabilizaciju finansijskog stanja.
- **Detaljna analiza svih ugovora**, uz intenzivnu pregovaračku dinamiku sa dobavljačima, zakupoprimcima i bankama, s ciljem optimizacije poslovnih odnosa.
- **Uvođenje rigorozne finansijske discipline**, posebno u pogledu kontrole troškova, kako bi se osigurala dugoročna održivost.
- **Uspostavljanje i revizija registra nekretnina i imovine Društva**, uz definisanje aktivnosti vezanih za efikasno upravljanje svakim segmentom imovine.
- **Povećanje aktivnosti u vođenju aktivnih i pasivnih sudskih sporova**, u cilju zaštite interesa Društva.
- **Unapređenje ključnih poslovnih procedura i procesa**, kako bi se postigla veća efikasnost i produktivnost.
- **Uspostavljanje različitih foruma za aktivno uključivanje zaposlenih u poslovne procese**, čime se doprinosi stvaranju inkluzivnog radnog okruženja.
- **Poboljšanje radnih uslova za zaposlene**, gdje se ne misli samo na primanja kao možda najbitniji faktor, već i educiranje, karijerno upravljanje i usavršavanje, stvaranje boljih uslova rada, a sve sa ciljem doprinosa njihovoj motivaciji, dugoročnoj posvećenosti i ostanku u kompaniji.

Pored navedenog, od bitnih događaja u 2024. treba istaći i sljedeće, a što oslikava navedenu viziju i pristup:

- **Novi projekti.** U 2024. godini Energoinvest je dobio nekoliko projekata na tenderima, bio prvi na dva tendera za isporuku trafostanica, te u procesu kvalifikacije i izlaska na bidovanje za dodatna dva tendera. Po prvi put u izradu i pripremu ponuda je bilo uključeno preko 15 inžinjera koji do sada nisu imali takvo iskustvo ili priliku da rade, čime je ovaj rezultat dodatno dobio na značaju. Pokrenuli smo neke nove aktivnosti na poljima na kojima Energoinvest nije nikako radio ili tek sporadično, poput obnovljivih izvora dok smo istovremeno aktivno radili na „zatvaranju" starih projekata i saniranju štete iz prethodnog perioda koja se mjeri milionima.
- **Organizaciona struktura, nove djelatnosti.** Energoinvest je imao jako složene procese, bez jasne horizontalne hijararhije i sa ukinutim odjelima ili segmentima kompanije koji su morali biti tu. S druge strane je imao kompetencije koje su ogromna prednost, ali nisu iskorištene kako bi se kreirale nove grane poput poslovanja u segmentu obnovljivih izvora energije ili cirkularne ekonomije, odnosno proizvodnje različitih komponenti koje se koriste u energetici. Sa imenovanjem nove Uprave, krajem 2024. godine istovremeno su započete ove aktivnosti i u prvom kvartalu 2025. godine planirano je da izađemo sa novim prijedlogom unutrašnje organizacije koji će dodatno doprinijeti da se obezbjede novi poslovi, poboljšaju procesi i postigne mnogo veća efikasnost, ali i pokrenu značajni novi projekti i proizvodnja sa ciljem imanja vlastitog proizvoda.

- **Partnerstva.** U drugoj polovine 2024. godine je pokrenut niz sastanaka sa različitim partnerima koji djeluju u srodnim djelatnostima, kako bi uvećali vlastitu konkurentnost u zajedničkom nastupu na različitim tržištima ili kreirali nove proizvode i predispozicije, a sve u cilju ostvarenja povećanja prihoda iz primarne djelatnosti. Potpisani su ugovori o strateškom nastupu sa njemačkom kompanijom Wattkraft, liderom u oblasti obnovljivih izvora energije. Kroz ovu saradnju se otvaraju tržišta EU i Afrike u ovom segmentu. Pokrenuta je i značajna saradnja sa kompanijama poput ARES, UKSOL, Emerson, Siemens, General Electric, Nokia. Započeli smo i saradnju sa lokalnim kompanijama, te dogovorili zajedničke nastupe na tenderima i projektima gdje imamo komplementarne kompetencije. Ovdje bi posebno izdvojili saradnju sa JP EP BiH na projektima vezanim za kritične minerale i proces odsumporavanja, kao inovativnom pristupu i izgradnji novih rješenja gdje postoji jako veliki potencijal. U saradnji sa konzorcijalnim partnerom ENERGOIN/ Turska, Društvo priprema predkvalifikacijeza isporuku uljnih distributivnih transformatora.

- **Educiranje kadrova i saradnja sa fakultetima.** Krajem 2024. godine pokrenuta su dva projekta. Po prvi put veoma poželjna PMP edukacija i obrazovanje licenciranih Projekt menadžera za 13 uposlenika Energoinvesta, te ostvarena veza sa Elektrotehničkim i Mašinskim fakultetom u Sarajevu i obezbjeđena stručna praksa za preko 50 studenata Elektrotehničkog fakulteta, čije su impresije fascinantne, a neki su poslije pronašli i zaposlenje u Energoinvestu.

- **Stvaranje boljih uslova za uposlenike.** Ovaj segment je zatečen kao zapušten, pa je pokrenut niz aktivnosti kako bi se stvorili uslovi kakve uposlenici zaslužuju, ali i pokazao odnos koji će osigurati vraćanje povjerenja i stvaranje preduslova za nastavak saradnje. Tako je krajem 2024. godine za sve uposlenike osiguran: kvalitetan sistematski pregled (prvi put nakon osam godina), isplata jednokratne pomoći u iznosu od 2.500 KM neto po uposleniku, isplata plate do 20-og u mjesecu (ranije je bila na samom kraju mjeseca), pokrenuta nabavka novih, ergonomskih stolica i planirana obnova voznog parka, u kojem su vozila stara i preko 12 godina.

- **Uvođenje finansijske discipline i kontrole nad procesima.** Zatečene procedure Društva, koje su se primjenjivale tokom nabave nisu davale najbolje rezultate, a time su i pozitivni finansijski efekti bili značajno umanjeni. Promjena procedura i procesa, te intenzivni pregovori sa dobavljačima, kupcima i bankama su rezultirali mnogo većim povjerenjem unutar organizacije i organizovanije djelovanje, ali i pretpostavke da novce koji se uštede možemo preusmjeriti na uposlenike, čime se efekti multipliciraju. Kada su u pitanju procesi i upravljanje istim, moramo istaći da jedan od njih je i onaj koji vodimo sa Sarajevo - gasom Istočno Sarajevo, koji ima za posljedicu prestanak prijetnji gašenjem dotoka gasa u zimskim mjesecima, ali i povrat preplaćenih sredstava i opet jačanje finansijske discipline. Procjena nove Uprave je da ovakim pristupom možemo napraviti efekat uštede na nivou kompanije do 500.000 KM godišnje u odnosu na zatečeno stanje. Ovdje treba izdvojiti i izazove sa

uspostavljanjem drugačijeg odnosa prema povezanim licima i imovini koju Energoinvest posjeduje, jer je ovaj segmet do sada bio jednako značajno zapušten i to ponajviše iz dva razloga – imovina nije stavljena u funkciju iako je prošlo gotovo 30 godina od završetka rata ili ukoliko je izdata u zakup onda je čest slučaj da je to napravljeno po cijenama značajno nižim od tržišnih.

- **Unaprijeđenje finansijskog izvještavanja.** U okvirima mogućnosti, primijenjene su neke od preporuka iz Izvještaja nezavisnog revizora za 2023. uz nastojanje da se kontinuirano radi na unaprijeđenju finansijskog izvještavanja i usklađenosti sa MRS i MSFI.
- **Društvena odgovornost, sponzorstva i vidljivost brenda.** Obzirom da Energoinvest nije samo kompanija, nego mnogo više od toga i kreator novih vrijednosti BH društva u cjelini, odluka nove Uprave je da se vrati toj ideologiji, koja je upravo najviše doprinijela jačanju brenda Energoinvest i njegovom snažnom usponu. U tom kontekstu potpisani su ugovori o sponzorstvu i saradnji sa Košarkaškim i Rukometnim savezom Bosne i Hercegovine, te saradnja sa Olimpijskim komitetom BiH. Svim ovim aktivnostima značajno je popravljen imidž kompanije, te vidljivost brenda Energoinvest.

Prethodno navedene aktivnosti, od dolaska nove Uprave, su imale za posljedicu kreiranje pozitivnog ambijenta i rasta, što je dovelo do pozitivnog preokreta i na Sarajevskoj berzi, gdje je vrijednost od početnih 0,65 KM/dionici na 01.06.2024. godine, kada je imenovana nova Uprava, dosegla nevjerovatnih 1,10 KM/dionici na 31.12.2024. godine, a što je rast od gotovo 70% u samo 6 mjeseci.

Ključni pokazatelji sa 31.12.2024.

U nastavku su predstavljeni ključni poslovni i finansijski pokazatelji koji daju uvid u finansijsku i operativnu poziciju Društva na dan 31.12.2024. godine, te njihovo poređenje sa ostvarenjem u 2023. godini. Analiza ovih pokazatelja prikazuje postignute rezultate, identifikaciju oblasti koje zahtjevaju dodatne napore, kao i uspjeh u realizaciji ciljeva nove Uprave tokom druge polovine 2024. godine. Kroz ovaj pregled se nastoji pružiti prikaz aktivnosti, donošenja poslovnih odluka i realizacije postavljenih prioriteta, s ciljem daljeg unaprjeđenja poslovanja i jačanja konkurentnosti na tržištu.

Tabela 1. Ključni pokazatelji na dan 31.12.2025. godine

Ključni pokazatelji	31.12.2023. (KM)	31.12.2024. (KM)	% promjene
Ukupni prihodi	197.006.992	182.989.590	-7%
Ukupni rashodi	196.142.326	181.113.612	-8%
Dobit prije poreza	864.666	1.875.978	+117%
Dobit nakon poreza	312.336	426.502	+37%
Ukupna imovina	**183.836.769**	**184.822.792**	**+0,5%**
Ukupan kapital	**75.733.605**	**77.093.355**	**+1,8%**

Ukupne obaveze	**108.103.164**	**107.729.437**	**-0,4%**

Poredeći podatke 31.12.2024. sa 31.12.2023. godine, može se uočiti nekoliko ključnih trendova koji ukazuju na pozitivne promjene u poslovanju Društva, kao i na izazove koji su i dalje prisutni.

- **Ukupni prihodi** su zabilježili **pad od 7%** u 2024. godini u odnosu na prethodnu godinu. Iako je smanjenje prihoda zabrinjavajuće, u kontekstu šireg poslovnog okvira, pad prihoda prikazuje realnu sliku Društva u tom segmentu, a što je posljedica prethodno navedenog. Ipak, smanjenje rashoda u velikoj mjeri kompenzira pad prihoda, što sugeriše na poboljšanje efikasnosti u upravljanju troškovima.
- **Ukupni rashodi: Smanjenje ukupnih rashoda za 8%** u odnosu na prethodnu godinu ukazuje na efikasnije upravljanje poslovnim troškovima, što predstavlja pozitivan korak ka optimizaciji operacija. Ovaj pad rashoda, u kombinaciji sa smanjenjem prihoda, ukazuje na to da su intenzivirane aktivnosti na smanjenju nepotrebnih izdataka i racionalizacije resursa, čime smo obezbjedili povećanje profitabilnosti i stabilnost, što se vidi u nastavku tabele.
- **Dobit prije poreza: Značajan skok od 117%** u dobiti prije poreza pokazuje značajan oporavak i poboljšanje efikasnosti poslovanja Društva. Ovaj rast ukazuje na to da je Društvo uspjelo da se stabilizuje i poveća svoju profitabilnost uprkos smanjenju prihoda, kroz optimizaciju troškova, efikasnije upravljanje projektima, efektivniju naplatu sudskih sporova i bolju kontrolu poslovnih procesa.
- **Dobit nakon poreza: Porast od 37%** u neto dobiti ukazuje na uspješnu realizaciju aktivnosti usmjerenih na povećanje profitabilnosti, kao i na bolju kontrolu poreznih obaveza. Iako je ovaj rast manji u poređenju sa rastom dobiti prije poreza, on i dalje predstavlja pozitivan signal za investitore i pokazuje stabilizaciju finansijskih rezultata Društva. Ovdje je bitno i objasniti da bi dobit nakon poreza bila značajno veća i pratila rast vrijednosti dobiti prije poreza da nismo kao nova Uprava izvršili rezervisanje troškova iz prethodnog perioda po osnovu penala, sudskih sporova, arbitraže i slično, a koji nisu poreski priznati.
- **Ukupna imovina: Rast ukupne imovine od 0,5%** ukazuje na stabilnost u pogledu resursa koje Društvo posjeduje. Ovaj skromni porast sugeriše da Društvo nije imalo značajnih ulaganja u imovinu tokom 2024. godine, ali pokazuje da je uspjelo da zadrži svoju imovinu, što je u skladu sa ciljem očuvanja stabilnosti tokom perioda smanjenih prihoda.
- **Ukupan kapital: Rast kapitala od 1,8%** ukazuje na postepeni rast dioničkog kapitala, što je rezultat blagog, stabilnijeg finansijskog rasta. Ovaj porast u kapitalu pruža osnovu za dalji razvoj Društva i ukazuje na stabilnost kapitalne strukture, te predstavlja pozitivan trend koji je bitan vlasnicima kapitala.
- **Ukupne obaveze: Smanjenje obaveza za 0,4%** ukazuje na uspješnu implementaciju strategije smanjenja duga i obaveza, što doprinosi jačanju finansijske pozicije Društva. Iako ovo smanjenje nije značajno, ipak ukazuje na pažnju posvećenu smanjenju finansijskog rizika, a što je jako bitno za dugoročnu održivost poslovanja.

Iz prethodne analize proizlazi zaključak da značajan broj poduzetih aktivnosti nove Uprave u poslovanju Energoinvesta u 2024. godine pokazuje napredak u smislu profitabilnosti i kontrole troškova, uprkos padu prihoda. Ovaj pad kompenziran

značajnim umanjenjem rashoda uticao je na poboljšanje dobiti i stabilizaciji kapitala i imovine, te pokazuju značajan napredak u namjeri prilagođavanja tržišnim uslovima i povećanju efikasnosti. S obzirom na smanjenje obaveza i pozitivan rast kapitala, kroz drugu polovinu 2024. godine je postavljena solidna osnova za dalji rast i razvoj u narednom periodu.

Naredna, kratka analiza ostalih finansijskih pokazatelja će dati dodatni uvid u ostvarene rezultate u protekloj godini, te ukazati na segmente u kojima je ostvaren napredak, kao i oblasti koje zahtjevaju dalju dodatnu pažnju i unaprjeđenje, a što su izazovi pred Upravom u narednom periodu. U poređenju sa prethodnim godinama, ovi pokazatelji reflektiraju početak pozitivne transformacije, stabilizacije poslovanja i uspješno implementirane strategije koje su omogućile rast i veću profitabilnost.

Bruto marža za 2024. godinu iznosi približno 19,7%, što predstavlja **značajan porast od više od 49%** u odnosu na 2023. godinu. Ovaj pomak ukazuje na uspješno upravljanje troškovima proizvodnje i nabavke, kao i na poboljšanu efikasnost u ostvarivanju prihoda, čime je povećana razlika između prihoda od prodaje i troškova prodaje, što je ključni indikator rentabilnosti na nivou osnovne djelatnosti.

Operativna marža za 2024. godinu iznosi 1,03%, što je **povećanje za više od 160%** u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj porast ukazuje na značajno poboljšanje u kontroli operativnih troškova i veću efikasnost u upravljanju poslovnim procesima, čime se osigurava veći profit prije oporezivanja, kamatnih troškova i drugih vanrednih stavki.
Neto marža za 2024. godinu iznosi 0,23%, **što je povećanje od 44%** u odnosu na 2023. godinu. Iako relativno skromna, ova vrijednost ukazuje na pozitivnu transformaciju u profitabilnosti nakon oporezivanja, sugerišući da je postignuta bolja kontrola nad troškovima i efikasnije korišćenje resursa.
Povrat na imovinu (ROA) za 2024. godinu iznosi 0,23%, **što je rast od 35%** u odnosu na prethodnu godinu, te signalizira poboljšanje sposobnosti Društva da generiše profit na osnovu svoje imovine, što je ključni indikator efikasnosti u korišćenju resursa za ostvarenje finansijskih ciljeva.
Povrat na kapital (ROE) za 2024. godinu iznosi 0,55%, **što je povećanje od 34%** u odnosu na 2023. godinu. Ovaj indikator ukazuje na poboljšanje iskorištenja kapitala dioničara, što je od izuzetne važnosti za vraćanje povjerenja u poslovanje Društva i rast vrijednosti dionice.
Koeficijent operativne efikasnosti (CIR) za 2024. godinu iznosi 98,97%, što je **smanjenje od 0,6%** u odnosu na prethodnu godinu. Iako je zabilježen blagi pad ovog pokazatelja, on i dalje ukazuje na izuzetno visok nivo operativnih troškova u odnosu na prihode, što znači da se operativni troškovi moraju nastaviti rigorozno kontrolisati i smanjivati, a što će dovesti do željenog dodatnog targetiranog pada ovog koeficijenta već u 2025 godini i godinama iza.
Koeficijent likvidnosti za 2024. godinu iznosi 0,78, što predstavlja **porast od 56%** u odnosu na 2023. godinu. Međutim, ovaj koeficijent je i dalje < od 1, što znači da se kratkoročne obaveze ne mogu i dalje u potpunosti pokriti kratkoročnom imovinom, te da održavanje i poboljšanje tekuće likvidnosti i dalje ostaje najveći izazov Uprave u finansijskom smislu. Svakako da je ovaj rast izuzetno pozitivan, obzirom da ukazuje na poboljšanje likvidnosti i bolju sposobnost izmirenja kratkoročnih obaveza, te smanjuje finansijski rizik, osiguravajući stabilnost poslovanja u kratkom roku, posebno imajući u vidu činjenicu da je ovaj koeficijent u 2023. godini iznosio 0,5 što znači da je pokrivenost kratkoročnih obaveza kratkoročnom imovinom bila u visini od 50%.

Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju 2024. godine iznosili su **+7,84 miliona KM**, u poređenju sa +4,76 miliona KM na početku 2024., odnosno na kraju 2023. godine. Ovaj **značajan rast** ukazuje na bolju likvidnost i kontrolu novčanih tokova, što omogućava veću fleksibilnost u finansijskom poslovanju, te smanjenje zavisnosti od spoljnog finansiranja, a što je izuzetno dobar trend.
Neto dug za 2024. godinu iznosi **-1,8 miliona KM**, što predstavlja razliku od 4,4 miliona KM u odnosu na 2023. godinu kada je isti iznosio +2,6 miliona KM. Koeficijent neto zaduženosti za 2023. godinu je iznosio 3,4%, dok je u 2024. zbog negativnog neto duga i ovaj koeficijent negativan, a što se dešava po prvi put nakon niza godina. Ovaj rezultat ukazuje na značajan pomak u smanjenju dugovanja Društva, kao i na poboljšanje njegove finansijske stabilnosti.

Također po prvi put nakon dugog niza godina, na 31.12.2024. godine **potraživanja od kupaca premašuju obaveze prema dobavljačima** za iznos od 2 miliona KM. Ovaj pomak ukazuje na poboljšanje likvidnosti i bolju ravnotežu između kratkoročnih finansijskih obaveza i potraživanja. **Pokrivenost obaveza potraživanjima** na kraju 2024. godine iznosila je 1,06, u poređenju sa 0,9 na 31.12.2023. godine, što je pokazatelj značajnog unapređenja finansijske pozicije Društva.
U nastavku, na temelju prethodno analiziranih ključnih finansijskih pokazatelja poslovanja u 2024. godini, slijedi prikaz nekoliko ključnih aktivnosti i njihov finansijski uticaj koji su značajno doprinijeli ostvarenom najboljem finansijskom rezultatu nakon niza godina izazovnog poslovanja:

Segment prihoda - Više od 1 milion KM:

- **Povećanje cijene zakupa poslovnih prostora**: Ova aktivnost je rezultirala dodatnim prihodom od približno 300.000 KM godišnje, čime je značajno unaprijeđena profitabilnost u segmentu zakupa.
- **Pozitivna rješenja sudskih sporova**: Tri povoljne presude u korist Energoinvesta donijela su prihod od oko 820.000 KM, pri čemu je dio naplate realiziran u 2024., dok se naplata preostalog iznosa očekuje u 2025. godini.

Segment troškova - Smanjenje i izbjegavanje troškova, više od 2 miliona KM:

- **Poboljšanje uvjeta sa dobavljačima i bankama**: Pregovaranjem boljih uvjeta na okvirnim ugovorima sa dobavljačima i bankama, ostvarena je ušteda od 250 hiljada KM na godišnjem nivou, uz očuvanje istog ili ostvarivanje većeg nivoa kvaliteta usluge.
- **Izbjegavanje jednokratnih troškova**: Kroz pregovore i optimizaciju poslovnih aktivnosti, uspjelo se izbjeći jednokratne troškove u vrijednosti od oko 1,9 miliona KM, što je imalo značajan uticaj na ukupnu finansijsku stabilnost.

Ukupne uštede i dodatni prihodi:
Uzevši u obzir ostvareni dodatni prihod i vrijednost postignutih ušteda, ukupan efekat iznosi više od **+600.000 KM/godišnje**, dok su jednokratno napravljeni efekti u visini od **+2.700.000 KM**. Ove aktivnosti nisu samo omogućile stabilizaciju finansijskog položaja, već su i dugoročno poboljšale likvidnost i profitabilnost.
Posebno treba istaknuti da je kroz ove ukupne efekte postignute u drugoj polovini 2024. godine, nova Uprava osigurala povećanje plata zaposlenima više i od zahtjeva Sindikata, a u skladu sa intencijom Vlade Federacije BiH da se poboljšaju uvjeti

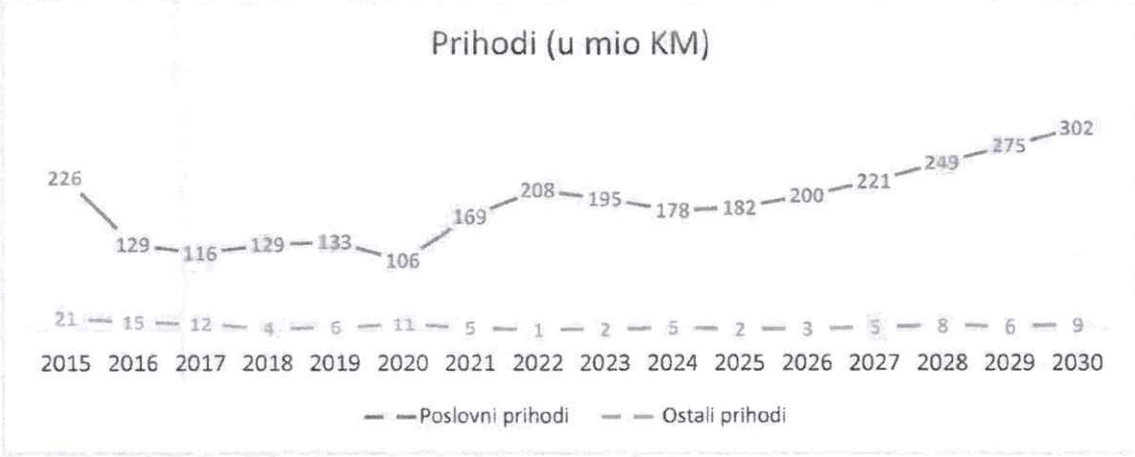
zaposlenika, što predstavlja ključnu komponentu u očuvanju motivacije i produktivnosti radne snage, odnosno da Energoinvest uz viziju i energiju koje tržište prepoznaje postaje jedan od najpoželjnijih poslodavaca u BiH.

Plan za period 2025. – 2030.

Najznačajniji pokazatelji Plana poslovanja za 2025. godinu

- **Planirani operativni prihodi: 181,5 milion KM;**
- **Planirani rashodi: 173,5 miliona KM;**
- **Planirana bruto dobit: 8 miliona KM;**
- **Investicije: industrijska proizvodnja i razvoj proizvoda;**
- **Rast broja uposlenih: do 30% u proizvodnji i inžinjeringu;**
- **Planirana dobit po uposleniku: bruto 30.000 KM.**

U nastavku prikaz poslovanja u posljednjih 10 godina, zatim plan za 2025 i period do 2030 godine.

Slika 3. Struktura planiranih prihoda Energoinvest d.d. u 2025. godini

Slika 4. Planirana dobit/gubitak za Energoinvest d.d. u 2025. godini

Slika 5. Planirana dobit po uposlenom za Energoinvest d.d. u 2025. godini

Trenutna Uprava ulazi u 2025. godinu s jasno postavljenim ciljem: transformirati Energoinvest u sinonim za vrhunski inženjering, inovacije i hrabre poslovne odluke. Taj ambiciozan zadatak se ne ogleda samo u održavanju stabilnosti poslovanja, već i u odlučnom iskoraku prema novim tržištima, jačanju prisustva na globalnoj sceni i širenju kapaciteta kompanije. Energoinvest treba i dalje biti lider u inženjerskim rješenjima, ali sa snažnijim fokusom na inovativne pristupe, tehnološki napredak i održivi razvoj.

Stoga plan za 2025. godinu označava početak jasne vizije uspjeha, temeljenog na energičnom pristupu, strateškim partnerstvima i odlučnosti u suočavanju s velikim izazovima, kao i hrabrosti za prepoznavanje i korištenje potencijalnih prilika.

Strateški ciljevi Energoinvesta su postavljeni u skladu s ambicioznom vizijom budućnosti, kako bi kompanija osigurala dugoročan rast i održivost:

- **Restrukturiranje i prilagodljivost tržišnim promjenama:** Potrebno je optimizirati organizaciju rada kako bi se povećala fleksibilnost i sposobnost brzog odgovora na tržišne i regulatorne izazove. Ovaj pristup omogućava konkurentnost u dinamičnom tržištu.
- **Operativna izvrsnost:** Fokus na unapređenje poslovnih procesa, smanjenje troškova i povećanje profitabilnosti kroz modernizaciju i inovacije, te uvođenje novih softvera i standarda koji će omogućiti Upravi veću kontrolu, pokazatelje, a time i donošenje pravovremenih i ispravnih odluka.
- **Razvoj ljudskih resursa:** Investiranje u stručni razvoj, zapošljavanje i kontinuirano usavršavanje zaposlenih ključno je za ostvarivanje konkurentske prednosti i jačanje organizacione kulture, ali i sticanje potrebnih znanja u smislu licenci koje su nam neophodne kako bi uopšte bili u poziciji da se takmičimo na zahtjevnim tržištima.
- **Diverzifikacija proizvoda i usluga:** Razvoj novih proizvoda i usluga, te uvođenje inovacija u energetskoj tranziciji omogućit će Energoinvestu širenje tržišnog udjela i smanjenje zavisnosti od jednog izvora prihoda.
- **Partnerstva i strateške saradnje:** Razvijanje dugoročnih partnerstava sa ključnim igračima u industriji omogućit će zajednički rast i inovacije. Kroz saradnje sa liderima tržišta, Energoinvest može proširiti svoj uticaj i značajno unaprijediti svoje poslovanje. Ovdje se posebno trebaju istaći redovne aktivnosti i sastanci, interno i

eksterno, na razvoju vlastitog proizvoda i pokretanja industrijske proizvodnje i njene ekspanzije kada je u pitanju energetski sektor i njegova neovisnost kao jedan od primarnih ciljeva Energetske strategije Federacije Bosne i Hercegovine.

- **Regionalna i globalna ekspanzija**: Aktivnosti usmjerene na širenje poslovanja u nove geografske regije i tržišta ključne su za diversifikaciju rizika i povećanje tržišnog udjela. Ovaj pristup omogućava Energoinvestu da postane centar izvrsnosti i kompetitivnosti na globalnom nivou, ali i nove kanale prodaje bilo da se radi o vlastitim proizvodima ili komponentama koje bi se proizvodile pod brendom Energoinvest.
- **Društvena odgovornost, sponzorstva i vidljivost brenda:** U 2024. su potpisani ugovori o sponzorstvu i saradnji sa Košarkaškim i Rukometnim savezom Bosne i Hercegovine, a u 2025. godini se planira i saradnja sa Olimpijskim komitetom Bosne i Hercegovine, te sponzorstva sa institucijama kulture.
- **Unutrašnja organizacija**: U 2022. godini su uvedene značajne promjene koje su imale za cilj uspostavljanje novog organizacionog okvira kompanije, što se u naredne gotovo tri godine pokazalo kao veoma izazovno, bez jasne horizontalne hijerarhije i mnogih izazova u poslovanju, što je vjerovatno bila posljedica značajnog gubitka kvalifikovanog kadra. Pri tome, neki odjeli su u potpunosti ugašeni, a vrsta posla i zakonska legislativa jasno ukazuje na potrebu postojanja istih. Ovdje se u prvom redu misli na Odjel interne revizije, Odjel za Kontroling ili Biro za upravljanje kapitalno povezanim društvima. Iz navedenog, kao i iz potrebe poslovanja društva za osnivanjem novih divizija i implementiranjem vizije nove Uprave društva, u 2025. godini je planirana izmjena unutrašnje organizacije društva koja bi trebala osigurati ostvarenje rezultata iz Plana poslovanja za 2025. što podrazumijeva i povratak navedenih odjela, ali i kreiranje nekih novih sektora koji su već pokazali veliku potentnost u smislu poslova koji su po prvi put rađeni krajem 2024. godine i vodili se pregovori sa različitim partnerima za druge u idućim godinama.
- **Racionalizacija svih troškova na svim nivoima i u svim organizacionim jedinicama:** Ovo je jedan od imperativa u 2025. godini, koji će obezbjediti usmjeravanje resursa u aktivnosti koje će rezultirati razvojem i novim projektima, a sve u skladu sa prezentiranim poslovnim planom.

Iz svega prethodno navedenog jasno je da će u 2025. godini u fokusu poslovnih aktivnosti biti nekoliko pravaca koji se moraju voditi istovremeno, sa ciljem da se značajno uvećaju prihodi, osnaži primarna djelatnost kompanije, pokrene industrijska proizvodnja i otvore nove prihodovne linije sa značajno bržim koeficijentom obrta, te zadrži finansijska izvrsnost i efikasnost koju smo uspješno započeli i ostvarili značajne rezultate sa izvrsnim pokazateljima.

Najznačajniji ugovoreni poslovi u realizaciji za 2025. godinu

Ugovor o izgradnji trafostanica u Tanzaniji: 12.02.2018 godine je potpisan ugovor sa Tanzania Electric Supply Company Limited – TANESCO za projekat projektovanja, isporuke opreme i izgradnje nove TS 400/220/33 kV Arusha i proširenja postojeće 220/33 kV Singida po principu „ključ u ruke". Vrijednost ugovora sa aneksima je 40,7 miliona USD + 29,3 miliona TZS (12,8miliona USD) što ukupno iznosi 53,4 miliona USD.

Na projektu izgradnje trafostanica u Tanzaniji, kupac je izdao completion i operational acceptance certifikate ("certifikati o privremenom i definitivnom prijemu"). Radovi koji su bili planirani za 2024. su okončani, a u prvom kvartalu 2025. je planirana isporuka kupcu projekta izvedenog stanja i preostale finalne dokumentacije (FAT izvještaji, trening materijali, priručnici za operatere i sl.). U toku je garantni period u kome je obaveza Energoinvest da otkloni eventualne primjedbe vezane za rad opreme i funkcionisanje same trafostanice.

Po ugovoru o izgradnji dalekovoda u Tanzaniji: u 2024. godini izvršeni su radovi na otklanjanju sitnih nedostataka i izgradnji zaštite temelja od erozije tla, te testiranje kompletne linije sa dionicom u Keniji i puštanje pod napon. Projekat je uspješno završen, dobijeni su svi potrebni certifikati i u toku je garantni period.
Izazovi sa kojima se susrećemo jesu otvorena pitanja penala zbog kašnjenja u radovima u visini od USD 2 miliona, o čemu sa Investitorom intenzivno pregovaramo. Zaključno, i pored svih izazova Društvo intenzivno dogovara sa Investitorom način da se krajem 2025. godine ispune svi uslovi za naplatu zadržanog plaćanja.

Ugovor o izgradnji dalekovoda u Albaniji: Krajem 2018. godine potpisan je ugovor sa Operatori i Sistemit te Transmetimit OST Albanija, koji se odnosi projektovanje, isporuku opreme i izgradnju 400 kV, 220 kV i 110 kV dalekovoda i 110 kV podzemnog energetskog kabla po sistemu ključ u ruke. Predmetni dalekovod je dio projekta „Tirana Ring". Vrijednost ugovora je 20 miliona EUR, uključujući povećanje po aneksu ugovora. Kontinuirani cilj albanskog operatora Operatori i Sistemit të Transmetimit (OST) je modernizacija i širenje prijenosne mreže u Albaniji.

Potpisivanjem aneksa ugovora u drugoj polovini 2023. ispunili su se uslovi za intenziviranje aktivnosti na ovom projektu. U toku 2024. realizovane aktivnosti su se odnosile na isporuku preostale opreme i izvođenje radova u onim segmentima ugovora u kojima su okolnosti to dozvoljavale. Realizaciju jednog dijela ugovora usporava pitanje neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, te izostanak obezbjeđenja građevinske dozvole od strane Investitora. Ovdje s druge strane postoji visok nivo završetka radova u odnosu na ono što se moglo napraviti, kao i generalno čitav projekat.

Ugovor o izgradnji dalekovoda u Sjevernoj Makedoniji: Predmetni ugovor za izgradnju 400 kV dalekovoda je sjeverno-makedonski dio projekta izgradnje 400 kV dalekovodne konekcije između Sjeverne Makedonije (Bitola) i Albanije (Elbasan), a koji će značiti početak funkcionisanja sjeverno - makedonskog koridora Istok - Zapad, i što će, prije svega, omogućiti tranzit električne energije iz Bugarske, preko Sjeverne Makedonije i Albanije u Italiju.

Predmet ugovora je projektovanje, isporuka opreme i izgradnja 400 kV dalekovoda od Bitole, preko Ohrida, do Sjeverno - Makedonsko/Albanske granice u dužini od 97,5 km, po sistemu „ključ u ruke".

Početak ugovora je 04.11.2020, a osnovni prvobitno definisani rok za realizaciju ugovora je 30 mjeseci, odnosno do 03.05.2023. Tokom realizacije ugovora desila se pandemija Covid-19, kao i drastično povećanja cijena materijala i radova. Ova dešavanja su jasno okarakterisana kao viša sila, koja je prouzrokovala produženje roka realizacije, a bez povećanja cijene osnovnog ugovora, nastavak realizacije nije bio moguć. Osnovna cijena ugovora je 14,5 mil. EUR (bez PDV-a).

Na ugovoru o izgradnji dalekovoda u Sjevernoj Makedoniji, težište je bilo na aktivnostima obezbjeđenja zahtjeva za povećanjem vrijednosti osnovnog ugovora, što je bio neophodan uslov za završetak ugovora, a u vezi sa enormnim rastom cijena repromaterijala koji su osnovne komponente opreme koja se koristi za izgradnju elektroenergetskih objekata.

Nažalost, do potpisivanja aneksa nije došlo, a krajem 2024. godine Investiror, kompanija MEPSO Sjeverna Makedonija, je podnijela jednostrano, neosnovan zahtjev za raskid ugovora. Istovremeno su prema poslovnim bankama podnešeni i zahtjevi za naplatu po aktivnim garancijama, avansnoj i garanciji za dobro izvršenje posla, izdatim u korist MEPSO. Iako se radilo o značajnim iznosima protesta (EUR 955.008,48 za avansnu i EUR 1.491.988,90 za garanciju za dobro izvršenje posla) Energoinvest je uredno izvršio plaćanje po osnovu oba zahtjeva, bez ugrožavanja tekuće likvidnosti, niti rejtinga kod poslovnih banaka. Po osnovu ovog jednostranog raskida ugovora angažovana je renomirana advokatska kancelarija i Investitoru su upućeni odgovori sa prijedlozima za rješenje nastale situacije.

Nakon analize kompletne dokumentacije, od momenta podnošenja ponude i tenderske dokumentacije do momenta prijema obavijesti o raskidu ugovora, procjena advokata je da je pozicija Energoinvesta u ovom slučaju zadovoljavajuća. Investitor je, u odgovoru koji mu je dostavljen, pozvan na ponovno razmatranje svoje odluke o raskidu ugovora, te obavješten o namjeri pokretanja Arbitražnog postupka za slučaj da isti ne bude spreman na međusobni dogovor o daljoj sudbini Ugovora.

Ugovor o izgradnji trafostanica El Milia Alžir: Ovim projektom je predviđena izgradnja dvije nove trafostanice 400/220 kV El Milia i 220/60 kV El Milia II. Preko ovih stanica će biti povezana nova gasna elektrana velike snage, nova željezara, postojeća elektrana u Jijelu i 3 nove stanice 400 kV, 5 stanica napona 220 kV i 4 stanice napona 60 kV. Stanice El Milia i El Milia II će biti međusobno direktno povezane sa dva kabla 220 kV. Na stanicama su instalirana 4 transformatora: 2 snage 300 MVA i dva snage 120 MVA.

Na ugovoru izgradnje trafostanica S/S 400/220 kV El Milia i S/S 220/60 kV El Milia 2 u Alžiru, budući da su trafostanice puštene pod napon, u fokusu su bile aktivnosti na realizaciji završnih faza ugovora, kako tehničkih tako i administrativnih. Tako je u 2024. godini završena predaja rezervnih dijelova, alata, opreme koja nije ugrađena, a pripada kupcu, demobilizacija kampa, priprema i predaja zahtjeva za avenan na ugovor, priprema bilansa i dosijea pravdanja kašnjenja, a što će se nastaviti i u prvoj polovini 2025. godine kada se namjerava ovaj proces završiti.

Generalno, u narednom periodu akcenat će biti na nastavku radova na konačnom otklanjanju svih primjedbi na ukupno osam aktivnih projekata, od kojih je većina već i završena. Za obje trafostanice teče garantni period i to TS EL MILIA 400/220 kV od decembra 2022.g. (do decembra 2024.g.), a za EL MILIA II 220/60 kV od decembra 2023.g. do decembra 2025.g.

Ugovor Sanacija/rekonstrukcija dalekovoda 220kV RP Kakanj – TS Tuzla 4: potpisan 18.03.2024. godine između Energoinvest i Elektroprenos BiH a.d. Banja Luka u vrijednosti od 6,5 miliona KM, a rok za završetak je 2 godine. Predmet ugovora je izrada projektne dokumentacije, pribavljanje potrebnih saglasnosti i dozvola, nabavka

opreme i materijala i izvođenje elektromontažnih i građevinskih radova na sanaciji/rekonstrukciji dalekovoda 220kV Kakanj -Tuzla na dionici od SM57 do TS Tuzla 4 u dužini od 50 km.
Dosadašnja realizacija ugovora se odvija u skladu sa planiranom dinamikom. Aktivnosti na izradi kompletne projektne dokumentacije i ishodovanje dozvola za građenje su 100% realizovane, izvršena je nabavka i isporuka opreme i materijala.
Početkom trećeg kvartala 2025 godine ostvaren je stepen završetka radova na slijedeći način: Izgradnja temelja je realizovana 93%, demontaža postojećih stubova 40%, montaža i podizanje novih stubova 54% te elektromontažni radovi na 44%, čime držimo dosta dobru dinamiku radova i očekujemo završetak projekta da bude na vrijeme i u skladu sa planovima.

Ugovor o isporuci opreme za potrebe izgradnje FNE za vlastite potrebe:
Energoinvest je u septembru 2024. god. sklopio partnerski Ugovor sa Njemačkom firmom Wattkraft za isporuku opreme potrebne za izgradnju FNE. Na osnovu tog ugovora o partnerstvu Energoinvest je učestvovao na tenderima za isporuku opreme i uspio zaključiti prvi Ugovor za isporuku opreme.
Ugovor o isporuci opreme je zaključen dana 27.09.2024.godine sa SHPP d.o.o. Sarajevo za isporuku opreme za potrebe izgradnje FNE za vlastite potrebe njihovog klijenta.
U periodu okt-dec 2024.godine Energoinvest je učestvovao u dostavi ponuda za isporuku opreme za izgradnju FNE i baterijska skladišta, dok u narednom periodu Energoinvest će vršiti kadrovsko popunjavanje i osposobljavanje, kao i pronalaženje referentnih konzorcijalnih partnera, podizvođača i isporučilaca opreme za učešće na realizaciji EPC ugovora na izgradnji FNE u BiH i inostranstvu.

Najznačajniji novi projekti u planu za realizaciju u 2025. godini

Uprava Energoinvesta je postavila vrlo ambiciozne ciljeve za 2025. godinu i naredni period, s jasnim fokusom i na pokretanje proizvodnih kapaciteta, bilo putem vlastitih investicija, bilo kroz strateška partnerstva s renomiranim domaćim i međunarodnim kompanijama. U tom kontekstu, segment proizvodnje i asembliranja transformatora predstavlja posebno interesantnu priliku, s obzirom na činjenicu da su mnoge fabrike već unaprijed rasprodale svoju trogodišnju proizvodnju.

U prethodnom periodu, održan je niz produktivnih sastanaka sa predstavnicima turske kompanije Ares Trafo Ekipmanlari San.Tic.Ltd.Sti, specijalizirane za proizvodnju komponenti i transformatora. Ovi sastanci, zajedno s posjetom predstavnika Energoinvesta sjedištu i proizvodnim pogonima kompanije, omogućili su dogovor o pokretanju inicijative za sklapanje strateškog partnerstva i poslovne saradnje, uz prethodnu saglasnost relevantnih organa Društva.

Planirana saradnja je podijeljena u dva ključna segmenta. Prvi segment odnosi se na zajedničku proizvodnju, odnosno osnivanje zajedničke kompanije sa poslovnim partnerom, dok bi drugi segment obuhvatio ustupanje prava na korištenje znaka i logotipa Energoinvest kompaniji Ares, uz ugovorenu naknadu i prava prvenstva kupnje. Ugovor o korištenju znaka i logotipa Energoinvesta je potpisan i Društvo je već ostvarilo prihode po ovom ugovoru.

Ova saradnja donosi višestruke koristi za Energoinvest, uključujući prihod od prodaje transformatora, kao i prihod po osnovu naknade za ustupanje prava na korištenje prepoznatljivog brenda Energoinvest Pored finansijskih benefita, ovaj strateški korak

pruža i značajnu mogućnost širenja tržišnog udjela i jačanja pozicije Energoinvesta na globalnoj inženjerskoj i proizvodnoj sceni, te obnavljanjem prisustva kroz proizvode i stvaranje predispozicija za budući snažniji nastup. Posebno treba izdvojiti i da će na ovaj način Energoinvest ponovo postati jedini proizvođač transformatora u Bosni i Hercegovini i među rijetkim u regiji, čime podstiče industrijsku proizvodnju i posebice u energetskom sektoru, te postaje baza za educiranje visokokvalifikovanih kadrova, što je pretpostavka za razvoj novih proizvoda. Ovim korakom stvaramo značajne pretpostavke za dalji rast i napredak, te značajno pravimo diverzifikaciju od biznisa sa gasom, stavljajući u fokus energoinžinjering, vlastiti proizvod i osnaživanje brenda „E".

Analiza tržišta i konkurencije

Posljednjih godina svjetsko tržište i konkurencija postaju sve složeniji, sa sve više zahtjeva i sve manje resursa i kapaciteta. Glavni konkurenti Energoinvesta na tradicionalnim tržištima ostaju kompanije koje svoje poslovanje grade na principima nelojalne konkurencije, ali se otvara prilika za saradnju sa kompanijama iz Afrike kroz različite poslovne aranžmane sa ciljem podizanja konkurentnosti na tom tržištu ili renomiranim evropskim kompanijama i kompanijama iz Turske koje su spremne ponuditi „know-how" i kroz brend Energoinvesta osnažiti svoje pozicije.

Bitno je istaći da je Energoinvest dobio referencu za 220kV i 400kV transformatorske stanice vanjske izvedbe postrojenja (AIS) završetkom radova na projektu izgradnje trafostanice Lemugur, Tanzanija. Obzirom da je i trafostanica 400/220kV El Millia u Alžiru također završena uskoro očekujemo i certifikat za taj posao, a potvrdu o puštanju u pogon tih objekata već imamo.

Navedenim referencama smo prevazišli glavni problem koji je prisutan dugi niz godina i zbog koga Energoinvest nije bio u mogućnosti učestvovati kako na domaćim, tako i na međunarodnim tenderima. Ove reference pokrivaju i sve niže naponske nivoe, što je izuzetno važno za tendere u Bosni i Hercegovini, gdje se traže reference za realizovane ugovore izgradnje trafostanica naponskog nivoa 110 kV. Loša strana ovako stečenih referenci jeste jako loše upravljanje projektima, koje je doprinjelo da je većina projekata završena sa negativnim bilansima i velikim finansijskim gubicima za kompaniju.

Ipak, najvažniji izazovi za riješiti u kompaniji će biti upravljanje ljudskim resursima sa aspekta starosne dobi uposlenika i prenosa znanja, te upošljavanja novih kadrova koji će se morati jako brzo uključivati u procese koji će se voditi. Povoljna okolnost jeste što postoji velika spremnost starijih kolega, uključujući one koji trebaju da idu ili su već u starosnoj mirovini, da pruže dodatnu energiju i podršku kako bi Energoinvest održao kontinuitet procesa i obezbjedio dodatni rast.

AFRIKA

U oblasti trafostanica, u afričkim zemljama na kojima je Energoinvest prisutan se ističu sljedeće karakteristike:

- **Veliki potencijal u segmentu obnovljivih izvora energije:** Ove zemlje imaju veliki potencijal za solarne i vjetroelektrane, ali i za geotermalnu energiju u nekim područjima;
- **Izazovi u stabilnosti:** Politička nestabilnost i sigurnosni problemi mogu destimulativno djelovati na investitore, kao i česte izmjene legislative;

- **Nedostatak infrastrukture:** Ulaganja u prijenosnu mrežu su često potrebna za povezivanje novih proizvodnih kapaciteta.

Uobičajeni ponuđači na projektima na tržištu Afrike su:
- **Međunarodne kompanije za obnovljive izvore energije:** Kompanije iz Europe, Kine i Indije su česti ponuđači na projektima vezanim za solarne i vjetroelektrane;
- **Lokalni izvođači radova:** U mnogim slučajevima, lokalne kompanije sudjeluju u projektima kao podizvođači ili u partnerstvu s međunarodnim kompanijama;
- **Međunarodne finansijske institucije:** Svjetska banka, Evropska banka za obnovu i razvoj, Afrička razvojna banka, te druge međunarodne finansijske institucije često pružaju finansijsku podršku projektima u energetskom sektoru.

Najviše projekata u oblasti dalekovoda se licitira i izvodi u Africi. Planovi za razvoj dalekovodne mreže u Africi (razvoj eneregetskih sistema pojedinih država, sistemsko povezivanje pojedinih regiona i čitave Afrike kao i distributivne mreže) su ogromni u narednih 10-15 godina.

U njihovoj implementaciji će učestvovati gotovo sve međunaradne banke, fondovi i izvozne agencije uključujući i vladu SAD-a.

Učešće Energoinvesta na projektima u Africi limitira problem u činjenici da BiH nije članica Afričke Razvojne Banke (ADB) koja je jedan od glavnih finansijera. To predstavlja jedan od glavnih limitirajućih faktora za učestvovanje na njihovim tenderima, osim ako se posebno ne odobri učešće svih kompanija bez limita ili ako ADB projekat kofinansira sa nekom drugom bankom, fondom ili izvoznom agencijom, pa ne bude nikakvih ograničenja.

Alžir

Energoinvest je završio projekat izgradnje trafostanice El Milia 400/220kV, dobio potvrdu o puštanju u pogon objekata i stekao uslove za dobivanje referenci za ove objekte. Po nalogu i odluci investitora (SONELGAZ), onemogućen je nastup stranim kompanijama, tako da se tenderi naponskog nivoa 60 kV objavljuju samo za lokalne kompanije. Prema informacijama iz Alžira, nabavka pojedinih aparata odnosno opreme za projekte trafostanica 60 kV (prekidači, rastavljači, mjerni transformatori, oprema zaštite i upravljanja, transformatori, telekomunikaciona oprema itd.) u prethodnom periodu je proširena i na trafostanice 220 kV.

U prošloj godini usmeni zahtjevi dobiveni iz Alžira uglavnom su se odnosili na dijelove projekta gdje se nije radilo o bilo kakvim isporukama, nego najosjetljivijim projektantskim pitanjima što Energoinvest uobičajeno nudi u sklopu EPC projekata. Kada će se ponovo pojaviti tenderi po principu EPC projekata nezahvalno je prognozirati, a kada se i pojave to će biti isključivo tenderi za trafostanice viših naponskih nivoa. Kada se radi o trafostanicama naponskog nivoa 220 i 400 kV, još uvijek postoji mogućnost učešća stranih kompanija, jer se tenderi objavljuju kao nacionalni/internacionalni, ali uz ograničenje zbog vrlo nelojalne međunarodne konkurencije.

Vezano za planove razvoja za period 2025-2030. godine, Alžir planira velike projekte za modernizaciju i proširenje svoje elektroenergetske mreže. Neki od planiranih projekata uključuju izgradnju novih elektroenergetskih postrojenja, poboljšanje i proširenje prenosne i distribucijske mreže, kao i ulaganje u obnovljive izvore energije.

Među ključnim projektima se mogu izdvojiti izgradnja novih termoelektrana, solarnih elektrana i vjetroelektrana radi povećanja kapaciteta proizvodnje električne energije. Također, planira se modernizacija i digitalizacija elektroenergetske infrastrukture radi efikasnijeg upravljanja mrežom i bolje integracije obnovljivih izvora energije. Ovi planirani projekti imaju za cilj osigurati stabilno snabdijevanje električnom energijom, smanjiti emisiju štetnih gasova i doprinijeti održivom razvoju energetskog sektora u Alžiru. Uzimajući u obzir rastuću potražnju za električnom energijom, ovi projekti su važni za unapređenje energetske sigurnosti zemlje i podršku ekonomskom razvoju.

Vlada Alžira je sprovela ambiciozan plan za povećanje infrastrukture i finansijska ulaganja za uspješan prelazak na obnovljive izvore energije. U međuvremenu, 2021. godine Vlada Alžira je uspostavila strateško partnerstvo sa Kinom, Njemačkom i SAD u oblastima obnovljivih izvora energije. Partnerstva nastoje da razviju trgovinske odnose sa stranim inženjerskim uslugama, sistemima za skladištenje, tehnologijama solarnog praćenja, univerzalnim certifikacijskim rješenjima i solarnim projektima van mreže.

Dajući plan za promociju razvoja lokalnih proizvoda, Vlada Alžira je revidirala brojne propise kako bi podstakla nabavku komponenata solarnih panela i montažne strukture proizvedenih u Alžiru. Kao takva, inženjerska kompanija Milltech Engineering i kompanija za obnovljive izvore energije Zergoun Green Energy predvodili su razvoj fabrika za proizvodnju solarnih panela u industrijskoj zoni Boukherana, provincija Ouargla, 2022. godine, kako bi isporučili 260 MWp solarnih panela godišnje.

Unatoč ambicioznim ciljevima Alžira u pogledu obnovljive energije, energetski miks u zemlji ostaje pretežno baziran na fosilnim gorivima i svrstan je među vodeće afričke emitere CO2. Kao takve, inicijative zemlje za održivu energiju bit će ključne za smanjenje ugljičnog otiska u regiji i spremne su za povećanje izvoza energije Alžira na regionalna tržišta.

Kada su u pitanju dalekovodi, prije cca 10 godina promijenjen je sistem realizacije projekata u oblasti dalekovoda (nema projekata „ključ u ruke") i posebno se licitiraju projektovanje, isporuka pojedinih dijelova DV opreme (samo proizvođači) i radovi i sve se realizira u lokalnoj valuti. Očekuje se da se ovaj sistem promijeni, a do tada Energoinvest može raditi samo za potrebe privatnih kompanija (dalekovode za dovođenje struje do novih tvornica koje prave kompanije u Alžiru, kao i do novih solarnih i vjetroelektrana).

Na kraju, jako je bitno istaći da je Energoinvest ostvario strateške kontakte sa Vladom Alžira, gdje je Uprava krajem 2024 godine poduzela brojne aktivnosti sa relevantnim ministarstvima u oblasti energetike obje zemlje, te ministarstvima industrije, a sa ciljem definiranja nastavka prisustva i saradnje u Alžiru. Stav je da kompanija Energoinvest ima dugogodišnje iskustvo i naklonost unutar Alžira, te da postoji visok stepen kvalitete ranije završenih radova koji nam garantuje da postoji i zainteresovanost od strane investitora da se zadržimo na ovom tržištu i proširimo vlastite kapacitete. Dodatno, imajući u vidu da je Alžir generalno po pitanju energije i energetskih resursa jedan od apsolutnih lidera u Africi, njihova iskustva, znanje, povezanost sa EU mogu biti od velikog interesa za Bosnu i Hercegovinu, što može otvoriti brojne projekte ne samo za Energoinvest, već i za sve druge „energetske" kompanije u Bosni i Hercegovini, a sa ciljem postizanja energetske sigurnosti kao osnovnog cilja svake uređene zemlje.

U fazi evaluacije je ponuda koju je kompanija Energoinvest predala po direktnom upitu za izgradnju trafostanice HT/MT 60/30 kV za privatnog investitora SPA SOLARIS INDUSTRY

Libija

Libija je pored Alžira i dalje tržište na kome Energoinvest pristupa sa posebnom pažnjom. Sigurnosna situacija je i dalje nezadovoljavajuća, te predstavlja osnovni ograničavajući faktor kod donošenja odluka o učešću na tenderima u ovoj zemlji. Tržište Libije jedno je od rijetkih gdje kompanija Energoinvest može učestvovati u procesu nuđenja bez nekih velikih zahtjeva u pogledu kvalifikacionih kriterija, kako po pitanju referentnosti, tako i po pitanju komercijalno-finansijskih uslova koje ponuđači moraju zadovoljiti. Ograničavajući faktor je i vrlo usporena administracija uz česte promjene rukovodioca kompanija. Libija je najveći proizvođač nafte u sjevernoj Africi. Izvoz nafte i prirodnog gasa je osnovni izvor prihoda i najviše doprinosi libijskoj ekonomiji. Jedan od glavnih industrijskih sektora u Libiji koji se oslanja na naftu je proizvodnja električne energije, koja kao pogonsko gorivo koristi gas ili naftu u elektranama. Potražnja za električnom energijom je enormno porasla zbog oštećenja na mreži i nesrazmjerno manje proizvodnje od zahtjevane.

Neophodno je zatvaranje brojnih Ugovora, koji izazivaju velike troškove za Energoinvest, a sa aspekta sigurnosne situacije veoma je upitno kada će se steći uvjeti za ponovni rad u Libiji. Uprava društva je pokrenula brojne aktivnosti i uspjela krajem 2024 godine imenovati direktora u ELPCO kako bi imali veći pristup informacijama i oživjele aktivnosti na zaštiti interesa Društva.

Dakle, Libija iako je bogata naftnim resursima, suočava se s velikim izazovima u sektoru elektro- energetike. Dugogodišnji sukobi, nedostatak investicija i opća nestabilnost su doveli do zastarjelog i nepouzdanog elektroenergetskog sistema. Međutim, iako postoje ambiciozni planovi za modernizaciju i proširenje elektroenergetskih kapaciteta veoma je upitno koliko je to realno izvodivo. S druge strane, postavljanje predstavnika Energoinvesta u ELPCO obezbjedit će nam brži i tačniji pristup informacijama sa kojim bi mogli pravovremeno djelovati, bilo da se radi o izlasku sa tržišta ili otvaranju potencijalnih projekata sa našim partnerima.
Trenutno stanje i izazovi na libijskom tržištu bi se mogli opisati kroz:

- **Zastarjelu infrastrukturu**: Veliki dio elektroenergetske infrastrukture je izgrađen prije nekoliko desetljeća i zahtijeva značajna ulaganja u obnovu i modernizaciju;
- **Nedostatak održavanja**: Zbog političke nestabilnosti i nedostatka sredstava, održavanje elektroenergetskih objekata je bilo zanemareno, što je dovelo do čestih ispada struje;
- **Visoki gubici električne energije**: Gubici u distribucijskoj mreži su visoki zbog lošeg stanja mreže i krađe električne energije;
- **Neravnomjerna distribucija električne energije**: Dostupnost električne energije je neujednačena, s većim gradovima koji su bolje opskrbljeni u odnosu na ruralna područja;
- **Nezavršeni dobijeni projekti**: veliki broj projekata koje Energoinvest ima i plaća garancije, a nisu mogli biti realizovani zbog ratnih dejstava i nesigurnosti po naše uposlenike. Ovo ujedno predstavlja i rizik za potencijalnom aktivacijom garancija.

Sumarno, elektroenergetski sektor u Libiji se nalazi pred velikim izazovima. Realizacija planiranih projekata može značajno doprinijeti ekonomskom oporavku Libije i poboljšanju kvalitete života građana. Međutim, za uspješno ostvarenje ovih ciljeva

potrebna je stabilna politička situacija. Treba istaći i snažne energetske veze Italije s Libijom koje pozicioniraju njene kompanije da imaju koristi od budućih mogućnosti ulaganja i saradnje u transformaciji energetskog sektora u zemlji.

Što se tiče djelatnosti dalekovoda, postojala je mogućnost isporuke opreme uz naplatu preko (obnovljenih) akreditiva otvorenih davno za ugovore „ključ u ruke", a koji nisu završeni. U okviru ove mogućnosti već nekoliko godina čekamo rješenje za jedan ugovor i jednu ponudu koju smo dogovorili i za koje čekamo da kupac riješi problem finansiranja tj. otvaranje/obnove akreditiva. Nemamo nikakvih informacija niti znamo da li su ovi poslovi (ugovor/ponuda) još aktivni, ali smo pokrenuli aktivnosti da dođemo do istih u što kraćem roku.

Kompanija Energoinvest je predala ponudu koja je trenutno u evaluaciji po tenderu za The Libyan Iron & Steel Company (LISCO) Misurata - Upgrading of the electrical distribution stations in stations 5A and 5B in LISCO Port Area – predata je tehnička ponuda, a u toku je priprema komercijalne ponude.
U pripremi je i ponuda za isporuku porculanskih izolatora za Libijsku kompniju.

Tanzanija

Paralelno sa realizacijom projekta izgradnje trafostanice 400/220/30 kV Lemugur i proširenja trafostanice 220/30 kV Singida, pratilo se i ovo tržište. Energoinvest je dobio certifikat o završetku projekta izgradnje TS Lemugur 400 kV i 220 kV tj. referencu za učešće na tenderima za ovakve i projekte sa nižim naponskim nivoima. Iskustva višegodišnjeg boravka i rada u Tanzaniji skupo su koštala Energoinvest, te uveliko sugerišu na koji način bi se trebale donositi sve buduće odluke. Dodatno pored gubitaka koji su uzrokovani lošim vođenjem projekata, postoji realna opasnost od rizika naplate određenih poreskih obaveza o kojima se trenutno vode razgovori, dostavlja dokumentacija i brane stavovi kako bi se minimizirala dodatna šteta. Prethodno, Energoinvest iako obavješten o penalima zbog kašnjenja u rokovima nikada nije evidentirao iste kroz svoje bilanse jer je postojao „dogovor" da se ipak možda isti neće desiti, što je i dalje otvoreno pitanje.
Tanzanija ima potrebu za nekoliko važnih projekata u oblasti elektroenergetske mreže kako bi se poboljšala energetska infrastruktura i povećali kapaciteti za proizvodnju i distribuciju električne energije. Međutim, konkretni projekti koji su planirani za period od 2025-2030. godina mogu se mijenjati zbog različitih faktora kao što su političke odluke, finansiranje i globalni trendovi. Iskustva koja smo stekli sugerišu da su najbolji poslovi na ovom tržištu oni koji se odnose na isporuku opreme, te je ovdje jako veliki potencijal u prodaji transformatora, gdje imamo pouzdane informacije da u 2025 godini planiraju nabavku čak 1.700 komada, a princip rada ne iziskuje nikakve dodatne garancije, niti nosi pravnu neizvjesnost.
Navodimo nekoliko ključnih projekata i inicijativa koje su bile u planu ili su se razmatrale:

1. **Projekat izgradnje novih hidroelektrana**: Postojali su planovi za izgradnju hidroelektrana na rijekama Rufiji i Kihansi, kako bi se povećali kapaciteti za proizvodnju električne energije;
2. **Projekti solarnih i vjetroelektrana**: U okviru strategije diverzifikacije izvora energije, Tanzanija je razmatrala razvoj solarnih i vjetroelektrana, posebno u područjima sa visokim potencijalom za obnovljive izvore. Također, veliko interesovanje je u segmentu agro-solara i investiranja u baterijske sisteme koji prate navedene projekte;

3. **Projekti međusobnog povezivanja sa susjednim zemljama**: Planirano je povezivanje elektroenergetskih mreža sa zemljama poput Kenije, Ruande i Zambije, što bi omogućilo trgovinu električnom energijom i povećalo stabilnost mreže;
4. **Modernizacija i proširenje postojeće mreže**: U cilju povećanja efikasnosti i smanjenja gubitaka, planirani su projekti modernizacije elektroenergetskih postrojenja i distribucione mreže, obzirom da je tek nešto više od 50% zemlje elektrificirano;
5. **Inicijative za povećanje pristupa električnoj energiji**: Razvijanje projekata koji će omogućiti pristup električnoj energiji ruralnim područjima, uključujući korištenje mini mreža i off-grid rješenja.

Najznačajniji projekti koji su planirani za izgradnju do 2035.godine su:
- 100 MW Manyoni solar phase II power project;
- 100 MW Ikungi solar phase II power project;
- 100 MW geo wind power project;
- 400 kV JNHPP - Kibiti-Mkuranga transmission line project (projekat uključuje izgradnju 174 km DV 400 kV od JNHPP do Mkuranga i pridruženih trafostanica);
- 400 kV Tanzania – Democratic republic of Congo (DRC) interconnector transmission line project (izgradnja 740 km DV 400 kV DC od Tanzanije do Konga (DRC));
- 400 kV Tanzania – Malawi interconnector transmission line project (izgradnja 100 km DV 400 kV DC od Tanzanije do granice sa Malavijem);
- 400 kV Mozambique - Tanzania interconnector transmission line project (izgradnja 80 km DV 400kV DC od Tanzanije do granice sa Mozambikom).

U oblasti dalekovoda, u Tanzaniji je Ugovor za 400 kV završen i ostalo je samo otklanjanje manjih primjedbi, završetak rada na gabionima (dodatni rad) i plaćanju retentiona i oslobađanje garancija. Nadamo se povoljnom rješenju vezanom za ranije najavljene penale.

Etiopija

U Etiopiji je završen ugovor ADDMG2 i Energoinvest očekuje nove tendere na kojem može učestvovati pod uslovom da Energoinvest ispunjava uslove za ponude (da finansijer nije AfDB, kako je gore navedeno).
U javnosti su se pojavile informacije o skoroj objavi novog tendera za 400 kV dalekovode Interconnection Ethiopia - Djibouti, koji finansira Svjetska banka, te se navedeni projekat pomno prati sa ciljem aktivnog učešća.

Azija

Što se tiče azijskog tržišta, i dalje je aktuelno nenaplaćeno potraživanje iz ugovora ES-06A kod Ministarstva za električnu energiju pri Regionalnoj Vladi Kurdistana - Irak, što ukazuje na veliki rizik za angažman na ovom tržištu.
Azijsko tržište za ulaganja, naročito u energetskom sektoru, predstavlja dinamičnu i rastuću priliku za investitore širom svijeta. Ovaj region se sve više ističe kao ključni igrač u globalnoj energetskoj tranziciji, s posebnim fokusom na obnovljive izvore energije, ali i modernizaciju tradicionalne energetske infrastrukture. Saudijska Arabija, Katar, UAE i Oman, kao ekonomski jake zemlje, prednjače u velikim globalnim inicijativama i projektima koji uključuju ulaganja u zelenu energiju, efikasnost korištenja resursa i diversifikaciju energetskih izvora. Osim toga, ovo tržište je i dalje atraktivno

zbog značajnih investicija u naftnu i gasnu industriju, uz stalnu potražnju za energijom i rastuću industrijsku proizvodnju. Ulaganja u energetske tehnologije, kao i infrastrukturu za obnovljive izvore poput solarnih i vetroelektrana, čine Aziju ključnim regionom za buduće energetske projekte i održiv razvoj.

Evropa i zemlje regiona

Za kompaniju je od interesa učešće na projektima koji se realizuju na tržištu Zapadnog Balkana. Tržišta u okruženju (Hrvatska, Srbija, Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Albanija) slična su tržištu Bosne i Hercegovine u mnogim aspektima, pri čemu je mogućnost osvajanja poslova ograničena bez saradnje s partnerima koji imaju snažan uticaj među investitorima. Razvoj elektroenergetske mreže na Zapadnom Balkanu predstavlja složen proces suočen s različitim izazovima, ali istovremeno nudi značajne mogućnosti. Regija obiluje različitim izvorima energije, od hidroenergije do obnovljivih izvora poput solarne i vjetroenergije. Ipak, postojeći energetski sistemi su često zastarjeli, a razlike u razvijenosti među pojedinim zemljama značajno utiču na ubrzanje ili realizaciju novih projekata.

Glavni izazovi sa kojima se suočava tržište trafostanica jeste:

- **Zastarjela infrastruktura:** Veliki dio elektroenergetske infrastrukture na Zapadnom Balkanu je izgrađen u prošlom stoljeću i zahtijeva značajna ulaganja u obnovu i modernizaciju;
- **Nedostatak koordinacije:** Nedovoljna koordinacija različitih učesnika u energetskom sektoru, kao i između država u regiji, usporava procese modernizacije i integracije;
- **Ovisnost o uvozu fosilnih goriva:** Mnogo zemalja u regiji je i dalje ovisno o uvozu fosilnih goriva, što ih čini ranjivima na fluktuacije cijena na globalnom tržištu.

Glavne mogućnosti za razvoj :

- **Integracija u evropsko energetsko tržište:** Povezivanje elektroenergetskih mreža zemalja Zapadnog Balkana s evropskom mrežom omogućilo je trgovinu električnom energijom, povećalo sigurnost opskrbe i privuklo investicije;
- **Razvoj obnovljivih izvora energije:** Regija ima veliki potencijal za proizvodnju električne energije iz solarnih, vjetro i hidroenergetskih izvora, što može smanjiti ovisnost o fosilnim gorivima i doprinijeti procesu dekarbonizacije;
- **Energetska efikasnost:** Ulaganja u energetsku efikasnost mogu smanjiti potrošnju energije, smanjiti emisije stakleničkih plinova i smanjiti troškove za potrošače;
- **Digitalizacija energetskog sektora:** Uvođenje novih tehnologija, kao što su pametne mreže, može omogućiti bolje upravljanje električnom energijom, povećati fleksibilnost sistema i omogućiti integraciju većeg broja obnovljivih izvora.

Kao najvažniji ključni projekti i inicijative se mogu pomenuti:

- **Regionalni projekti povezivanja:** Izgradnja novih dalekovoda i trafostanica kako bi se povezale elektroenergetske mreže zemalja u regiji;
- **Projekti obnovljivih izvora energije:** Izgradnja solarnih i vjetroelektrana, kao i modernizacija postojećih hidroelektrana;

- **Energetska efikasnost:** Provođenje programa za poticanje uštede energije u domaćinstvima i industriji;
- **Regionalna saradnja:** Jačanje regionalne saradnje u oblasti energetike kako bi se koordinirali napori i izbjegavala dupla ulaganja, ali i osigurala energetska neovisnost i sigurnost u odnosu na neke druge alternative koje se obezbjeđuju putem uvoza.

U Strategiji razvoja energetike Crne Gore do 2030. (SRE30) konstatuje se da razvoj ED mreže posljednjih godina nije u dovoljnoj mjeri usaglašen sa prostorno-planskim dokumentima, usljed čega EDS nije u stanju da adekvatno odgovori sve većim zahtjevima potrošnje, odnosno veoma intenzivnoj gradnji, posebno u Podgorici i primorskom dijelu Crne Gore, što nerijetko dovodi do negodovanja investitora. Pritom su i električni gubici u ED mrežama još uvijek značajno iznad prihvatljivih međunarodnih standarda.

U nizu slučajeva, naročito prigradskih i ruralnih mreža, evidentiraju se nezadovoljavajući kvalitet napona i duži prekidi napajanja što također dovodi do negodovanja kupaca električne energije. U skladu sa SRE30, razvoj ED mreže do 2030. godine, treba planirati tako da se postigne povećanje sigurnosti snabdijevanja (obezbjeđenje dvostranog napajanja, posebno u najznačajnijim tačkama ED mreže) i smanjenja gubitaka (tehničkih i komercijalnih) do nivoa ispod 10%.

U tom smislu potrebno je predvidjeti gradnju novih TS 110/35 kV, rekonstrukciju postojećih TS 110/35 kV, proširenje TS 35/10 kV i 110/10 kV i rekonstrukcije usmjerene na povećanje snage postojećih TS 35/10 kV. S porastom potreba za električnom energijom koncepcija ED mreže sa dva srednja napona (35 i 10 kV) postala je neadekvatna, naročito u urbanim područjima sa većom gustinom opterećenja. Sprovedene analize i međunarodna iskustva ukazala su na potrebu uvođenja direktne transformacije 110/10 kV, što je u Crnoj Gori započeto 80-tih godina prošlog vijeka izgradnjom prvih TS 110/10 kV u Podgorici.

U praksi se nerijetko javljaju problemi osiguranja standardnih uslova za realizaciju investicionih projekata: nekompletna projektna dokumentacija, nedostatak građevinskih dozvola ili kašnjenja po tom pitanju, problem u neadekvatnoj i nedovoljnoj kadrovskoj popunjenosti i obimni planovi (usljed povećane dinamike izgradnje objekata). Brojni problemi se odnose na imovinska prava, što ima negativan uticaj na projekte rekonstrukcije, razvoja i gradnje EDS-a.

Crna Gora je planirala nekoliko projekata u oblasti elektroenergetske mreže koji bi trebali biti realizirani u periodu od 2025-2030. godina:

1. **Rekonstrukcija i modernizacija prenosne mreže**: Planiraju se investicije u unapređenje postojećih prenosnih objekata kako bi se povećala efikasnost i pouzdanost snabdjevanja električnom energijom;
2. **Izgradnja novih transformatorskih stanica**: Kako bi se zadovoljila rastuća potražnja za električnom energijom, planira se izgradnja novih transformatorskih stanica u različitim dijelovima zemlje;
3. **Razvoj obnovljivih izvora energije**: Crna Gora ima ambiciju da poveća udio obnovljivih izvora energije, kao što su solarna i vjetroelektrana. Očekuje se da će se projektovati i graditi novi kapaciteti;

4. **Povezivanje sa susjednim mrežama**: Planiraju se projekti za unapređenje interkonekcija sa susjednim zemljama, što bi omogućilo bolju razmjenu električne energije i veću stabilnost mreže;
5. **Investicije u pametne mreže**: U okviru modernizacije elektroenergetske mreže, planira se implementacija pametnih mreža koje će omogućiti bolju automatizaciju i upravljanje potrošnjom električne energije;
6. **Projekti energetske efikasnosti**: Pored izgradnje novih kapaciteta, Crna Gora se fokusira i na projekte koji će poboljšati energetsku efikasnost u industriji i domaćinstvima.

Za dalje prisustvo kompanije Energoinvest na ovom tržištu, neophodan je lokalni partner. Zahtjevane licence (za arhitektonske, mašinske i geodetske vrste poslova, projektovanje i izgradnju koje izdaju nadležna ministarstva u Crnoj Gori) i prisustvo favorizovanih konkurentskih domaćih kompanija i dalje predstavljaju nepremostivu prepreku za samostalan nastup Energoinvesta u području trafostanica.
Kompanija Energoinvest trenutno priprema ponudu za crnogorski CEDIS, za tender koji podrazumjeva okvirni sporazum za isporuku transformatora.

Iz domena **SCADA sistema** pripreme su u toku za projekat 1b - SCADA/DMS tender za CEDIS u Crnoj Gori. Ovaj tender je i ranije objavljivan (u 2019. godini), a postupak je obustavljen zbog nepotpune pristigle ponude. Novi tender će biti internacionalni, finansiran od strane EBRD-a. Posao će biti realizovan u 2 faze, gdje je budžet prve faze EUR 15 mil., a budžet druge faze je EUR 10 mil.
Obim posla prve faze uključuje:

- Isporuku, implementaciju i puštanje u rad redudantnog SCADA/DMS sistema u 2 dispečerska centra
- Uvezivanje cca 40 trafostanica u novi SCADA/DMS sistem
- Radove na uspostavi TK sistema da bi se informacije mogle prenijeti iz TS-a u 2 DC-a.

Obim druge faze je uvezivanje 90 TS u dispečerske centre iz prve faze. U 2026. godini se očekuje novi tender za uvezivanje objekata 10 kV i niže.
Prema informacijama koje su dostupne, na ovom projektu očekujemo sljedeće ponuđače: Siemens, Schneider i GE. Sva tri ponuđača su renomirani SCADA proizvođači koji imaju SCADA/ DMS rješenja, te SAS rješenja za trafostanice i prema informacijama dobivenim iz našeg predstavništva u CG, isti su uvezani sa lokalnim firmama. Energoinvest trenutno pokušava doći do dodatnih informacija da bi se mogli odrediti da li se može nuditi ovaj posao i na koji način.

Što se tiče dalekovodnih djelatnosti, za ulazak na tržišta Europske unije, Energoinvest trenutno nije spreman ni osposobljen, s obzirom na vrlo visoke i stroge zahtjeve u pogledu registracije firme, standarda radne snage i sistema kvaliteta, zdravlja, sigurnosti i zaštite na radu, organizacije gradilišta, načina izvođenja radova, praćenja i kontrole, sistema kvaliteta zaštite okoline, kvalifikacione zahtjeve itd. Dodatni problem su zahtjevi za reference u EU. Ovaj problem bi se eventualno mogao riješiti ako bi se našao odgovarajući strateški partner u EU.

Što se tiče zemalja regiona i dalekovoda, u većini ovih zemalja, ako je loko finansiranje, uslovi tendera i evaluacije su takvi da se favoriziraju lokalne firme. U nekim zemljama

je zakonska regulativa napravljena tako da štiti i osigurava upošljavanje lokalnih firmi (razna lokalna članstva, licence, registracije, ovlaštenja i sl.).

Potencijalno najbolja tržišta, samo za velike projekte, su Kosovo, Albanija i Crna Gora i Sjeverna Makedonija (gdje je Energoinvest trenutno prisutan). U Albaniji imamo u realizaciji veliki ugovor Tirana Ring za 400 kV dalekovode. Prisutvo i rad u ovim zemljama bi trebalo iskoristiti i pokušati dobiti nove poslove. Iz oblasti SCADA sistema kompanija vrši pripreme za projekte za nekoliko klijenata u ovoj regiji.

Kompanija Energoinvest trenutno priprema ponudu za veliki projekat TAPX3-ACS02 Grid Connection Albania (TR 400/35/10kV, 35kV Cable & 400kV OHTL 1,7km), što bi nam pored dodatnih prihoda donijelo i bitne reference na izgradnji infrastrukture gasovoda TAP, na koji se direktno priključuje IAP i Južna interkonecija u Bosni i Hercegovini – gdje bi mogli također značajno da doprinesemo u procesu izgradnje.

Tržišta Hrvatske i Slovenije (pošto je potrebna posebna priprema, registracija i licenciranje inženjera i firme), kao i Srbije (politički uticaji) su relativno nedostupna. Izuzetak mogu biti veliki projekti koje finansira neka od svjetskih ili evropskih banaka i koji u pravilu (ali ne uvijek) daju jednake šanse svim ponuđačima.

Domaće tržište

Elektroprenos BiH je zadužen za izradu Dugoročnog plana razvoja prenosne mreže za period od 10 godina, koji obuhvata i problematiku novih prekograničnih vodova. Kompanija Energoinvest kontinuirano prati objave tendera Elektroprenosa, te samostalno priprema ponude za projekte izgradnje/rekonstrukcije trafostanica. Nerijetko su procijenjeni budžeti nedovoljni za realizaciju posla uz ostvarenje profita. Bitno je napomenuti da je pozicija Energoinvesta krajem 2024 godine značajno poboljšana aktivnim djelovanjem i saradnjom sa partnerima, te dobivanjem ponuda za nastupe na tenderima, što je ranije bilo dosta teško, bez obzira na dobijene reference za projekte izgradnje trafostanica od 400 kV i niže.
U 2024. godini dobijen je posao po tenderu za remont SF6 MOP 110 kV u vrijednosti od 117.000,00 KM, ali i ostvarena saradnja sa kompanijom Dalekovod d.o.o. za isporuku dalekovodnih stubova u vrijednosti većoj od 870.000,00 KM bez PDV.

U konzorciju sa turskim partnerom Energoin, u pripremi je i predkvalifikacija za JP Elektroprivreda BiH - za "Nabavka energetskih transformatora 10(20)/0,4 kV i 20/0,4 kV" za potrebe elektrodistributivnih podružnica JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo".

Za tender EP BIH Priključni dalekovod 2x110kV za FNE Gračanica 1&2, u toku je priprema finansijske ponude.

Ugovor za projektovanje trafostanice 110/x kV potpisan je oktobru mjesecu 2025. za projekat u Bosni i Hercegovini i realizacija ovog projekta teče planiranom dinamikom.

Primljena je i prva narudžbenica u Bosni i Hercegovini za isporuku distributivnog transformatora za krajnjeg korisnika Terminali Federacije Bosne i Hercegovine, a toku je završna faza isporuke na odredište.

Sa partnerima dogovaramo i detalje za pripremu zajedničkog nastupa za nekoliko najavljenih projekata i SCADA sisteme za više klijenata u Bosni i Hercegovini.

U oblasti telekomunikacija, već duže vrijeme se kao značajan problem pokazuje prisustvo velikog broja konkurenata i reducirani zahtjevi za kvalificiranost kod Investitora (ne zahtijeva se visoka specijalizacija i kompetencija, što otvara prostor za učešće i drugim, manjim firmama sa manje brojnim ljudskim i tehničkim resursima, ali većom fleksibilnošću u radu). Činjenica je da projekata ima i postoji veliki potencijal, ali i da je ovaj segment poslovanja u Energoinvestu pretrpio veliki odlazak kvalificiranih stručnjaka, te je potrebno prije svega uraditi konsolidaciju.

Na svim potencijalnim sferama djelovanja postoje već etablirani izvođači /distributeri/integratori, visoko specijalizovani za ciljanu tehnologiju/sistem, pa je teško postići konkurentnost, kako sa cjenovnog, tako i sa iskustvenog aspekta. Generalno, da bi se osigurala naša konkurentnost, prioritet treba biti i ostati ulaganje u ljudske resurse i potencijale, te razvoj usluga i kompetencija koje nas izdvajaju i čine jedinstvenim na prezasićenom tržištu.

Iz domena SCADA sistema, trenutno se radi na aktivnostima za nuđenje na projektima za koje još nisu objavljeni tenderi. Jedan od takvih tendera je modernizacija teleinformacionog sistema BH Gasa koji ima stari SCADA sistem koji više nije podržan od strane proizvođača i u slučaju bilo kakvih izazova gotovo je nemoguće adekvatno reagovati i ponuditi odgovarajuće rješenje. Obzirom na bitnost sa aspekta sigurnosti navedenog sistema i da bi dobro bilo da država (neka od njenih kompanija) implementira i održava isti, te Zakona o javnim nabavkama gdje smo dobili potvrde da se može napraviti izuzetak i Energoinvest direktno može dogovoriti sa BH Gasom ovu saradnju, očekujemo da bi trebali realizovati ovaj projekat, steći dodatne reference. Iz pomenutog razloga, u fokusu ovog i sličnih projekata, stav Uprave Energoinvesta je da se obezbjedi da se pokriju tek realni troškovi i pomogne sestrinskim kompanijama čiji je većinski vlasnik Federacija BiH, a da reference i iskustvo koristimo da donesemo posao i ostvarimo prihode na eksternim tržištima. Iz navedenog ovaj i slični poslovi gdje postoji mogućnost saradnje trebaju biti u fokusu Vlade FBIH, te stalno poticati zajedničku saradnju gdje god je moguće i na taj način doprinositi na energetskoj sigurnosti i profitabilnosti kompanija sa većinskim kapitalom FBIH.

Prema posljednjim informacijama, BH Gas planira da ovaj tender podijeli u 3 faze, te objavi u prvom kvartalu 2025. godine.

- Prva faza bi obuhvatala radove:
  - u dispečerskom centru (samo SCADA dio) i
  - na udaljenim lokacijama koje bi uključivale mjerne stanice kao i mjerne i regulacione stanice
- Druga faza treba da obuhvati integraciju preostalih stanica u SCADA sistem iz prve faze;
- Treća faza bi uključivala aplikacije za upravljanje gasnom mrežom (NMS aplikacija).

Budžet za prvu fazu je KM 1,3 miliona, sa očekivanim vremenom izvođenja projekta oko godinu dana. Energoinvest namjerava raditi projekt sa renomiranim kompanijama Emersonom i AspenTech, koji su spremni da obuče osoblje i urade transfer znanja, što je za Energoinvest prilika na ovom projektu. Partneri imaju svoja rješenja za fazu

III projekta, dok ostali ponuđači to nemaju, što može predstavljati priliku ukoliko investitor bude insistirao na jedinstvenoj softverskoj platformi za SCADA i NMS dio. Nedostatak tehnološkog iskustva i nedostatak ljudskih resura sa iskustvom bi se mogli uočiti kao glavni nedostaci za realizaciju ovog projekta.

Aktivnosti na SCADA sistemima podrazumijevaju i učešće na projektima modernizacije Terminala Federacije FBiH. Projekat je u toku sa izvođenjem i izvođač radova je uložio primjedbe na izvedbeni projekt koji nije bio u njihovom obimu posla, jer je taj dio rađen kroz zaseban tender. U ovom procesu identifikovan je problem sa dijelom projekta koji se odnosi na instrumentaciju i SCADA rješenje, gdje ovaj dio projekta zahtijeva značajnu reviziju. Energoinvest je investitoru prezentirao moderniji koncept rješenja baziran na Emersonovoj opremi i softveru, koji bi za investitora mogao polučiti značajne kako kratkoročne tako i dugoročne koristi.

Za BH Telecom, Društvo je ugovorilo nekoliko ugovora vezano za telekomunikacionu infrastrukturu u ukupnoj vrijednosti od oko 370.000,00 KM bez PDV-a

Plan aktivnosti na osvajanju novih i očuvanju postojećih tržišta

Obzirom na mali broj javnih poziva za projekte na domaćem tržištu, koja su niskoprofitna, i dalje je neophodno pratiti izvještaje i planove za elektrifikaciju zemalja na Energoinvestovim tradicionalnim tržištima i zemalja regiona. Finansiranje ovih projekata je vezano uglavnom za međunarodne kredite obezbjeđene od svjetski poznatih finansijskih institucija. S druge strane, domaće tržište je mnogo bitno za edukaciju kadrova obzirom na troškove, uz mogućnosti da se oni iskusniji mogu upućivati na strana i finansijski visokoprofitna tržišta.

Energoinvest će raditi na unapređenju saradnje sa potencijalnim partnerima s ciljem zajedničkog nastupa, analizirati mogućnosti za poboljšanje saradnje sa proizvođačima opreme i izvođačima radova, te intenzivno pratiti informacije o novim projektima i planovima razvoja elektroenergetske mreže, kao i izvorima finansiranja tih projekata. Dosadašnja iskustva pokazuju da je sticanje novih poslova moguće isključivo uz pravovremenu pripremu ponuda, koja treba početi još prije izlaska tendera, uz prikupljanje potrebnih informacija i angažman odgovarajućih poslovnih partnera, agenata ili konsultanta.

Energoinvest će intenzivirati aktivnosti na praćenju tendera za isporuku različite elektroopreme, što je segment tržišta koji do sada nije bio prepoznat kao potencijalno interesantan za kompaniju. Ovaj segment posebno dolazi do značaja ukoliko se uzme u obzir da Energoinvest planira značajnu proizvodnju transformatora i različitih komponenti već u prvom polugodištu 2025 godine, te svojim brendom i prepoznatljivom kvalitetom izaći na dodatna tržišta. Od trenutnih 9 tržišta na kojima smo prisutni, očekujemo da u ovoj godini već se pojavimo na minimalno 5 novih tržišta i intenziviramo taj rast u idućim godinama. Također, kompanija će pratiti moguće poslove u oblasti obnovljivih izvora energije, te je u tom kontekstu već započela saradnju sa njemačkim Wattkraftom u vezi sa solarnim elektranama. Kompanija također radi na povezivanju sa privatnim investitorima s ciljem sticanja novih poslova u sektoru obnovljivih izvora energije.

Problem finansiranja, mogućnost izdavanja ugovornih garancija, finansiranje projekata, prihvatanje nepovoljnih uslova plaćanja i slična pitanja, kompanija mora pokušati rješavati kroz zajedničke nastupe sa provjerenim partnerima.

Kada je riječ o djelatnosti telekomunikacija, važno je naglasiti da su organizacione promjene unutar Energoinvesta značajno uticale na prisutnost i mogućnost direktnog kontakta sa potencijalnim investitorima. Odliv kadra i predugo čekanje na prijem novih zaposlenika stvorio je problem u očuvanju postojećeg tržišta i održavanju prisustva kod dosadašnjih kupaca, te smo ovdje uložili značajnu dodatnu energiju da i ovaj segment popravimo.

Širenje poslovanja na nova tržišta u značajnoj mjeri je ograničeno referencama koje Energoinvest posjeduje, kao i certifikatima/diplomama koji dokazuju stručnu i profesionalnu sposobnost (također treba uzeti u obzir zakonske regulative zemalja u koje se ulazi i stroge uslove koje tipično postavljaju strani investitori/kreditori).

Unatoč trenutno značajno smanjenim ljudskim resursima, u sektoru telekomunikacija nastojimo održati sve aktivnosti koje su činile osnovu za poslovanje u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija (konsalting, planiranje i dizajn kompleksnih TK sistema, instalacija, puštanje u rad, integracija, post-prodajna podrška u garantnom i postgarantnom periodu, HW i SW nadogradnje), te ih podjednako prezentirati i pokriti u potrazi za novim poslovima. Kompleksnije ponude zahtijevaju tehničku podršku, koju je trenutno teško osigurati zbog nivoa osposobljenosti i postojećih obaveza zaposlenih. Pored tehničke, važna je i osposobljenost uposlenika za pripremu ponuda u domenu telekomunikacija.

U domeni djelatnosti dalekovoda, osnovni zadaci u narednom periodu su:
- Zadržati dobre odnose sa investitorima na tradicionalnim tržištima (EEPCO - Ethiopia, OST - Albania, CGES - Crna Gora, SONELGAZ - Alžir, GECOL - Libija, KOSTT – Kosovo, Bechtel - Turska/USA, MOE - Kurdistan/Irak, TANESCO - Tanzania, MEPSO - Makedonija, EPBIH – Bosna i Hercegovina, itd.);
- Održavati i unapređivati dobre odnose sa konsultantima (Fichtner, GOPA-Intec, Lahmayer, Decon itd.);
- Pratiti sve informacije o planovima razvoja dalekovodnih mreža (prije svega tradicionalnih tržišta) i informacije o statusu pojedinih projekata za koje se radi na osiguranju finansiranja;
- Unaprijediti saradnju sa potencijalnim partnerima u cilju zajedničkog nastupa u obostranom interesu, zajedničkom ispunjavanju svih kvalifikacionih zahtjeva i osiguranju garancija i pripreme konkurentne ponude i lakše realizacije posla;
- Unaprijediti saradnju sa proizvođačima opreme, naročito sa izvođačima radova;
- Pronaći odgovarajućeg izvođača radova (u zemlji, regiji/inostranstvu) po principu generalnog ugovora o saradnji i zajedničkom nastupu na projektima iz oblasti dalekovoda u Bosni i Hercegovini i čitavom regionu;
- Uspostaviti sistem projektnog finansiranja;
- Osposobiti nove kadrove koji će moći kvalitetno obavljati sve poslove u prodaji, projektovanju i realizaciji projekata u oblasti dalekovoda vodeći računa o optimalnom broju izvršilaca;
- Osigurati i održavati optimalan broj ljudi i opreme, mehanizacije i vozila potrebne za samostalno izvođenje montažnih radova, posebno elektromontažnih radova;
- Unaprijediti kvalitet svih usluga koje Energoinvest pruža u oblasti dalekovoda;

- Unaprijediti sistem dokumentacije/procedura, praćenja i kontrole ispunjenja svih zahtjeva ISO i OHSAS standarda.

U Bosni i Hercegovini trenutno postoji vrlo malo projekata u oblasti dalekovoda, a informacije o visini ulaganja u dalekovode za 2025. godinu tek su djelomično dostupne ili ne odražavaju realnu vrijednost projekata. Tržište BiH je specifično i podijeljeno, a uslovi tendera i njihova evaluacija omogućavaju manipulacije Dodatni izazov predstavlja nedostatak kvalifikovane radne snage za montažne i elektromontažne radove, kao i manjak firmi koje se bave ovim poslovima.

Sticanje novih poslova zavisit će od situacije na tržištu, uključujući broj i vrstu novih projekata/tendera, kvalifikacione uslove, situaciju u pojedinim zemljama, mogućnosti za nastup, konkurenciju i, prije svega, mogućnost obezbjeđenja marketinške podrške, kao i partnera i podizvođača za građevinske, montažne i elektromontažne radove.

Ključni faktor za dalji razvoj kompanije leži u jačanju kadrovske strukture u svim segmentima poslovanja, kao i u kontinuiranoj edukaciji inženjera. Kvalitetan i raznolik inženjerski tim predstavlja temelj za uspjeh, jer različiti profili inženjera mogu donijeti nove ideje i perspektive, te omogućiti kompaniji da se lakše prilagodi promjenama na tržištu i sve većim zahtjevima industrije. Ovaj proces mora biti praćen i usmjeren na osnaživanje kompetencija zaposlenih, ali i na otvaranje prema saradnji s renomiranim i stručnim partnerima, kako bi se obezbijedila konkurentnost i dugoročni rast.

Dosadašnja praksa u vođenju kadrovske politike i upravljanju ljudskim resursima je pokazala ozbiljne slabosti, što se odrazilo na poslovanje kompanije. Neadekvatno upravljanje ljudskim resursima dovelo je do prekida odnosa s ključnim dobavljačima, što je rezultiralo nedostatkom ponuda za tendere, ili ponudama koje nisu bile prihvatljive ili konkurentne. Također, tokom prethodnih godina nije postojao jasan plan razvoja kompanije, niti je razvijen strateški pristup za jačanje komplementarnih kompetencija, kao što je poslovanje u sektoru obnovljivih izvora energije, koji je u međuvremenu doživio ekspanziju.

Za prevazilaženje ovih izazova, od presudne važnosti je ne samo unapređenje kadrovske politike i ponovna izgradnja odnosa s dobavljačima, već i aktivno kreiranje i implementacija dugoročnih strategija koje će omogućiti kompaniji da se pozicionira kao lider u industriji, posebno u oblastima poput obnovljivih izvora energije, gdje postoji ogroman potencijal za rast i inovacije.

Međutim bitno je izdvojiti i da kao dodatna otežavajuća okolnost pojavljuju se striktniji tenderi međunarodnih finansijskih institucija gdje se, zbog brojnih naslijeđenih sporova iz prethodnih godina, kompanija suočava s dodatnim ograničenjima za učešće na istim. Ipak, intenzivno se radi na rješavanju ovih pitanja kako bi se u skoroj budućnosti mogla kvalifikovati i ravnopravno nastupati na projektima koje finansiraju međunarodne institucije.

Ova kombinacija tržišnih, kadrovskih i pravnih izazova predstavlja složenu i ozbiljnu prepreku, ali istovremeno i ključnu prekretnicu. Način na koji će kompanija odgovoriti na njih odredit će njenu sposobnost da stabilizuje poslovanje, povrati konkurentnost i iskoristi globalne trendove u energetskom i infrastrukturnom sektoru.

Energetski sektor Federacije BiH i Energoinvest d.d. Sarajevo

Energoinvest potencijalno može postati bitan u stvaranju energetske sigurnosti i budućnosti Federacije BiH koja bi bila istovremeno tehnološki napredna, ekološki odgovorna i ekonomski održiva.
Energetski sektor Federacije Bosne i Hercegovine suočava se s nizom izazova, ali i s brojnim prilikama za razvoj i unaprijeđenje. S obzirom na svoje strateške resurse, geografski položaj i energetski potencijal, ovaj sektor ima ključnu ulogu u oblikovanju energetske sigurnosti i budućnosti Bosne i Hercegovine i regije generalno. S obzirom na svoju tradiciju i tehničke kapacitete, Energoinvest d.d. Sarajevo se profilira kao potencijalno ključni akter u ovom procesu, kao integrator između svih kompanija u energetskom sektoru dajući im zamajac i razvijajući njihove i vlastite kapacitete, sa direktnim efektima da doprinese razvoju tehnološki naprednog, ekološki odgovornog i ekonomski održivog energetskog sektora, ali i industrijske proizvodnje, tehničkih fakulteta i Instituta i društva u cjelini.

Analiza energetskog sektora FBiH: Ključni faktori i trendovi

Energija predstavlja osnovni temelj za razvoj svake modernizirane i konkurentne ekonomije, te je važno sagledati ključne faktore i trendove koji oblikuju energetski sektor Federacije BiH. Sektori koji dominiraju su energetska proizvodnja, distribucija, potrošnja te energetska efikasnost. Osnovni izazovi u ovom sektoru uključuju zastarjelu infrastrukturu, ovisnost o fosilnim gorivima, nezadovoljavajući nivo investicija u obnovljive izvore energije i potrebu za smanjenjem emisije štetnih plinova. U isto vrijeme, postizanje energetske sigurnosti zahtijeva diverzifikaciju izvora energije i razvijanje stabilnih energetski neovisnih sistema.
U ovom kontekstu, Energoinvest d.d. Sarajevo, kao tradicionalna inženjerska i proizvodna kompanija s dugogodišnjim iskustvom, ima potencijal da bude ključni igrač. Kompanija je, kroz svoju ekspertizu u inženjeringu, tehnologiji i implementaciji energetske infrastrukture, već u mogućnosti ponuditi inovativna rješenja koja mogu odgovoriti na izazove energetske tranzicije, a tamo gdje nam trebaju reference i znanja, zahvaljujući snazi i prepoznatljivosti brenda steći ključne partnere, preuzeti kompetencije i graditi vlastite.

Potencijal Energoinvest d.d. u energetskom sektoru u Federaciji BiH

Kako bi Energoinvest odigrao ključnu ulogu u energetskoj budućnosti FBiH, potrebno je razmotriti nekoliko aspekata: inovacije, ekološki prihvatljive tehnologije i ekonomsku održivost.

1. **Inovacije u energetskom sektoru:** Energoinvest d.d. može postati lider u implementaciji novih tehnologija u energetskom sektoru, poput razvoja projekata obnovljivih izvora energije (solarne i vjetroelektrane, hidroenergetski potencijal) i unaprijeđenja energetske efikasnosti postojećih sistema. Kompanija, koristeći svoje tehničke kapacitete, može ući u projekte koji uključuju instalaciju naprednih energetski učinkovitih sistema, kao što su pametne mreže (smart grids) i ono što je bitno može doprinijeti razvoju sistema za pohranu energije čime bi se poboljšala stabilnost elektroenergetskog sistema. Ove inovacije nisu samo tehnološki napredne, već mogu osigurati i bolje upravljanje potrošnjom energije, smanjenje gubitaka te optimizaciju distribucije.

2. **Revitalizacija industrijske proizvodnje:** Kao kompanija sa dugogodišnjom tradicijom u oblasti inženjeringa i energetike, Energoinvest može odigrati ključnu ulogu u modernizaciji elektroenergetskog sistema, povećanju domaće proizvodnje i jačanju energetske nezavisnosti zemlje. Obnavljanjem proizvodnih kapaciteta, naročito u segmentu transformatora, može se ostvariti pozitivan ekonomski efekat kroz otvaranje novih radnih mjesta, povećanje izvoza i smanjenje zavisnosti od uvoza ključnih energetskih komponenti. Pored toga, kroz strateška partnerstva i ulaganja u savremene tehnologije, Energoinvest može postati regionalni lider u proizvodnji elektroenergetske opreme, što bi dodatno ojačalo njegovu poziciju na tržištu. Razvoj energetskog sektora kroz jačanje domaće industrijske proizvodnje nije samo ekonomski već i strateški cilj, koji može doprinijeti stabilnosti i održivosti elektroenergetskog sistema Federacije BiH u narednim decenijama.
3. **Ekološka odgovornost i zelena energija:** S obzirom na globalne trendove i sve veći naglasak na održivosti, prelazak s fosilnih goriva na obnovljive izvore energije postaje imperativ. Energoinvest ima priliku da postane ključni akter u ovoj tranziciji, kako kroz ulaganja u vlastite projekte obnovljivih izvora energije, tako i kroz saradnju s državnim institucijama i privatnim partnerima na razvoju energetskih rješenja koja zadovoljavaju ekološke standarde. Ovaj pristup ne samo da bi smanjio emisiju ugljen-dioksida i drugih štetnih plinova, već bi doprinio i smanjenju ovisnosti Federacije BiH o uvoznim energentima, čime bi se osigurala veća energetska neovisnost i sigurnost.
4. **Ekonomija i konkurentnost:** Održivost energetskog sektora Federacije BiH zahtijeva osiguranje ekonomskih rješenja koja će biti konkurentna na regionalnim i globalnim tržištima. Energoinvest d.d. posjeduje kapacitet za razvoj i implementaciju energetske infrastrukture koja je ekonomski isplativa i koja se temelji na dugoročnim investicijama. Na temelju iskustva i znanja, kompanija je u poziciji pružiti visoko kvalitetne usluge i proizvode po konkurentnim cijenama, što čini Energoinvest jednim od potencijalnih lidera u energetskom sektoru Federacije BiH. Korištenje domaćih resursa i razvoj novih tržišta također je značajna prilika za jačanje ekonomskog rasta.
5. **Ključni integrator u energetskom sektoru Federacije BiH:** Ova uloga proizlazi iz njegovog bogatog iskustva u oblasti **projektovanja, inženjeringa, proizvodnje i implementacije elektroenergetskih i gasnih sistema**, čime može doprinijeti boljoj koordinaciji i efikasnosti u funkcionisanju energetskog sektora.

1. Energoinvest kao integrator elektroenergetskih kompanija

Ima ekspertizu u **projektovanju i modernizaciji elektroenergetskih mreža**, čime može doprinijeti stabilnosti i pouzdanosti elektroenergetskog sistema. Može **olakšati povezivanje elektroprivrednih kompanija** kroz razvoj savremenih elektroenergetskih infrastrukturnih projekata, kao što su pametne mreže, trafostanice i prenosni sistemi. Može poslužiti kao **strateški partner** u modernizaciji elektrodistributivne mreže, smanjenju gubitaka i povećanju energetske efikasnosti.

2. Energoinvest i BH-Gas – ključna sinergija u gasnom sektoru

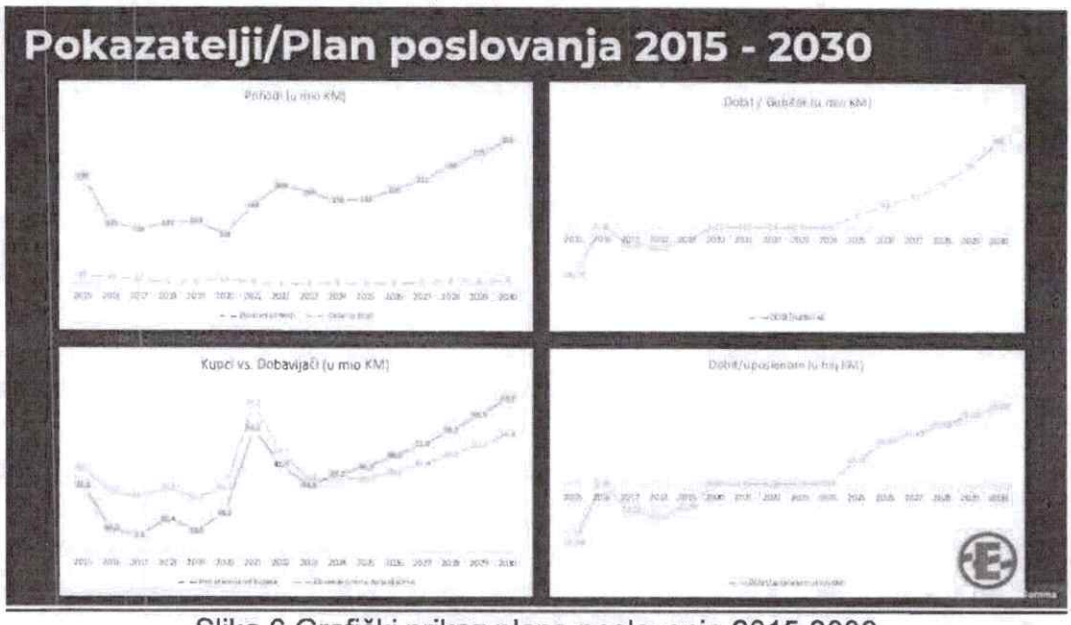
Kao kompanija sa iskustvom u **projektovanju i izgradnji gasovoda**, Energoinvest može igrati ključnu ulogu u unaprjeđenju gasne infrastrukture, uključujući gasne

interkonekcije i distribucione sisteme. Može raditi na projektima **povećanja kapaciteta gasnog transporta**, čime bi se osigurala sigurnost snabdijevanja i smanjila energetska zavisnost od uvoza. Uloga Energoinvesta kao integratora bila bi posebno značajna u procesu **gasifikacije industrijskih i urbanih područja**, što bi omogućilo prelazak na čistije izvore energije. Posebno ističemo da smo spremni implementirati sisteme upravljanja SCADA za potrebe BH GAS-a, sa američkim partnerom Emerson/AspenTech, te ukazujemo na bitnost da državna firma implementira i održava ovaj sistem, kao bitnim segmentom za energetsku sigurnost Bosne i Hercegovine..

3. **Povezivanje sa Terminalima Federacije BiH – unaprjeđenje naftne i gasne infrastrukture**

Energoinvest može doprinijeti **optimizaciji skladištenja i distribucije nafte i gasa** kroz projektovanje i unaprjeđenje terminalskih kapaciteta. Kao inženjerska kompanija, može učestvovati u **projektovanju i izgradnji novih terminala i modernizaciji postojećih**, čime bi se povećala sigurnost snabdijevanja i efikasnost transporta energenata. Može projektovati i dizajnirati, te olakšati **tehničku i logističku integraciju između terminala i drugih energetskih sistema**, čime bi se smanjili operativni troškovi i povećala pouzdanost snabdijevanja.

Energoinvest ima potencijal da postane **strateški integrator** u energetskom sektoru Federacije BiH, povezujući **elektroprivredne kompanije, BH-Gas, Terminale Federacije BiH i druge energetske subjekte** u cilju poboljšanja sigurnosti snabdijevanja, povećanja energetske efikasnosti i modernizacije infrastrukture. Njegovo iskustvo u inženjeringu, projektovanju i implementaciji složenih energetskih sistema daje mu prednost u preuzimanju ove ključne uloge, što bi doprinijelo ekonomskom i industrijskom razvoju Federacije BiH u budućnosti. Dodatno, strateški pristup razvoju kritične softverske (SW) i hardverske (HW) infrastrukture u energetskom sektoru ključan je za energetsku nezavisnost Federacije BiH. Državne firme, uključujući Energoinvest, elektroprivrede, BH-Gas i Operator terminala Federacije BiH, trebale bi imati direktnu kontrolu nad ovom infrastrukturom kako bi se osigurala sigurnost, stabilnost i dugoročna održivost energetskog sistema.
Analiza energetskog sektora zahtijeva detaljan uvid u ključne faktore i trendove, unutar kojih je važno sagledati i poziciju Energoinvesta.

Slika 6.Grafički prikaz plana poslovanja 2015-2030

Posljednjih 10 godina do 2025. i nakon 2025.:

- Evidentno smanjenje prihoda iz osnovne djelatnosti i visoka ovisnost od biznisa sa gasom, dok od 2025 značajna ulaganja, i rast prihoda/dobiti
- Evidentan gubitak u poslovanju u kontinuitetu do 2020., a potom držanje na „pozitivnoj nuli" do kraja 2024 godine, odnosno konsolidacija i rast dobiti od 2025
- Posljednjih 10 godina bilježi konstantan negativan bilans u odnosu obaveza prema dobavljačima i potraživanja od kupaca, što je zaustavljeno u 2024 godini
- Obzirom na loše godine poslovanja i konsolidiranje uslijed biznisa sa gasom od 2020 do 2024 godine, nizom poduzetih aktivnosti dolazi do značajnog iskoraka i po pitanju broja uposlenih (plan za 2030 – 610) i po pitanju ostvarene dobiti po uposleniku (plan za 2030 – 78,69 hilj KM/uposlenom, odnosno ukupno 48 mil. KM dobiti)
- Svi ostali finansijski pokazatelji (profitabilnost, likvidnost, rentabilnost itd) već krajem 2024 pokazali su rast i napredak, dok planom za 2025 i ubuduće je plan da se taj trend značajno unaprijedi
- Ovim pristupom odnos prihoda iz poslovanja sa gasom vs inžinjering koji je zatečen i iznosi 95-5% respektivno, usvojenim Planom poslovanja za 2025 ima tendenciju promjene na 85-15%, odnosno do 2030 godine na 50-50%, čime bi se pomenuti jaz znatno smanjio, kao i rizik ovisnosti od jednog izvora prihoda i obezbjedila samoodrživost, odnosno pretpostvke za dalji snažni rast.

Ključne promjene i pokazatelji, Izvještaj o radu za 2024. godinu:

- Prvi put potraživanja od kupaca vs obaveze prema dobavljačima >1
- Koeficijent likvidnosti uvećan za +60%
- Bruto profitna marža uvećana za 50%, ukupni rashodi manji za -20%

Sarajevo Stock Exchange (SASE)

- Vrijednost dionica uvećana do 400%

Plan poslovanja za 2025. godinu

- Planirana bruto dobit od 8 mio KM
- Investicije u industrijsku proizvodnju i razvoj proizvoda
- Rast broja uposlenih do 30% i stvaranje boljeg poslovnog ambijenta
- Planirana dobit po uposleniku od bruto 30.000 KM

Strateški ciljevi Energoinvesta osmišljeni u skladu s ambicioznom vizijom budućnosti:

- **Restrukturiranje organizacije i prilagodljivost tržišnim promjenama** – optimizirati organizaciju rada kako bi se povećala fleksibilnost i sposobnost brzog odgovora na tržišne i regulatorne izazove. Ovaj pristup omogućava konkurentnost u dinamičnom tržištu.
- **Operativna izvrsnost** – Fokus na unaprijeđenje poslovnih procesa, smanjenje troškova i povećanje profitabilnosti kroz modernizaciju i inovacije.
- **Razvoj ljudskih resursa** – Investiranje u stručni razvoj, zapošljavanje i kontinuirano usavršavanje zaposlenih ključno je za ostvarivanje konkurentske prednosti i jačanje organizacione kulture.
- **Diverzifikacija proizvoda i usluga** – Razvoj novih proizvoda i usluga, te uvođenje inovacija u energetskoj tranziciji omogućit će širenje tržišnog udjela i smanjenje zavisnosti od jednog izvora prihoda.
- **Partnerstva i strateške saradnje** – Razvijanje dugoročnih partnerstava sa ključnim igračima u industriji. Kroz saradnje sa liderima tržišta, proširiti svoj uticaj i značajno unaprijediti svoje poslovanje. Ovdje je posebno bitno održati kontinuitet poslovanja i lance isporuke, kako u segmentu poslovanja u energetici, tako i posebno u poslovima sa gasom.
- **Regionalna i globalna ekspanzija** – Aktivnosti usmjerene na širenje poslovanja u nove geografske regije i tržišta ključne su za diversifikaciju rizika i povećanje tržišnog udjela. Ovaj pristup omogućava postizanje izvrsnosti i kompetitivnosti globalno.
- **Društvena odgovornost, sponzorstva i vidljivost brenda** – kreator novih vrijednosti.

Energetska strategija FBiH i Energoinvest

Energoinvest – potencijalno ključni akter u stvaranju energetske sigurnosti i budućnosti FBiH koja bi bila istovremeno tehnološki napredna, ekološki odgovorna i ekonomski održiva.

U primarnom fokusu su:

- **Energetska sigurnost** – visoka ranjivost energetske infrastrukture Z. Balkana i zavisnost od uvoza energenata, te potreba za diverzifikacijom izvora energije postavljaju izazove, ali i otvaraju mogućnosti za inovacije u ovom sektoru.

- **Razvoj vlastitih proizvodnih kapaciteta** – strateško ulaganje u industrijsku proizvodnju komponenti, postizanje veće konkurentnosti na tržištu, razvoju visokokvalifikovanih kadrova i razvoj instituta i sopstvenih rješenja.
- **Obnovljivi izvori energije** – Potencijal za investicije u obnovljive izvore energije (solar, vjetar, hidro) raste, jer region ima nevjerojatne prirodne resurse. Bosna i Hercegovina se pozicionira kao lider u ovoj oblasti.
- **Infrastrukturni projekti** – Modernizacija energetskih mreža, izgradnja novih interkonekcija i unapređenje postojećih kapaciteta ključni za dugoročni rast sektora i sigurnost snabdijevanja. Posebno su značajne reference koje Energoinvest ima i donosi sa inostranih tržišta, što je dodatna diferencijacija od ostatka konkurencije, kao i značajna prednost u budućem periodu.
- **Regulatorni okvir i geopolitička dinamika** – Harmonizacija sa EU regulativama i energetske reforme postavljaju temelje za privlačenje investicija. Energetska politika mora biti fleksibilna kako bi se smanjila zavisnost od vanjskih izvora, što dodatno uvećava potrebu za novim izvorima energije, a time i poslovnim prilikama.
- **Energijska efikasnost** – S obzirom na globalnu borbu protiv klimatskih promjena, energetska efikasnost postaje imperativ.

Ekonomska održivost – Kompanije moraju ulagati u diverzifikaciju i modernizaciju svojih poslovnih modela.

2.7. Energopetrol d.d. Sarajevo

Energopetrol d.d. je jedna od vodećih kompanija za trgovinu naftom i naftnim derivatima na tržištu Bosne i Hercegovine sa tradicijom poslovanja dugom 70 godina, prepoznatim brandom i ugledom. Kompanija je osnovana 1947. pod imenom Jugopetrol Sarajevo, te je kroz godine poslovanja prošla kroz više organizacijskih promjena. Od 01.02.2018. rješenjem Komisije za vrijednosne papire FBiH vlasnička struktura registrirana je kako slijedi:

1. INA Industrija nafte d.d. Zagreb 88,65%
2. Vlada Federacija Bosne i Hercegovine 7,60%
3. Ostali dioničari prema listi dioničara koja čini sastavni dio rješenja 3,75%

Energopetrol zajedno sa Holdinom nastupa na tržištu Bosne i Hercegovine kao najveća mreža benzinskih stanica u zemlji sa oko 105 benzinskih stanica.

Kroz svoju obnovljenu maloprodajnu mrežu, Energopetrol d.d. Sarajevo nudi proizvode i usluge najvišeg standarda kvalitete nastavljajući graditi odnos povjerenja sa svojim kupcima koji su fokus poslovanja kompanije.

Ukupan broj zaposlenih u Energopetrolu se kreće oko 500.

Kompanijom upravlja Uprava Društva na čelu sa predsjednikom Uprave.

Slavko Sić, predsjednik Uprave / Direktor Društva
Raisa Ratković, članica Uprave / Izvršna direktorica za financije
Marijana Rajić, članica Uprave / Izvršna direktorica za maloprodaju

3. DEMOKRATIZACIJA ENERGETSKOG SEKTORA I ULOGA OPERATORA ZA OIEiEK FEDERACIJE BiH

Operator za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju (Operator za OIEiEK), u skladu sa Zakonom o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije - u daljnjem tekstu Zakon o korištenju OIEiEK, („Službene novine Federacije BiH", broj 82/23), treba da provede niz aktivnosti kojima bi se ubrzala demokratizacija energetskog sektora i povećala proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije u Federaciji BiH.
U nastavku navodimo aktivnosti i akte, koje je Operator za OIEiEK, u skladu sa Zakonom o korištenju OIEiEK, bio dužan donijeti:

Pravilnik o aukcijama

Postupajući po obavezama proisteklim iz člana 29. stav (3) Zakona o korištenju OIEiEK, Operator za OIEiEK je, uz saglasnost Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije, donio Pravilnik o aukcijama.
Pravilnikom o aukcijama uređuju se uslovi, postupak i način za dodjelu podsticaja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora putem Aukcija za mala postrojenja (FIT Aukcija) i Aukcija za velika postrojenja (FIP Aukcija). Pravilnik je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH", broj 94/24 od 27.112024. godine.
S ciljem pravilne provedbe Pravilnika o aukcijama, Operator za OIEiEK je pokrenuo postupak javne nabavke softvera za provodenje FIT i FIP e-Aukcije. Javno otvaranje ponuda je bilo zakazano za 25.06.2025. godine.

Uputstvo o radu Balansne grupe OIE

Postupajući po obavezama proisteklim iz člana 56. stav (8) Zakona o korištenju OIEiEK, Operator za OIEiEK je 19.12.2024. usvojio Uputstvo o radu Balansne grupe OIE. Uputstvo je objavljeno u „Službenim novinama Federacije BiH", broj: 43/25 od 11.6.2025. godine.
Ovim Uputstvom definisana su pravila za registraciju članova Balansne grupe OIE, način realizacije plaćanja troškova balansiranja za članove Balansne grupe OIE, pravila za pripremu i dostavljanje planova proizvodnje iz postrojenja koja su članovi Balansne grupe OIE u Federaciji BiH, kao i ostala pitanja vezana za nesmetan rad Balansne grupe OIE.

Pravilnik o garancijama porijekla

Upravni odbor Operatora za OIEiEK, na 4. sjednici, održanoj dana 10.09.2024. godine, donio Odluku o usvajanju Pravilnika o garancijama porijekla. Odluka i Pravilnik su objavljeni u „Službenim novinama Federacije BiH", broj: 88/24 od 18.1 12024. godine. Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH", a primjenjuje se od prvog dana funkcionalne uspostave ePlatforme.
Pravilnikom o garancijama porijekla se, između ostalog, uređuje pojam, svrha, način izdavanja i sadržaj garancija porijekla, softversko rješenje za izdavanje, prenos i poništenje garancija porijekla - elektronska platforma, procedura registracije i zatvaranja korisničkog računa u ePlatformi, procedura registracije proizvodnog

postrojenja u ePlatformi, sadržaj zahtjeva za izdavanje garancije porijekla, obaveze korisnika ePlatforme, procedure za prenos, poništenje i povlačenje garancija porijekla. S ciljem provedbe Pravilnika o garancijama porijekla, Operator za OIEiEKje pokrenuo postupak javne nabavke usluga „Korištenje registra za izdavanje, prenos i poništavanje garancija porijekla". Javno otvaranje ponuda je bilo zakazano za 23.06.2025. godine.

Program o sufinansiranja prosumera

Upravni odbor Operatora za OIEiEK je 28.04.2025. godine usvojio Program o sufinansiranju prosumera, koji je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH", broj 34/25 od 9.5.2025. godine.
Program o sufinansiranju prosumera iz kategorije domaćinstva je izrađen u skladu sa obavezama Operatora za OIEiEK koje proističu iz člana 17. tačka d) i člana 52. stav (2) Zakona o korištenju OIEiEK. Navedenim odredbama Zakona odredeno je da Program najmanje definiše način dodjele jednokratnog sufinansiranja, socijalni aspekt sufinansiranja, visinu sufinansiranja, kriterije za sufinansiranje, odredbe o ravnomjernom regionalnom učešću, obavezu izvještavanja od strane korisnika Programa, ostale odredbe potrebne za funkcionisanje sufinansiranja.
Za provedbu Programa neophodno da nadležni operatori distributivnog sistema izdaju Rješenja o utvrdivanju statusa kvalifikovanog proizvođača prosumerima, kako je propisano članom 26. Zakona o korištenju OIEiEK. Također, neophodno je da operatori distributivnog sistema donesu Pojednostavljene procedure priključenja elektrane koja koristi OIE na unutrašnje instalacije i sticanje statusa prosumera, u skladu sa članom 51. stav (3) Zakona.

4. UTICAJ OKOLINSKIH ASPEKATA I MEĐUNARODNO PREUZETIH OBAVEZA NA RAD I STABILNOST ENERGETSKOG SEKTORA

Izvozno orijentisana, ali i kompletna BiH privreda, suočena je sa izazovima troška oporezivanja ugljika shodno regulativama koje se odnose na šeme trgovanja emisijama (ETS). Opredjeljenje je ići ka uspostavi nacionalnog ETS-a, odnosno postepeno usklađivanje sa EU ETS-om, kako bi se izbjegla primjena CBAM-a, odnosno kako bi se prikupljena novčana sredstva, procjene su u milijardima eura, mogla koristiti za domaće projekte dekarbonizacije u BiH.

Uloga i aktivnosti koje provodi Federalno ministarstva okoliša i turizma vezano za uspostavu ETS EU, odnosno uticaja CBAM-a na privredu Federacije BIH, utemeljeni su i mogu se apostrofirati kroz sljedeće činjenice:

- Obaveze uspostavljanja ETS sistema u BIH (trgovine emisijama stakleničkih gasova kompatibilnog sa EU sistemom) proističu, prije svega, iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, gdje se BiH kao strana obavezala da će usklađivati svoje zakonodavstvo sa pravnom stečevinom EU, na osnovu programa i u dogovoru sa EU (član 70. Sporazuma). Nadalje, članom 108. uvedena je obaveza usklađivanja propisa Bosne i Hercegovine sa pravnom stečevinom

zajednice u oblasti okoliša. ETS direktiva je jedan od propisa u Poglavlju 27. Okoliš.

- Bosna i Hercegovina u skladu sa Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice, Pariškim sporazumom, te Sofijskom deklaracijom, ima opredijeljenost da radi na dekarbonizaciji, tj. smanjenju emisija stakleničkih gasova, gdje je ETS-mehanizam trgovine emisijama stakleničkih gasova jedan od načina smanjenja emisija u sektorima koji su predmet ETS direktive, što uključuje sektor proizvodne električne energije, te određene industrjske grane.
- Od Bosne i Hercegovine se traži da radi na sistemu uspostave ETS-a, što znači uspostavu pravnog okvira na cijeloj terioriji BiH, što uključuje uspostavu pravnog okvira na nivou BIH, te na nivou entiteta i Brčko Distrikta, uz adekvatnu transpoziciju propisa EU u domaću legislativu, identifikaciju pojedinih institucija sa jasnim zaduženjima i ulogama, uz adekvatno kapacitiranje i osposobljavanje za preuzimanje datih uloga. Rad na ovom sistemu zahtjeva duži vremenski period.
- Opredjeljenost ka uspostavi ETS Bosna i Hercegovina treba iskazati kroz usvajanje Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (skr. od eng. NECP) od strane Vijeća Ministara BiH. Vlada FBiH je dala saglasnost na ovaj dokumenat.
- EU4 Energy projekat, projekat Evropske unije, kojeg koordinira Ministartsvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Sektor energetike, ima u svom zaduženju rad na uspostavi ETS-a u BIH tj. izradi neophodnog pravnog okvira za ovaj sistem, na nivou BiH, te na nivou entiteta i Brčko Distrikta. Jedan od rezutata projekta, Mapa puta za uspostavu ETS-a, definira institucije i njihovu ulogu u cjelovitom sistemu, jasna zaduženja pojedinih institucija na svim nivoima, te rokove usvajanja pravnog okvira. Institucije Federacije BiH su se na dostavljenu Mapu puta pozitivno očitovale. Preduvjet za uspostavu ETS-a je uspostava MRVA sistema (mehanizma praćenja emisija operatora izvora stakleničkih gasova i njihova verifikacija), te mehanizma uspostave inventara emisija stakleničkih gasova u BIH-MRV sistem.
- Za sve navedeno neophodan je pravni okvir koji je Mapom puta definisan, na nivou BiH, entiteta i Brčko Distrikta. Nije poznato da je Mapa puta razmatrana od strane Vijeća Ministara BiH.
- U Federaciji BiH Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH", broj 72/24) definira obavezu monitoringa emisija od strane izvora stakleničkih gasova sa područja Federacije BiH, koji su obaveznici ETS direktive, te izradu inventara GHG za nivo Federacije BiH, kao dio inventara GHG za Bosnu i Hercegovinu, što je na liniji zaduženja Federalnog ministarstva okoliša i turizma datih Mapom puta. Federalno ministarstvo okoliša i turizma je pokrenulo aktivnosti na izradi prednacrta Zakona o klimi Federacije BIH.

5. PRVA KONFERENCIJA "ENERGETSKI ZAOKRET – PUT PREMA KLIMATSKOJ NEUTRALNOSTI, DEKARBONIZACIJA I PRAVEDNA TRANZICIJA"

Prva konferencija "Energetski zaokret - Put prema klimatskoj neutralnosti, dekarbonizacija i pravedna tranzicija", održana je 16. i 17. aprila 2025. godine u Tuzli, u organizaciji Federalnog ministarstvo energije, rudarstva i industrije, uz podršku Vlade Federacije BiH i partnera konferencije. Konferencija je bila od velike važnosti za budućnost Energetskog sektora Bosne i Hercegovine gdje je podijeljeno znanje i iskustvo kada je energetika u pitanju i gdje je poslana poruka da je vrijeme za važan energetski zaokret obzirom na kompleksnu situaciju u sektoru energetike.
Događaj je okupio više od 200 stručnjaka, predstavnika vlada svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, industrije, civilnog društva, predstavnike domaćih kompanija i akademske zajednice, što je polučilo željeni rezultat, odnosno dalo šansu svima koji žele dati svoj doprinos na putu ka klimatskoj neutralnosti, dekarbonizaciji i pravednoj tranziciji Bosne i Hercegovine i široj diskusiji o navedenom.
Na konferenciji je iskomunicirana potreba strateškog pristupa energetskoj tranziciji i dugoročnom cilju Bosne i Hercegovine na potpunu dekarbonizacija do 2050. godine u skladu sa Pariškim sporazumom i Zelenom agendom/Sofijskom deklaracijom, koji se moraju prepoznati i institucionalno podržati kao glavni pokretač razvoja i kreiranja novih radnih mjesta, bez obzira koliki izazov predstavljaju.

Kroz stručne diskusije i iznesene stavove, istaknuta je potreba za uspostavom domaćeg sistema trgovine emisijama (ETS) kako bi se izbjegla primjena CBAM-a, a novčana sredstva usmjerila u domaće projekte dekarbonizacije. Također je naglašeno da klimatske promjene nisu isključivo pitanje okoliša, već izazov koji zahtijeva zajedničko djelovanje svih sektora.
Pored potrebe navedenog strateškog planiranja u energetskom sektoru, prisutni su naveli i nužnost bolje koordinacije svih nivoa vlasti i precizniji zakonodavni okvir, koji su ključni za ubrzanje prijeko potrebnih investicija u energetski sektor.
„Izgradnja novih kapaciteta i diverzifikacija proizvodnje je neminovnost, Elektroprivrede se moraju posvetiti planiranju svoje budućnosti i diverzificirati svoj energetski miks kako bi obezbijedili svoju finansijsku stabilnost i smanjili štetni uticaj na okoliš. Nužno je pokrenuti aktivnosti na izradi posebnog zakona o izgradnji strateških energetskih infrastrukturnih projekata kako bi se pojednostavio i ubrzao proces izgradnje projekata.", zaključeno je na jednom od panela konferencije.

Energetski nezavisna Bosna i Hercegovina koja ne zavisi, ili što manje zavisi, o uvozu, strateški je cilj, jer samo zemlja koja neovisno upravlja svojim resursima i ne zavisi o drugima, je istinski samostalna država – zaključak je svih aktera Konferencije.
Na Konferenciji je posebnim panelom delegiran i gasni sektor u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno projekti gasifikacije područja koja trenutno nemaju mogućnost pristupa ovom važnom energentu, a nalaze se visoko na agendi FMERI, svjesni da, s obzirom na ustavne nadležnosti, Federacija Bosne i Hercegovine svoje složene infrastrukturne projekte može ostvariti samo međusobnom saradnjom i dogovorom svih relevantnih nosilaca aktivnosti.
Nastojanjima da na trajnoj osnovi međusobno sarađuju, koordiniraju i dogovaraju se, a sve s namjerom da se zajedničkim snagama i združenim naporima svi nosioci uključe

u aktivnosti za unaprijeđenje energetskog okruženja, u sklopu programa Konferencije „Energetski zaokret" potpisan je *Memorandum o razumijevanju i saradnji na planu gasifikacije Tuzlanskog, Posavskog i Unsko-sanskog kantona, odnosno Brčko Distrikta BiH* s jedne i Vlade Federacije, s druge strane.

Memorandume o razumijevanju i saradnji potpisali su kantonalni ministri i ministar Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije u okviru panela „Diversifikacija izvora snabdijevanja gasom-Gasne interkonekcije i gasifikacija BiH", a potpisani memorandumi predstavljaju čin kojim se stvaraju preduslovi za energetsku tranziciju s uglja na gas.
Potpisivanjem memoranduma otvoren je proces stvaranja okvira za institucionalni razvoj i započeta je realizacija projekata *Zapadne, Sjeverne i Južne interkonekcije.*

Zaključci sa panela Konferencije "Energetski zaokret – put prema klimatskoj neutralnosti, dekarbonizacija i pravedna tranzicija"

Zaključci 1. panela: Energetski zaokret (Tradicija, Tranzicija i Transformacija Energetskog sektora BiH)

1. Dekarbonizacija kao ključna strategija - Učesnici panela su se složili da je dekarbonizacija nužna za postizanje održive energetske budućnosti. Naglašena je potreba za jasnim strategijama koje će omogućiti smanjenje emisija i prelazak na obnovljive izvore energije.
2. Postepeni izlazak iz uglja - Iako je postepeni izlazak iz uglja neophodan, istaknuto je da je važno planirati ovu tranziciju pažljivo, kako bi se ublažile posljedice na radna mjesta i zajednice koje zavise od industrije uglja.
3. Kratkoročno povećanje proizvodnje uglja - U svjetlu trenutnih energetskih potreba, navedeno je da kratkoročno povećanje proizvodnje uglja može biti neizbježno. Međutim, ovo mora biti dio šire strategije koja vodi ka smanjenju zavisnosti od uglja.
4. Uticaj i tretman OIE u CBAM - Diskutovano je o važnosti integracije OIE u CBAM (Uredba o prilagodbi graničnih emisija). Potrebno je osigurati stimulative za obnovljive izvore energije kako bi se olakšao njihov razvoj i implementacija u okviru novih regulativa.
5. Zajedničko dugoročno planiranje - Istaknuta je važnost sinergije između sektora okoliša i sektora energetike. Zajedničko dugoročno planiranje će omogućiti usklađivanje politika i strategija, čime će se povećati efikasnost i održivost pristupa ka energetskoj tranziciji.
6. Povezivanje različitih sektora - U zaključcima je naglašena potreba za povezivanjem različitih sektora (energija, industrija) radi postizanja sveobuhvatnih rješenja za smanjenje emisija i unaprjeđenje klimatskih strategija.
7. Očuvanje zemljišta rudnika i imovine - Neophodno je pronaći zakonski osnov da se sačuva zemljište i imovina rudnika od pljenidbe, a koja je neophodna za provedbu pravedne energetske tranzicije.
8. Ključne poruke: Potrebno je raditi na javnom zagovaranju kod građana i povećanju svijesti među građanima i donosiocima odluka o značaju energetske tranzicije, pravedne tranzicije kao i prednostima dekarbonizacije i obnovljivih izvora energije.

Panel je pružio značajnu platformu za razmjenu mišljenja i iskustava, postavljajući temelje za buduće inicijative i saradnje u sektoru energetske tranzicije, oblasti klimatskih promjena i zaštite okoliša, te način ubrzanja izgradnje novih proizvodnih objekata obnovljivih izvora energije.

Zaključci 2. panela: Diversifikacija izvora snabdijevanja gasom - Gasne interkonekcije i gasifikacija BiH

1. Gasifikacija FBiH putem Južne, Sjeverne i Zapadne interkonekcije ključni je prioritet kako bi se uspostavila plinska mreža širom FBiH.
2. Projekat Južne interkonekcije je najdalje odmakao u ovom momentu, te potpisom Memoranduma o razumijevanju između Vlade FBiH, Unsko-Sanskog Kantona, Tuzlanskog Kantona, Posavske Županije i Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine paralelno nastavljamo raditi na sve tri pravca.
3. Iskazan je nedvosmislen interes kantona i lokalnih zajednica, te industrije i domaćinstava širom Federacije BiH za gasifikacijom, te su uporedo nastavlja raditi na razvoju distributivne mreže.
4. Zakonski okvir za gas u Federaciji BiH je utvrđen i uskoro će se raspravljati o nacrtu Zakona o gasu na Federalnom parlamentu.

Zaključci 3. panela: Dekarbonizacija industrija - Uticaj ETS-a i CBAM-a na poslovanje kompanija i izvozno orijentisanu privredu

1. Izvozno orijentisana, ali i kompletna BiH privreda, suočena je sa izazovima troška oporezivanja ugljika shodno regulativama koje se odnose na šeme trgovanja emisijama (ETS).
2. Opredjeljenje je ići ka uspostavi nacionalnog ETS-a, odnosno postepeno usklađivanje sa EU ETS-om, kako bi se izbjegla primjena CBAM-a, odnosno kako bi se prikupljena novčana sredstva (procjene su u milijardama €) mogla koristiti za domaće projekte dekarbonizacije u BiH.
3. Prilagođavanje i uspostava ETS-a zahtijeva usklađen i jasan zakonodavni okvir, kao i strateški pristup koji uključuje sve nivoe vlasti i sektore privrede – multisektorski pristup.
4. Opredjeljenje je raditi na usvajanju odgovarajućeg zakonskog i strateškog okvira, kojim će se stvoriti preduslovi za ubrzanu i pravednu tranziciju, u prvom redu, energetskog sektora.
5. Energetske politike je potrebno usmjeriti ka stvaranju povoljnog okruženja za ulaganje u zelene tehnologije proizvodnje i racionalnog korištenja energije.
6. Potrebno je kreirati stabilno i poticajno okruženje za investicije u obnovljive izvore energije, energijsku efikasnost i održive modele poslovanja, uz integrisanje mjera koje će osigurati energetsku sigurnost i socijalnu pravednost.

Zaključci 4. Panela: Izazovi u investiranju, izgradnji i integraciji infrastrukturnih energetskih projekata

1. Izgradnja novih kapaciteta i diversifikacija proizvodnje je neminovnost, Elektroprivrede se moraju posvetiti planiranju svoje budućnosti i diverzificirati svoj energetski miks kako bi obezbijedili svoju finansijsku stabilnost i smanjili štetni uticaj na okoliš. - Nužno je pokrenuti aktivnosti na izradi posebnog zakona o

izgradnji strateških energetskih infrastrukturnih projekata kako bi se pojednostavio i ubrzao proces izgradnje projekata.

2. Potrebno je što učinkovitije riješiti probleme priključka na prenosnu mrežu i posvetiti se izgradnji novih prenosnih kapaciteta - kroz usku saradnju sa bankama, nastaviti sa aktivnostima osmišljavanja novih finansijskih modela za finansiranje energetskih projekata - identificirani su nedostaci zakonskog okvira za investiranje te je potrebno u što skorijem roku uraditi izmjene i dopune postojećih zakona i donošenje novih, uključujući i rješavanje problema raspolaganja sa državnim zemljištem.

6. ZAKLJUČCI

Kako je predmetna Informacija o stanju u Energetskom sektoru Federacije BiH sa prijedlogom mjera sačinjena s ciljem informisanja Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine o aktuelnostima i stanju u poslovanju privrednih društava iz Energetskog sektora koja su u nadležnosti Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije, čiji je sastavni dio i Nacrt zaključka za Parlament Federacije BiH, predlažemo da Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donese sljedeći Zaključak

Z A K L J U Č A K

1. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvaja Informaciju Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije o stanju u Energetskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine i utvrđuje Prijedlog zaključka koji će biti upućen Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine.
2. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Generalni sekretarijat Vlade Federacije Bosne i Hercegovine da Informaciju i Prijedlog zaključka iz tačke 1. ovog zaključka dostavi Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i odlučivanje.
3. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Prijedlog Zaključka za Parlament Federacije BiH.

Z A K L J U Č A K

1. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine usvaja Informaciju Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o stanju u Energetskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine.
2. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava pokrenute aktivnosti od strane institucija Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine (Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa) u vezi: donošenja zakonodavnog okvira za oblast električne energije i za oblast gasa na Državnom nivou; donošenja Nacionalnog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine; usvajanja Mape puta za uspostavu ETS EU u Bosni i Hercegovini; problema napona i priključenja na prijenosnu mrežu,

rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih prijenosnih kapaciteta; rješavanja problema raspolaganja sa državnom imovinom; implementacije projekata novih gasnih i elektroenergetskih interkonekcija; uspostave obaveznih rezervi nafnih derivata, uspostave sistema garancije porijekla električne energije i drugih aktivnosti na ispunjenju međunarodno preuzetih obaveza po Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice, Pariškom sporazumu, Sofijskoj deklaraciji i drugim dokumentima kojima je Bosna i Hercegovina preuzela obavezu usklađivanja sa standardima Evropske unije.

3. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, svjestan aktuelne situacije u energetskom sektoru i njegove strateške važnosti za ekonomski razvoj i socijalne aspekte društva, konstatuje spor napredak u donošenju ključnih akata na usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa obavezama prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice. Cijeneći napore svih uključenih institucija, ističe potrebu za hitnijim i koordiniranim djelovanjem Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, kako bi se osigurala pravna sigurnost, privukle investicije i unaprijedila energijska efikasnost. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine poziva sve nadležne institucije da, u duhu međuinstitucionalne saradnje i zajedničke odgovornosti, preduzmu sve neophodne korake za ubrzanje reformi, čime bi se osigurala energetska stabilnost i zaštitio interes građana i privrede Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Bosne i Hercegovine.

4. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sagledavajući trenutnu energetsku situaciju, konstatuje da je realizacija Energetskog bilansa ugrožena zbog strukturalnih problema uključujući nedostatke primarnih energetskih resursa, nepovoljnih hidroloških prilika i ograničenih kapaciteta proizvodnih postrojenja. Zbog izazova koji direktno ugrožavaju sigurnost snabdijevanja, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine smatra hitno potrebnim da elektroprivrede u saradnji sa Vladom Federacije Bosne i Hercegovine izrade i predstave detaljne scenarije rješavanja krize, s posebnim osvrtom na realne mogućnosti povećanja domaće proizvodnje u postojećim okvirima, optimizaciju raspoloživih resursa i zaliha uglja i zaliha u akumulacijama, neophodne investicije u održavanje i rekonstrukciju ključnih postrojenja i alternative uvoznim rješenjima osim komercijalne kupovine energije. Potrebno je donošenje operativnih planova sa jasnim rokovima implementacije, uz redovno informisanje i o poduzetim koracima. Ovo je preduslov za održavanje energetske stabilnosti kao strateškog interesa Federacije Bosne i Hercegovine. Rok za ovu aktivnost je 31.12.2025. godine.

5. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine odobrava nastavak rada Bloka 4 u Podružnici Termoelektrana „Tuzla", Tuzla i Bloka 5 u Podružnici Termoelektrana „Kakanj", Kakanj kako bi se osiguralo nesmetano snabdijevanje električnom i toplotnom energijom, što se osigurava radom ovih blokova.

6. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije i JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo da poduzmu sve mjere i aktivnosti kako bi se osigurale dovoljne količine uglja iz rudnika u Federaciji Bosne i Hercegovine, uključujući popunu depoa planiranim količinama i na propisan način.

7. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine daje punu podršku Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, Federalnom ministarstvu energije, rudarstva i industrije JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo na aktivnostima za trajno zatvaranje RMU Zenica d.o.o. Zenica i traži ubrzanje procesa koji će dovesti do konačnog zatvaranja rudnika i zbrinjavanja radnika. Rok za ovu aktivnost je 31.12.2025. godine.
8. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine prepoznaje dekarbonizaciju kao ključno opredjeljenje koje je nužno za postizanje održive energetske budućnosti i treba biti dio strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine koje će omogućiti smanjenje emisija i prelazak na obnovljive izvore energije i ispunjenje međunarodno preuzetih obaveza.
9. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava osiguranje jačih podsticaja za obnovljive izvore energije kako bi se olakšao njihov razvoj i implementacija u okviru novih resornih zakona, a kako bi se smanjio uticaj CBAM (Uredba o prilagodbi graničnih emisija) na cjelokupnu privredu Federacije Bosne i Hercegovine.
10. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, s ciljem diverzifikacije izvora i pravaca snabdijevanja prirodnim gasom, podržava implementaciju projekata gasifikacije Federacije Bosne i Hercegovine putem Južne, Sjeverne i Zapadne interkonekcije kao ključne prioritete za razvoj gasne mreže Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Bosne i Hercegovine, i zadužuje Vladu Federacije Bosne i Hercegovine i sve nadležne aktere iz gasnog sektora da ubrzaju implementaciju projekata iz ove oblasti koji su spremni za realizaciju.
11. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava uspostavu nacionalnog ETS-a, uz postepeno usklađivanje sa EU ETS-om, utemeljenog na jasnom zakonodavnom okviru, uz strateški pristup koji uključuje sve nivoe vlasti i sektore privrede – multisektorski pristup, kako bi se prikupljena novčana sredstva koristila za projekte dekarbonizacije u Federaciji Bosne i Hercegovine.
12. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije BiH, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH d.d. -Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar, da ubrzaju izgradnju novih kapaciteta i diversifikacije proizvodnje i planiranju svoju budućnost kroz diverzifikaciju svog energetskog miksa kako bi obezbijedili zadovoljavajuću sigurnost snabdijevanja energentima i energijom, bolju finansijsku stabilnost i smanjili štetni uticaj na okoliš.
13. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje JP Elektroprivreda BiH d.d. -Sarajevo i JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar da u što kraćem roku, u saradnji sa Vladom Federacije Bosne i Hercegovine i svim resornim ministarstvima i institucijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, provedu aktivnosti na pravnom, računovodstvenom i funkcionalnom razdvajanju operatora distributivnog sistema.
14. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije BiH, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH d.d. -Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar, odnosno operatore distrubutivnih sistema i Operatora za OIEiEK, da s ciljem demokratizacije obnovljivih izvora energije, ubrzaju aktivnosti na integraciji novih instituta (prosumera, aktivnih kupaca, zajednice OIE, zajednice građanske energije).

15. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine zadužuje Vladu Federacije Bosne i Hercegovine da pokrene aktivnosti na izradi posebnog zakona o izgradnji strateških energetskih infrastrukturnih projekata iz nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine, a zajedno sa nadležnim državnim institucijama osigura realizaciju međunarodnih interkonekcija u skladu sa propisima EU, kako bi se pojednostavio i ubrzao proces izgradnje istih.

16. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava napore Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u aktivnostima na donošenju Odluke kojom se određene količine dizel goriva oslobađaju od plaćanja putarine na godišnjem nivou za potrebe rudnika, termoelektrana i željeznica u BiH.

17. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava aktivnosti na obnavljanju i zapunjavanju kapaciteta za skladištenje naftnih derivata, uključujući i razmatranje stavljanja "vojnih" terminala u funkciju skladištenja naftnih derivata, ali i kroz korištenje i modernizaciju kapaciteta Naftnih Terminala Federacije d.o.o. Ploče.

18. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine podržava intenzivnije korištenje željezničke infrastrukture prilikom transporta naftnih derivata.

19. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine traži od svih nadležnih da pokažu proaktivan pristup u rješavanju problema državne imovine na nivou Bosne i Hercegovine u cilju nastavka investicionih ulaganja i sprječavanja zastoja u implementaciji razvojnih projekata od interesa za Federaciju Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine u cjelini.

20. Zadužuje se Vlada Federacije Bosne i Hercegovine da zajedno sa resornim ministarstvima i privrednim društvima pokrene aktivnosti na uspostavi skladišta gasa, kako bi se ispunile i međunarodno preuzete obaveze.

21. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, a sve s ciljem povećanja korištenja ekološki prihvatljivijih energenata, podržava širenje gasne distributivne mreže na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, a posebno traži od Vlade Zeničko-Dobojskog kantona, Grada Zenice i drugih relevantnih učesnika, da intenziviraju aktivnosti na izdavanju građevinske dozvole i rješavanju imovinsko pravnih odnosa po pitanju lokacije kotlovnice na gas za Kantonalnu bolnicu Zenica.

22. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Federacije BiH".